

PROGNOZA ODDZIAŁYWANIA NA
ŚRODOWISKO ZINTEGROWANEJ
STRATEGII ROZWOJU
PRZYGRANICZNEGO OBSZARU
FUNKCJONALNEGO „AKTYWNE
POGRANICZE”

Spis treści

1. Wprowadzenie.....	5
1.1. Podstawa prawna i cel opracowania Prognozy	5
1.2. Zawartość merytoryczna Prognozy	5
1.3. Metodologia wykonania Prognozy.....	7
2. Analiza zawartości „Zintegrowanej Strategii Rozwoju Przygranicznego Obszaru Funkcjonalnego na lata 2015- 2020”	8
2.1. Zawartość i cele Strategii	8
2.2. Powiązania Strategii z innymi dokumentami	11
2.2.1. Poziomwspólnotowy	11
2.2.2. Poziom krajowy	13
2.2.3. Poziom regionalny.....	14
3. Opis stanu środowiska naturalnego Przygranicznego Obszaru Funkcjonalnego „Aktywne Pogranicze”na obszarach objętych przewidywanym znaczącym oddziaływaniem	18
3.1. Istniejący stan środowiska	18
3.1.1. Powietrze atmosferyczne	18
3.1.2. Wody powierzchniowe	19
3.1.3. Wody podziemne	21
3.1.4. Hałas	21
3.1.5. Promieniowanie elektromagnetyczne.....	26
3.1.6. Budowa geologiczna i gleby	27
3.1.7. Warunki klimatyczne.....	28
3.1.8. Ochrona przyrody i roślinność	29
3.1.9. Zabytki i dobra materialne	41

4. Potencjalne zmiany stanu środowiska w przypadku braku realizacji Zintegrowanej Strategii Rozwoju Przygranicznego Obszaru Funkcjonalnego „Aktywne Pogranicze” na lata 2015- 2020.....	46
5. Cele ochrony środowiska ustanowione na szczeblu międzynarodowym i krajowym istotne z punktu widzenia projektowanego dokumentu oraz sposoby w jakich te cele i problemy środowiska zostały uwzględnione podczas jego opracowania.....	55
5.1. Ocena spójności celów Strategii z celami ustanowionymi w dokumentach rangi międzynarodowej.....	55
5.2. Ocena spójności celów Strategii z celami ustanowionymi w dokumentach krajowych	65
6. Przewidywane oddziaływanie na środowisko.....	73
6.1. Istniejące problemy ochrony środowiska istotne z punktu widzenia realizacji projektowanego dokumentu, w szczególności dotyczące obszarów podlegających ochronie na podstawie ustawy z dnia 16 kwietnia 2004 roku o ochronie przyrody.....	73
6.2. Przewidywane znaczące oddziaływania (bezpośrednie, pośrednie, wtórne, skumulowane, krótkoterminowe, średnioterminowe i długoterminowe, stałe, chwilowe, pozytywne i negatywne) na środowisko, w tym na obszar Natura 2000 z uwzględnieniem zależności między tymi elementami.....	78
6.3. Oddziaływania wtórne i skumulowane.....	133
6.4. Rozwiązania mające na celu zapobieganie, ograniczanie negatywnych oddziaływań na środowisko, mogących być rezultatem realizacji projektowanego dokumentu, w szczególności na cele i przedmiot ochrony obszaru Natura 2000 oraz integralność tego obszaru.....	134
7. Niedostatki i braki materiałów utrudniające ocenę szkodliwego oddziaływania na środowisko ustaleń projektowanego dokumentu	137
8. Transgraniczne oddziaływanie na środowisko.....	138
9. Rozwiązania alternatywne do rozwiązań zawartych w projekcie Strategii	138
10. Przewidywane metody analizy skutków realizacji postanowień projektu Strategii	139
11. Streszczenie w języku niespecjalistycznym.....	140
11.1. Wprowadzenie	140
11.2. Analiza zawartości Zintegrowanej Strategii Rozwoju Przygranicznego Obszaru Funkcjonalnego „Aktywne Pogranicze” na lata 2015- 2020.....	141

11.3. Opis stanu środowiska naturalnego Przygranicznego Obszaru Funkcjonalnego na obszarach objętych przewidywanym znaczącym oddziaływaniem.....	141
11.4. Potencjalne zmiany stanu środowiska w przypadku braku realizacji Zintegrowanej Strategii Rozwoju Przygranicznego Obszaru Funkcjonalnego „Aktywne Pogranicze” na lata 2015- 2020.....	141
11.5. Cele ochrony środowiska ustanowione na szczeblu międzynarodowym i krajowym istotne z punktu widzenia projektowanego dokumentu oraz sposoby w jakich te cele i problemy środowiska zostały uwzględnione podczas jego opracowania	142
11.6. Przewidywane oddziaływanie na środowisko	142
11.7. Niedostatki i braki materiałów utrudniające ocenę szkodliwego oddziaływania na środowisko ustaleń projektowanego dokumentu.....	142
11.8. Transgraniczne oddziaływanie na środowisko	143
11.9. Rozwiązania alternatywne do rozwiązań zawartych w projekcie Strategii.....	143
11.10. Przewidywane metody analizy skutków realizacji postanowień projektu Strategii.....	143

1. Wprowadzenie

1.1. Podstawa prawna i cel opracowania Prognozy

Podstawę prawną sporządzenia niniejszej „Prognozy oddziaływania na środowisko Zintegrowanej Strategii Rozwoju Przygranicznego Obszaru Funkcjonalnego „Aktywne Pogranicze na lata 2015- 2020”, zwanej dalej Prognozą jest art. 46 ustawy z dnia 3 października 2008 r. o udostępnianiu informacji o środowisku i jego ochronie, udziale społeczeństwa w ochronie środowiska oraz o ocenach oddziaływania na środowisko (Dz. U. z 2008 Nr 199, poz. 1227 z późn. zm.). Artykuł ten zobowiązuje organy administracji opracowujące projekty polityk, strategii, planów lub programów do przeprowadzenia postępowania w sprawie oceny oddziaływania na środowisko skutków realizacji tych dokumentów. Związane jest to ze stosowaniem w prawodawstwie polskim postanowień Dyrektywy 2001/42/WE z 27 czerwca 2001 roku w sprawie oceny wpływu niektórych planów i programów na środowisko.

Zgodnie z art. 46 ustawy z dnia 3 października 2008 r. o udostępnianiu informacji o środowisku i jego ochronie, udziale społeczeństwa w ochronie środowiska oraz o ocenach oddziaływania na środowisko przeprowadzenia strategicznej oceny oddziaływania na środowisko wymagają projekty: „strategii rozwoju regionalnego (...) polityki, strategii, plany lub programy dotyczące w szczególności przemysłu, energetyki, transportu, telekomunikacji, gospodarki wodnej, gospodarki odpadami, gospodarki przestrzennej, leśnictwa, rolnictwa, rybołówstwa, turystyki i wykorzystania terenu, opracowywane lub przyjmowane przez organy administracji (...) polityk, strategii, planów lub programów, których realizacja może spowodować znaczące oddziaływanie na obszar natura 2000”.

Nadrzędnym celem Prognozy jest określenie potencjalnych skutków w środowisku, jakie mogą wystąpić po wdrożeniu zapisów „Zintegrowanej Strategii Rozwoju Przygranicznego Obszaru Funkcjonalnego „Aktywne Pogranicze” na lata 2015-2020, zwanego dalej Strategią, jak również sformułowanie zaleceń o charakterze przeciwdziałania lub minimalizacji dla wszelkich jego negatywnych oddziaływań. Prognoza winna wspierać proces decyzyjny dla realizacji inwestycji ingerujących w stan środowiska.

Celem przeprowadzenia niniejszej Prognozy było:

- ocena stopnia i sposobu uwzględnienia zagadnień ochrony środowiska we wszystkich częściach „Zintegrowanej Strategii Rozwoju Przygranicznego Obszaru Funkcjonalnego „Aktywne Pogranicze na lata 2015- 2020 roku”,
- ocena potencjalnych skutków środowiskowych wdrażania zapisów Programu.

1.2. Zawartość merytoryczna Prognozy

Zgodnie z art. 51 ustawy o udostępnianiu informacji o środowisku i jego ochronie, udziale społeczeństwa w ochronie środowiska oraz o ocenach oddziaływania na środowisko, ocena powinna:

- 1) zawierać:

- a) informacje o zawartości, głównych celach projektowanego dokumentu oraz jego powiązaniach z innymi dokumentami,
 - b) informacje o metodach zastosowanych przy sporządzaniu Prognozy,
 - c) propozycje dotyczące przewidywanych metod analizy skutków realizacji postanowień projektowanego dokumentu oraz częstotliwości jej przeprowadzania,
 - d) informacje o możliwym transgranicznym oddziaływaniu na środowisko,
 - e) streszczenie sporządzone w języku niespecjalistycznym,
- 2) określać, analizować i oceniać:
- a) istniejący stan środowiska oraz potencjalne zmiany tego stanu w przypadku braku realizacji projektowanego dokumentu,
 - b) stan środowiska na obszarach objętych przewidywanym znaczącym oddziaływaniem,
 - c) istniejące problemy ochrony środowiska istotne z punktu widzenia realizacji projektowanego dokumentu, w szczególności dotyczące obszarów podlegających ochronie na podstawie ustawy z dnia 16 kwietnia 2004 r. o ochronie przyrody,
 - d) cele ochrony środowiska ustanowione na szczeblu międzynarodowym, wspólnotowym i krajowym, istotne z punktu widzenia projektowanego dokumentu, oraz sposoby, w jakich te cele i inne problemy środowiska zostały uwzględnione podczas opracowywania dokumentu,
 - e) przewidywane znaczące oddziaływania, w tym oddziaływania bezpośrednie, pośrednie, wtórne, skumulowane, krótkoterminowe, średnioterminowe i długoterminowe, stałe i chwilowe oraz pozytywne i negatywne, na cele i przedmiot ochrony obszaru Natura 2000 oraz integralność tego obszaru, a także na środowisko, a w szczególności na:
 - różnorodność biologiczną,
 - ludzi,
 - zwierzęta,
 - rośliny,
 - wodę,
 - powietrze,
 - powierzchnię ziemi,
 - krajobraz,
 - klimat,
 - zasoby naturalne,
 - zabytki,
 - dobra materialne,
 - z uwzględnieniem zależności między tymi elementami środowiska i między oddziaływaniami na te elementy,
- 3) przedstawiać:
- a) rozwiązania mające na celu zapobieganie, ograniczanie lub kompensację przyrodniczą negatywnych oddziaływań na środowisko, mogących być rezultatem realizacji projektowanego dokumentu, w szczególności na cele i przedmiot ochrony obszaru Natura 2000 oraz integralność tego obszaru,
 - b) biorąc pod uwagę cele i geograficzny zasięg dokumentu oraz cele i przedmiot ochrony obszaru Natura 2000 oraz integralność tego obszaru - rozwiązania alternatywne do rozwiązań zawartych w projektowanym dokumencie wraz z uzasadnieniem ich wyboru oraz opis metod dokonania oceny prowadzącej

do tego wyboru albo wyjaśnienie braku rozwiązań alternatywnych, w tym wskazania napotkanych trudności wynikających z niedostatków techniki lub luk we współczesnej wiedzy.

1.3. Metodologia wykonania Prognozy

Prognoza oddziaływania na środowisko powstała w wyniku analizy treści projektu Strategii i oceny jaki będzie wpływ na środowisko realizacji określonych w niej kierunków działań. W prognozie uwzględniono m.in. wpływ na różnorodność biologiczną, zwierzęta, siedliska przyrodnicze, obszary chronione na podstawie ustawy o ochronie przyrody, w tym na obszary Natura 2000, zdrowie ludzi, krajobraz, zabytki etc.

Podczas prac nad prognozą przyjęto, że wszystkie realizowane w ramach kierunków działań przedsięwzięcia inwestycyjne będą spełniały wszelkie określone obowiązującym prawem wymagania i będą zastosowane najnowsze technologie i techniki. Posłużono się metodą ekspercką oraz metodą analogii, czyli podobieństwa zjawisk.

Celem przeprowadzonej analizy jest ocena czy i w jaki sposób działania ujęte w Strategii mogą oddziaływać na środowisko. W pierwszej części przeprowadzona została analiza czy i w jakim zakresie zapisy ujęte w Strategii będą wspierały realizację celów umieszczonych w dokumentach strategicznych powiązanych z niniejszą Strategią, sporządzonych na szczeblu krajowym, regionalnym i lokalnym. Następnie na podstawie dokonanej oceny stanu środowiska zdefiniowano główne problemy w zakresie ochrony środowiska. Określono też wnioski w kontekście braku realizacji Strategii. W drugiej części dokonano identyfikacji potencjalnych oddziaływań poszczególnych projektów. Na tym etapie posłużono się macierzą relacyjną elementów środowiska i przyjętych projektów przewidzianych do realizacji w ramach Strategii, przedstawiającą w skondensowanej postaci możliwe oddziaływanie na środowisko. Występowanie wzajemnego oddziaływania pomiędzy składnikami przeciwstawnych osi opisywano za pomocą określonych symboli, które zostały opisane poniżej:

(+) realizacja projektu spowoduje pozytywne oddziaływania i skutki w zakresie analizowanego zagadnienia,

(-) realizacja projektu spowoduje negatywne oddziaływania i skutki w zakresie analizowanego zagadnienia,

(0) realizacja projektu nie wpłynie w sposób zauważalny na analizowane zagadnienie,

(+/-) realizacja projektu może spowodować zarówno pozytywne, jak i negatywne oddziaływania i skutki w zakresie analizowanego zagadnienia,

(N) brak możliwości jednoznacznego określenia spodziewanego oddziaływania i skutków - są one zależne od wyboru szczegółowych rozwiązań lub innych niemożliwych obecnie do przewidzenia i uwzględnienia w symulacji, uwarunkowań.

Kolejnym etapem sporządzenia Strategii było przedstawienie rozwiązań mających na celu zapobieganie, ograniczanie lub kompensację przyrodniczą negatywnych oddziaływań na środowisko, mogących być rezultatem realizacji Strategii. Następnie przedstawiono metody monitoringu realizacji Strategii oraz sporządzono streszczenie w języku niespecjalistycznym.

2. Analiza zawartości „Zintegrowanej Strategii Rozwoju Przygranicznego Obszaru Funkcjonalnego na lata 2015- 2020”

2.1. Zawartość i cele Strategii

Zintegrowana Strategia Rozwoju Przygranicznego Obszaru Funkcjonalnego na lata 2015-2020 jest podstawowym i najważniejszym dokumentem nowo powstałego obszaru funkcjonalnego. Strategia jest długookresowym planem rozwoju, opracowanym przy współudziale mieszkańców gminy i partnerów społeczno-gospodarczych, zawierającym syntetyczny opis uwarunkowań i kierunków rozwoju obszaru oraz celów strategicznych i kierunków działań, służących ich osiągnięciu.

Przesłanki tworzenia Zintegrowanej Strategii Rozwoju Przygranicznego Obszaru Funkcjonalnego związane są głównie ze zmianami zachodzącymi:

- w sferze realnej:
 - rosnącą presją globalną na większą koncentrację i specjalizację, zarówno w wymiarze tematycznym, jak i terytorialnym, przy wykorzystaniu potencjałów, decydujących o przewadze konkurencyjnej obszaru,
 - rosnącym znaczeniem dostępności dóbr i usług o podstawowym znaczeniu dla rozwoju społeczno-gospodarczego, przy postępującym jednocześnie procesie przekształceń w systemie osadniczym,
 - wzrastającą rolę ośrodków miejskich w dostarczaniu usług publicznych i generowaniu trwałych miejsc pracy,
 - zachodzącymi przemianami funkcjonalnymi obszarów wiejskich oraz ich wysokim, wciąż niedostatecznie wykorzystywanym, potencjałem,
- w sferze regulacyjnej, na którą składa się grupa przesłanek, uzasadniających formalną potrzebę tworzenia strategii:
 - zapewnienie spójności pomiędzy strategią lokalną, a celami dokumentów strategicznych na poziomie wspólnotowym, krajowym i regionalnym, w szczególności z celami Strategii na rzecz inteligentnego i zrównoważonego rozwoju sprzyjającego włączeniu społecznemu – Europa 2020 oraz Strategią Rozwoju Kraju do 2030, Koncepcją Przestrzennego Zagospodarowania Kraju do 2030, Średniookresową Strategią Rozwoju Kraju do 2020 oraz zintegrowanymi, krajowymi strategiami rozwoju, w tym głównie Krajową Strategią Rozwoju Regionalnego 2010-2020: Regiony, Miasta, Obszary Wiejskie; a także Strategią Rozwoju Województwa Lubelskiego na lata 2014-2020,
 - określenie założeń niezbędnych dla wdrożenia koncepcji spójności terytorialnej, podyktowane jest również uregulowaniami prawnymi, zawartymi w Ustawie o samorządzie gminy oraz Ustawie o zasadach prowadzenia polityki rozwoju.

W kolejnych rozdziałach przedstawione zostały następujące zagadnienia:

□ Delimitacja Przygranicznego Obszaru Funkcjonalnego

W rozdziale dokonano ustalenia przebiegu granicy Przygranicznego Obszaru Funkcjonalnego. Delimitacji dokonano w oparciu o granice gmin, powiązanych ze sobą funkcjonalnie pod względem dziewięciu wybranych kryteriów, które zostały wyselekcjonowane pod kątem funkcji turystycznej, będącej wiodącą funkcją tego

obszaru. Przygraniczny obszar funkcjonalny swoim zasięgiem obejmuje następujące gminy: Janów Podlaski, Kodeń, Konstantynów, Leśna Podlaska, Łomazy, Piszczac, Rokitno, Sławatycze, Miasto Terespol, Terespol, Tucznia i Zalesie.

□ **Pozycja wyjściowa Przygranicznego Obszaru Funkcjonalnego**

W rozdziale pozycję wyjściową Przygranicznego Obszaru Funkcjonalnego określono wykorzystując szczegółową charakterystykę obszaru w zakresie położenia i podziału administracyjnego, infrastruktury komunikacyjnej, walorów przyrodniczo-krajobrazowych, kulturowych oraz wykorzystania turystycznego. W przedmiotowym rozdziale przeprowadzono diagnozę obszaru w celu określenia dalszego rozwoju głównej funkcji obszaru oraz określenia funkcji wspomagających.

Rozdział podzielono na 6 bloków tematycznych:

- Środowisko naturalne
 - Budowa geologiczna i rzeźba terenu
 - Klimat
 - Wody
 - Gleby
 - Ochrona przyrody i roślinność
- Sfera społeczna
 - Potencjał demograficzny
 - Rynek pracy
 - Edukacja
 - Ochrona zdrowia
 - Pomoc społeczna
 - Kultura
- Sfera infrastrukturalna
 - Dostępność komunikacyjna – infrastruktura drogowo - kolejowa
 - Infrastruktura wodno-kanalizacyjna
 - Gospodarka odpadami
 - Infrastruktura mieszkaniowa
 - Infrastruktura energetyczna
 - Infrastruktura teleinformatyczna
- Sfera gospodarcza
 - Sektor rolniczy
 - Sektor pozarolniczy
- Jakość rządzenia i zdolność inwestycyjna samorządów
 - Analiza zdolności inwestycyjnej Przygranicznego Obszaru Funkcjonalnego
 - Analiza skuteczności gmin Przygranicznego Obszaru Funkcjonalnego pod względem pozyskiwania środków z funduszy europejskich
- Współpraca transgraniczna.

□ **Analiza SWOT**

Analiza SWOT jest podsumowaniem mocnych i słabych stron Przygranicznego Obszaru Funkcjonalnego, wynikających z uwarunkowań wewnętrznych oraz szans i zagrożeń, które są pochodną uwarunkowań zewnętrznych. Takie zestawienie pozwoliło na sformułowanie optymalnych kierunków rozwoju tego obszaru.

□ **Zintegrowana Strategia Przygranicznego Obszaru Funkcjonalnego na lata 2015- 2020**

W tym rozdziale przedstawiono hierarchiczny układ celów, składający się z trzech poziomów:

- wizji i zdefiniowanego celu głównego, stanowiącego cel nadrzędny działań strategicznych,
- priorytetów, czyli celów strategicznych, pozwalających na strategiczne ukierunkowanie działań obszaru w dłuższym horyzoncie czasowym,
- celów operacyjnych, uszczegóławiających cele strategiczne i będących podstawą do zaplanowania działań realizacyjnych.

Cel główny Zintegrowanej Strategii Rozwoju Przygranicznego Obszaru Funkcjonalnego wskazuje na generalny kierunek postępowania w realizacji wizji obszaru, założonej do osiągnięcia w perspektywie 2020 roku. Mając na uwadze aktualną i oczekiwaną – przyszłą pozycję rozwojową Przygranicznego Obszaru Funkcjonalnego, przewiduje się, że wizja ta będzie realizowana poprzez cel główny, którym jest:

W 2020 roku Przygraniczny Obszar Funkcjonalny „Aktywne Pogranicze” jest postrzegany za ponadregionalny obszar funkcjonalny o ukształtowanych funkcjach gospodarczych oraz wzrastającej jakości życia lokalnej społeczności.

Realizacji celu głównego Zintegrowanej Strategii Rozwoju Przygranicznego Obszaru Funkcjonalnego służyć będą następujące priorytety strategiczne i cele operacyjne:

- **Priorytet 1: Zrównoważona i wyspecjalizowana gospodarka**
 - Zintegrowana dostępność komunikacyjna przygranicznego obszaru,
 - Rozwój efektywności gospodarczej,
 - Wzrost konkurencyjności gospodarki poprzez zidentyfikowaną specjalizację w zakresie transportu, logistyki i spedycji oraz przetwórstwa przemysłowego z efektywnym wykorzystaniem sektora rolnego ze szczególną rolą,
 - Wzrost gospodarczego wykorzystania potencjału obszaru w zakresie odnawialnych źródeł energii,
 - Kreowanie sieciowego transgranicznego produktu turystycznego oraz wspieranie rozwoju instytucji kultury.
- **Priorytet 2: POF atrakcyjnym miejscem zamieszkania i pobytu**
 - Lepszy stan środowiska przyrodniczego poprzez rozwój infrastruktury komunalnej,
 - Odnowa fizyczna, gospodarcza i społeczna miejscowości,
 - Poprawa efektywności energetycznej budynków mieszkalnych i obiektów użyteczności publicznej.
- **Priorytet 3: Aktywne, zdrowe i wykształcone społeczeństwo**
 - Poprawa stanu zdrowia mieszkańców obszaru,
 - Podniesienie jakości i efektywności kształcenia z uwzględnieniem sportu i rekreacji,
 - Wzrost efektywnych form przeciwdziałania bezrobociu oraz zapobieganie marginalizacji społecznej.
- **Priorytet 4: Integracja obszaru i sprawne rządzenie**
 - Partnerskie zarządzanie obszarem funkcjonalnym,
 - Polepszenie jakości rządzenia poprzez rozwój poziomu kompetencji i kreowanie innowacyjnych rozwiązań,

- Poprawa bezpieczeństwa obszaru poprzez rozwój wybranych elementów infrastruktury.

Każdy z priorytetów realizowany będzie poprzez wyodrębnione cele operacyjne, złożone z katalogu działań i kluczowych projektów, zidentyfikowanych i zaakceptowanych przez partnerów skupionych w obszarze. Działania określone dla poszczególnych kierunków polityki stanowią podstawowy punkt odniesienia dla koncentrowania aktywności programowej, finansowej i organizacyjnej do roku 2020.

□ **Spójność z dokumentami strategicznymi i planistycznymi**

W rozdziale przedstawiono powiązania z obowiązującymi lub aktualnie tworzonymi dokumentami strategicznymi i planistycznymi na poziomie wspólnotowym, krajowym oraz regionalnym.

□ **System wdrażania i finansowania strategii**

W rozdziale opisano podmioty i instrumenty wdrażania strategii oraz zasady i procedury, obowiązujące instytucje uczestniczące w realizacji, obejmujące zarządzanie, monitoring i sprawozdawczość, ewaluację oraz sposób koordynacji działań tych instytucji.

□ **System monitorowania i ewaluacji strategii**

W rozdziale opisano proces systematycznego zbierania i analizowania ilościowych i jakościowych informacji, dotyczących stanu zaawansowania wdrażania strategii rozwoju oraz proces oceny efektów realizacji interwencji publicznej, przeprowadzony w oparciu o odpowiednie kryteria, za pomocą odpowiedniej metodologii, w celu poprawy jakości podejmowanych działań ze szczególnym uwzględnieniem celów, jakie interwencja ma realizować.

Do Zintegrowanej Strategii Rozwoju Przygranicznego Obszaru Funkcjonalnego „Aktywne Pogranicze” (dokumentu głównego) zostały załączone następujące załączniki:

- Załącznik nr 4.1. Aneks statystyczno- diagnostyczny,
- Załącznik nr 4.2. Opis i wnioski z konsultacji społecznych,
- Załącznik nr 4.3. Indykatory wykaz wstępnie zidentyfikowanych projektów inwestycyjnych i nieinwestycyjnych wraz z planem finansowym,
- Załącznik nr 4.4 Mapa kluczowych projektów.

2.2. Powiązania Strategii z innymi dokumentami

Powiązanie strategii z obowiązującymi lub aktualnie tworzonymi dokumentami strategicznymi i planistycznymi można rozpatrywać na poziomie wspólnotowym, krajowym oraz regionalnym.

2.2.1. Poziomwspólnotowy

Pakiet legislacyjny polityki spójności na lata 2014-2020

W ramach pakietu legislacyjnego Komisja Europejska zaproponowała 11 strategicznych celów tematycznych, które są ściśle związane ze strategią „Europa 2020”. Odnoszą się one również do wszystkich Funduszy Wspólnych Ram Strategicznych, w tym Europejskiego Funduszu Rozwoju Regionalnego oraz Europejskiego Funduszu Społecznego. Zgodnie z przyjętą zasadą programowania, Zintegrowana Strategia

Rozwoju Przygranicznego Obszaru Funkcjonalnego „Aktywne Pogranicze” została oparta na celach, wynikających z dokumentów programowych, dlatego cele strategiczne niniejszej strategii znajdują odzwierciedlenie w priorytetowych celach Unii Europejskiej, takich jak:

- I. Wspieranie badań naukowych, rozwoju technologicznego i innowacji,
- II. Zwiększenie dostępności, stopnia wykorzystania i jakości technologii informacyjno-komunikacyjnych,
- III. Podnoszenie konkurencyjności MŚP, sektora rolnego oraz sektora rybołówstwa i akwakultury,
- IV. Wspieranie przejścia na gospodarkę niskoemisyjną we wszystkich sektorach,
- V. Promowanie dostosowania do zmiany klimatu, zapobiegania ryzyku i zarządzania ryzykiem,
- VI. Ochrona środowiska naturalnego i wspieranie efektywności wykorzystywania zasobów,
- VII. Promowanie zrównoważonego transportu i usuwanie niedoborów przepustowości w działaniu najważniejszych infrastruktur sieciowych,
- VIII. Wspieranie zatrudnienia i mobilności pracowników,
- IX. Wspieranie włączenia społecznego i walka z ubóstwem,
- X. Inwestowanie w edukację, umiejętności i uczenie się przez całe życie,
- XI. Wzmacnianie potencjału instytucjonalnego i skuteczności administracji publicznej.

Strategia Europa 2020 – Strategia na rzecz inteligentnego i zrównoważonego rozwoju sprzyjającego włączeniu społecznemu

Cele wskazane w Zintegrowanej Strategii Rozwoju Przygranicznego Obszaru Funkcjonalnego „Aktywne Pogranicze” przyczyniają się do zwiększenia spójności gospodarczej, społecznej i terytorialnej, tym samym wykazują pełną zgodność z priorytetami Strategii Europa 2020 tj.:

- rozwój inteligentny – rozwój gospodarki opartej na wiedzy i innowacji,
- rozwój zrównoważony – wspieranie gospodarki efektywniej korzystającej z zasobów, bardziej przyjaznej środowisku i bardziej konkurencyjnej,
- rozwój sprzyjający włączeniu społecznemu – wspieranie gospodarki o wysokim poziomie zatrudnienia, zapewniającej spójność społeczną i terytorialną.

Efektom realizacji powyższych priorytetów powinno być osiągnięcie następujących celów:

- wzrost wydatków na działalność B+R,
- wzrost wskaźnika zatrudnienia,
- wzrost udziału osób z wyższym wykształceniem w społeczeństwie oraz zmniejszenie odsetka osób wcześniej kończących naukę,
- ograniczenie emisji CO₂ i osiągnięcia celów 20/20/20 w zakresie klimatu i energii,

- ograniczenia liczby osób żyjących w ubóstwie.

Należy również podkreślić, że wizja określona dla Zintegrowanej Strategii Rozwoju Przygranicznego Obszaru Funkcjonalnego „Aktywne Pogranicze” wpisuje się w zasadę zrównoważonego rozwoju, przyczyniając się do aktywizacji ekonomicznej i społecznej obszaru przy jednoczesnym racjonalnym korzystaniu z zasobów przyrodniczych.

2.2.2. Poziom krajowy

Zdefiniowany w Zintegrowanej Strategii Rozwoju Przygranicznego Obszaru Funkcjonalnego „Aktywne Pogranicze” cel główny: W 2020 roku Przygraniczny Obszar Funkcjonalny „Aktywne Pogranicze” jest postrzegany za ponadregionalny obszar funkcjonalny o ukształtowanych funkcjach gospodarczych oraz wzrastającej jakości życia lokalnej społeczności jest spójny z celami głównymi następujących dokumentów:

- Średniookresowa Strategia Rozwoju Kraju 2020 (ŚSRK): wzmocnienie i wykorzystanie gospodarczych, społecznych i instytucjonalnych potencjałów, zapewniających szybszy i zrównoważony rozwój kraju oraz poprawę jakości życia ludności,
- Krajowa Strategia Rozwoju Regionalnego 2010-2020: Regiony, Miasta, Obszary Wiejskie: Efektywne wykorzystanie specyficznych regionalnych oraz terytorialnych potencjałów rozwojowych dla osiągnięcia celów rozwoju kraju – wzrostu, zatrudnienia i spójności w horyzoncie długookresowym. Jednocześnie Krajowa Strategia Rozwoju Regionalnego postuluje trzy cele polityki regionalnej do 2020 roku. Są one następujące:
 - wspomaganie wzrostu konkurencyjności regionów („konkurencyjność”),
 - budowanie spójności terytorialnej i przeciwdziałanie marginalizacji obszarów problemowych („spójność”),
 - tworzenie warunków dla skutecznej, efektywnej i partnerskiej realizacji działań rozwojowych, ukierunkowanych terytorialnie („sprawność”).

Priorytety Zintegrowanej Strategii Rozwoju Przygranicznego Obszaru Funkcjonalnego „Aktywne Pogranicze” wpisują się we wszystkie trzy przytoczone cele. Prowadzą one do zwiększenia konkurencyjności obszaru poprzez określenie jego funkcji jako:

- Strefy Transportu, Logistyki, Spedycji;
- Strefy Przetwórstwa Przemysłowego;
- Strefy Produkcji Rolnej i Leśnej;
- Strefy Turystyki.

Powyższe strefy rozwoju pozwolą wykorzystać występujące zasoby a także położenie na wschodniej granicy Unii Europejskiej. Ponadto poprzez integrację działań, cele wpływają na zwiększenie spójności terytorialnej w układzie regionalnym i krajowym, w szczególności zapewniając możliwość trwałego rozwoju ekonomicznego na terenach marginalizowanych. Powyższe kompleksowe podejście do sprawy planowania rozwoju obszaru funkcjonalnego oraz współpraca gmin pozwoli na uzyskanie efektu synergii, polegającego na realizacji działań spójnych i służących osiągnięciu zamierzonych celów, określonych w strategii dla całego obszaru.

- Koncepcja Przestrzennego Zagospodarowania Kraju 2030: Efektywne wykorzystanie przestrzeni kraju i jej terytorialnie zróżnicowanych potencjałów rozwojowych dla osiągania ogólnych celów rozwojowych – konkurencyjności, zwiększenia zatrudnienia, sprawności funkcjonowania państwa oraz spójności w wymiarze społecznym, gospodarczym i terytorialnym w długim okresie. Zintegrowana Strategia Rozwoju Przygranicznego Obszaru Funkcjonalnego „Aktywne Pogranicze” wpisuje się w powyższy cel, uwzględniając zróżnicowane potencjały rozwojowe obszaru w zakresie rolnictwa i przetwórstwa z wykorzystaniem biogospodarki, oraz w zakresie turystyki, bazując na posiadanych zasobach przyrodniczych i kulturowych. Ważnym elementem jest położenie na wschodnich granicach Unii Europejskiej, stwarza to możliwość wykorzystania sieci komunikacyjnych do rozwoju funkcji transportowych, logistycznych ale także rozwoju przetwórstwa przemysłowego. Jednocześnie w określonej wizji rozwoju obszaru uwzględniono zrównoważone zarządzanie prowadzące do czystego i różnorodnego środowiska przyrodniczego, które jest jednym z ważniejszych potencjałów rozwojowych obszaru.

Ponadto określone w Zintegrowanej Strategii Rozwoju Przygranicznego Obszaru Funkcjonalnego „Aktywne Pogranicze” cele strategiczne są spójne z celami polityki przestrzennego zagospodarowania kraju określonymi w KPZK 2030, zwłaszcza z:

- Celem 2. Poprawa spójności wewnętrznej i terytorialne równoważenie rozwoju kraju poprzez promowanie integracji funkcjonalnej, tworzenie warunków dla rozprzestrzeniania się czynników rozwoju, wielofunkcyjny rozwój obszarów wiejskich oraz wykorzystanie potencjału wewnętrznego wszystkich terytoriów,
 - Celem 4. Kształtowanie struktur przestrzennych, wspierających osiągnięcie i utrzymanie wysokiej jakości środowiska przyrodniczego i walorów krajobrazowych Polski,
 - Celem 6. Przywrócenie i utrwalenie ładu przestrzennego.
- Założenia Krajowej Polityki Miejskiej: Wzmocnienie zdolności miast i obszarów zurbanizowanych do kreowania wzrostu gospodarczego i tworzenia miejsc pracy oraz poprawa jakości życia mieszkańców.

2.2.3. Poziom regionalny

Strategia Rozwoju Województwa Lubelskiego na lata 2014-2020 (z perspektywą do 2030 roku)

Dokument jest spójny pod względem przewidzianych działań z wyznaczonym w Strategii Rozwoju Województwa Lubelskiego na lata 2014-2020 Obszarem Strategicznej Interwencji – gospodarczego wykorzystania walorów przyrodniczych i kulturowych. Działania wpisują się wprost w przewidziany dla tego obszaru rodzaj interwencji obejmujący: działania, zmierzające do wykorzystania potencjału obszarów cennych przyrodniczo i kulturowo dla tworzenia warunków wzrostu społeczno-gospodarczego tych obszarów oraz określenia charakteru i natężenia funkcji turystycznej, aby nie powodowała ona dewaloryzacji lub zniszczenia walorów i zasobów przyrodniczych, które na tym terenie są podstawą jej wykształcenia. Ponadto, interwencja powinna obejmować takie działania jak: aktywna ochrona zasobów dziedzictwa kulturowego i przyrody,

rozwój infrastruktury transportowej, poprawa dostępu do usług społecznych, poprawa warunków fitosanitarnych, przywrócenie miastom funkcji społecznych i gospodarczych z jednoczesnym wsparciem zasobów ludzkich i przedsiębiorczości.

W horyzoncie 2020 r. strategiczne cele rozwoju regionu lubelskiego, których realizacji będą służyły działania samorządu województwa, są określone następująco:

- Wzmacnianieurbanizacjiregionu,
- Restrukturyzacja rolnictwa oraz rozwój obszarów wiejskich,
- Selektywne zwiększanie potencjału wiedzy, kwalifikacji, zaawansowania technologicznego, przedsiębiorczości i innowacyjności regionu.

Zintegrowana Strategia Rozwoju Przygranicznego Obszaru Funkcjonalnego „Aktywne Pogranicze” wyznacza do realizacji działania, przyczyniające się do:

(1) rozwojuturystyki, poprzez:

- rozwój produktów i usług w oparciu o technologie informacyjno-komunikacyjne,
- wzmocnienie charakteru i funkcji turystycznej obszaru oraz rozwój produktów turystycznych o charakterze ponadregionalnym i transgranicznym w wyniku inwestycji, przyczyniających się do poprawy stanu środowiska oraz zwiększenia znaczenia obszarów cennych przyrodniczo i kulturowo,
- koncentrację działań, przyczyniających się do rozwoju przedsiębiorczości i zatrudnienia, ukierunkowanego na wiodącą funkcję obszaru,
- zwiększenie dostępności zewnętrznej i wewnętrznej w celu pełnego wykorzystania potencjału turystycznego obszaru.

(2) efektywnejgospodarkilokalnej, poprzez:

- wzrost inwestycji na rzecz wzmocnienia gospodarki niskoemisyjnej obszaru,
- poprawę efektywności funkcjonowania sektora rolnego oraz jego większa specjalizacja ze szczególną rolą biogospodarki,
- promowanie przedsiębiorczości oraz rozwój infrastruktury, poprawiającej konkurencyjność gospodarczą obszaru.

(3) poprawy skuteczności usług publicznych w zakresie pomocy społecznej, zdrowia, edukacji oraz bezpieczeństwa publicznego, poprzez:

- aktywizację społeczną w połączeniu z rewitalizacją obszarów miejskich i wiejskich, prowadzącą do rozwoju zubożałych społeczności,
- wzrost znaczenia aktywnych form przeciwdziałania bezrobociu,
- podniesienie poziomu wykształcenia i wiedzy oraz lepszy dostęp do usług edukacyjno-szkoleniowych mieszkańców obszaru,
- lepszy dostęp do opieki zdrowotnej oraz przeciwdziałanie marginalizacji społecznej,
- poprawę stanu bezpieczeństwa publicznego oraz wzrost jakości rządzenia.

(4) rozbudowa i poprawa systemów komunikacyjnych, poprzez:

- dostosowanie wewnętrznego układu komunikacyjnego (drogi powiatowe i gminne), który pozwoli na sprawny transport pomiędzy terminalami przeładunkowymi oraz zakładami przetwórczymi,
- budowa autostrady A 2 Warszawa- Kukuryki oraz rozbudowa magistrali linii kolejowej co pozwoli w pełni wykorzystać trans graniczne położenie,
- tworzeniem infrastruktury ostatniej mili sieci szerokopasmowej.

Regionalna Strategia Innowacji Województwa Lubelskiego do 2020 roku (projekt)

Zaktualizowana Regionalna Strategia Innowacji Województwa Lubelskiego do 2020 roku będzie stanowić uszczegółowienie Strategii Rozwoju Województwa Lubelskiego na lata 2014-2020 w części, dotyczącej określenia potencjału innowacyjnego województwa oraz wskazania kierunków jego wzmocnienia i wykorzystywania w poszukiwaniu przewag konkurencyjnych, opartych zwłaszcza na inteligentnych specjalizacjach regionu.

W Zintegrowanej Strategii Rozwoju Przygranicznego Obszaru Funkcjonalnego „Aktywne Pogranicze” określono *Priorytet 1: Zrównoważona i wyspecjalizowana gospodarka*, który wpisuje się w realizację następujących celów strategicznych Regionalnej Strategii Innowacji:

- Priorytet 1. Zwiększenie zdolności podmiotów gospodarczych do tworzenia i absorpcji wiedzy oraz wdrażania innowacji w obszarach inteligentnej specjalizacji regionu,
- Priorytet 3. Wzmocnienie innowacyjnego otoczenia dla rozwoju inteligentnych specjalizacji regionu.

Kluczowym elementem w osiągnięciu powyższych powiązań strategicznych będzie stymulowanie szeroko pojętej współpracy przez samorzady lokalne z przedstawicielami sektora naukowo-badawczego, doradczego oraz przedsiębiorcami. Niezbędnym elementem będzie również rozwijanie łańcuchów kooperacyjnych. Tak prowadzone działania powinny doprowadzić do powstania:

- nowoczesnych sektorów biogospodarki, bazujących na efektywnym przetwarzaniu biozasobów na cele żywnościowe, energetyczne,
- rozwoju sektora energetycznego, opartego na technologiach niskoemisyjnych, wykorzystującego zarówno odnawialne, jak i nieodnawialne źródła energii,
- większej efektywności w sektorze produkcji pierwotnej na potrzeby rozwoju biogospodarki (w tym w rolnictwie, leśnictwie i rybactwie).

Regionalny Program Operacyjny Województwa Lubelskiego na lata 2014-2020 (projekt)

Regionalny Program Operacyjny Województwa Lubelskiego (RPO WL) jest trzecim szczeblem planowania strategicznego. RPO WL jest zasadniczym narzędziem realizacji strategii, ocenianym pod kątem zgodności z celami strategicznymi. System wdrażania ukierunkowany jest na realizację projektów spełniających następujące aspekty:

- projekty partnerskie, w tym partnerstwa publiczno-prywatnego i w obszarach funkcjonalnych,
- inwestycje i działania, zapewniające efekt prorozwojowy.

W ramach RPO WL określone zostały cele szczegółowe, które będą realizowane poprzez 14 Osi Priorytetowych, odpowiadających celom tematycznym pakietu legislacyjnego Unii Europejskiej.

Strategia Współpracy Transgranicznej Województwa Lubelskiego, Obwodu Lwowskiego, Obwodu Wołyńskiego i Obwodu Brzeskiego na lata 2014-2020 (Projekt)

Cele wskazane w Zintegrowanej Strategii Rozwoju Przygranicznego Obszaru Funkcjonalnego „Aktywne Pogranicze” przyczyniają się do podniesienia konkurencyjności społeczno-gospodarczej obszaru transgranicznego tym samym wpisują się w Cel generalny Strategii Transgranicznej oraz określone w niej dziedziny działań strategicznych:

- Współpracagospodarcza.
- Środowisko naturalne, kultura i turystyka.
- Infrastrukturakomunikacyjnaigraniczna
- Naukaiszkolnictwowyższe

3. Opis stanu środowiska naturalnego Przygranicznego Obszaru Funkcjonalnego „Aktywne Pogranicze” na obszarach objętych przewidywanym znaczącym oddziaływaniem

3.1. Istniejący stan środowiska

3.1.1. Powietrze atmosferyczne

Na poziom stężeń zanieczyszczeń w powietrzu mają wpływ:

- wielkość napływowej i lokalnej emisji zanieczyszczeń do powietrza,
- warunkiklimatyczne,
- topografiaterenu,

Przygraniczny Obszar Funkcjonalny „Aktywne Pogranicze”, podobnie jak województwo, znajduje się pod wpływem dominującej zachodniej cyrkulacji mas powietrza. Sprzyja to napływowi zanieczyszczeń z dalszych odległości, w tym z terenów uprzemysłowionych zachodniej i południowej Polski. Napływ mas powietrza z zachodu ma duży udział w ładunkach wnoszonych z opadami do podłoża na terenie Przygranicznego Obszaru Funkcjonalnego „Aktywne Pogranicze”. Źródłami emisji zanieczyszczeń powietrza mogą być:

- punktowe tzw. emisja punktowa - pochodząca ze źródeł zorganizowanych, powstająca głównie w wyniku energetycznego spalania paliw i przemysłowych procesów technologicznych,
- liniowe tzw. emisja liniowa – komunikacyjna, pochodząca głównie z transportu samochodowego, kolejowego, wodnego i lotniczego, w której poszczególne odcinki drogi rozpatrywane są jako emitory liniowe,
- powierzchniowe tzw. emisja powierzchniowa – której głównym źródłem są paleniska domowe, gromadzenie oraz utylizacja ścieków i odpadów.

Na Przygranicznym Obszarze Funkcjonalnym „Aktywne Pogranicze”, poza zanieczyszczeniami powietrza napływającymi na jej teren z terenów ościennych największy udział w zanieczyszczeniu powietrza ma emisja powierzchniowa i w mniejszym stopniu emisja liniowa.

Standardy oceny jakości powietrza określa Rozporządzenie Ministra Środowiska z dnia 24 sierpnia 2012 r. w sprawie poziomu niektórych substancji w powietrzu (Dz. U. Nr 0 poz. 1031). Przygraniczny Obszar Funkcjonalny „Aktywne Pogranicze” należy do lubelskiej strefy oceny jakości powietrza. W poniższych tabelach przedstawiono wyniki oceny i klasyfikacji strefy według kryteriów ochrony zdrowia i roślin.

Tabela nr 1. Klasa strefy uzyskana w ocenie jakości powietrza za 2014 r. dokonanej ze względu na ochronę zdrowia

Nazwa strefy	Kodstrefy	Zanieczyszczeniapodlegająceocenie											
		C ₆ H ₆	PM _{2,5}	SO ₂	NO ₂	PM ₁₀	CO	Pb	As	Cd	Ni	B/a/p	O ₃
Lubelska	PL0602	A	B	A	A	C	A	A	A	A	A	C	A

Tabela nr 2. Klasa strefy uzyskana w ocenie jakości powietrza za 2014 r. dokonanej ze względu na ochronę roślin

Nazwastrefy	Kodstrefy	Zanieczyszczeniapodlegająceocenie		
		SO ₂	NO _x	O ₃
lubelska	PL0602	A	A	A

Strefa lubelska w ocenie jakości powietrza za 2014 r. dokonanej ze względu na ochronę zdrowia została zaliczona do klasy C ze względu na zanieczyszczenie powietrza pyłem PM₁₀. Stężenia benzenu, dwutlenku siarki, dwutlenku azotu, tlenku węgla, ołowiu, arsenu, kadmu, niklu, ozonu zostały zaliczone do klasy A. Ze względu na kryteria mające na celu ochronę roślin, dla wszystkich zanieczyszczeń strefę lubelską zaliczono do klasy A. Stężenia benzo/a/pirenu również wykazują dużą zmienność sezonową. W 2014 r. średnie z sezonu zimnego b/a/p były od 6 do 10-krotnie wyższe od średnich z sezonu letniego. Wskazuje to, że głównym źródłem wysokich stężeń tych zanieczyszczeń jest emisja z procesów grzewczych opartych na węglu, w tym tzw. niska emisja z indywidualnego ogrzewania budynków. Drugą przyczyną są niekorzystne warunki klimatyczne w sezonie grzewczym (niska temperatura, mała prędkość wiatru, mała ilość opadów). Dodatkowymi przyczynami są emisja z zakładów przemysłowych oraz emisja komunikacyjna.

Ze względu na swój rolniczy charakter, Przygraniczny Obszar Funkcjonalny „Aktywne Pogranicze” nie jest obszarem zagrożonym pod względem zanieczyszczenia powietrza. Na jego terenie brak jest większych zakładów przemysłowych, emitujących zanieczyszczenia gazowe czy też pyły. Stąd też głównymi źródłami zanieczyszczeń powietrza atmosferycznego są zanieczyszczenia komunikacyjne – liniowe oraz pochodzące ze źródeł niskiej emisji.

3.1.2. Wody powierzchniowe

Przygraniczny Obszar Funkcjonalny "Aktywne Pogranicze" należy do zlewni rzeki Bug. Bug jest rzeką o charakterze nizinnym, wyznacza wschodnią granicę obszaru (o długości 64,13 km) i jest jednocześnie rzeką graniczną pomiędzy Polską a Białorusią i Ukrainą. Bug kształtuje przyrodę i krajobraz tego terenu, wzdłuż rzeki można spotkać liczne zakola, starorzecza, łąki zalewowe, lasy łęgowe oraz rowy melioracyjne. Jest jedną z najmniej przekształconych rzek w Europie. Przez teren obszaru funkcjonalnego w

kierunku północno-wschodnim przepływa lewostronny dopływ Bugu wraz ze swoimi dopływami - rzeka Krzna (o długości 20,26 km na terenie POF). Cały obszar charakteryzuje się dość gęstą siecią rzeczną, a także wysoki poziom wód gruntowych, co często powiązane jest z zalewaniem piwnic budynków. Istnieje potrzeba przeprowadzenia kompleksowych działań z zakresu melioracji, m.in. poprzez usprawnienie systemu wód opadowych i rowów melioracyjnych.

Analizę stanu czystości rzek na terenie Przygraniczny Obszar Funkcjonalny "Aktywne Pogranicze" opracowano na podstawie oceny jakości rzek przeprowadzonej przez Wojewódzki Inspektorat Ochrony Środowiska w Lublinie w latach 2010 - 2013 roku.

Tabela nr 3. Ocena jakości wód rzecznych Przygraniczny Obszar Funkcjonalny "Aktywne Pogranicze"

Rzeka	Nazwapunktupomiarowokontrolnego	Klasaelementówbiologicznych	Klasaelementówhydro-morfologicznych	Klasaelementówfizykochemicznych	STAN / POTENCJAŁ EKOLOGICZNY	STAN / POTENCJAŁ EKOLOGICZNY w obszarach chronionych	STAN JCW
Grabar	Grabar-Kodeń	III	I	PSD	UMIARKOWANY	UMIARKOWANY	ZŁY
Czapelka	Czapelka - Starzynka	III	I	PSD	UMIARKOWANY	UMIARKOWANY	ZŁY
Żarnica	Żarnica-Dokudów	II	II	PSD	DOBRY I POWYŻEJ DOBREGO		
Bug od Grabara do Krzny	Bug - Kuzawka/Kukuryki	III	I	PSD	UMIARKOWANY	UMIARKOWANY	ZŁY
Hanna bez Romanówki	Hanna-Kuzawka	III	II	II	UMIARKOWANY		ZŁY
Krzna od Klukówki do ujścia	Krzna- Neple	III	I	PSD	UMIARKOWANY	DOBRY	ZŁY
Hanna bez Romanówki	Hanna - Kuzawka	III	II	II	UMIARKOWANY	UMIARKOWANY	ZŁY

Źródło: WIOŚ Lublin

Cieki wodne na terenie Przygraniczny Obszar Funkcjonalny "Aktywne Pogranicze" są ciekami zanieczyszczonymi. W ciekach w których badane były parametry fizykochemiczne najwyższe stężenia, przekraczające poziomy dopuszczalne, stwierdzono dla związków azotu i fosforu. Dla rzek dla których nie prowadzono monitoringu

substancji chemicznych, zły stan został zdeterminowany przez umiarkowany stan/potencjał ekologiczny. Duże ilości substancji biogennych (związków azotu i fosforu) doprowadzają do eutrofizacji tj. nadmiernego użyźnienia rzek. Wśród głównej przyczyny zanieczyszczenia rzek na terenie Przygraniczny Obszar Funkcjonalny "Aktywne Pogranicze" należy wskazać słaby stopień skanalizowania gmin powodujący bezpośrednie zrzucanie ścieków komunalnych do wód lub do ziemi.

3.1.3. Wody podziemne

Przygraniczny Obszar Funkcjonalny "Aktywne Pogranicze" położony jest w zasięgu Głównego Zbiornika Wód Podziemnych -GZWP 224, Tr – Podlasie". Jest to zbiornik porowy w utworach piaszczystych czwartorzędu i trzeciorzędu, na większości obszaru wody występują w łączności hydraulicznej. Lokalnie brak jest poziomu trzeciorzędowego. Cecha szczególna zbiornika to znaczna nadwyżka zasobów wód podziemnych w odniesieniu do wielkości poboru, wynoszącego około 13 % wielkości zasobów. Na obszarze zbiornika nie występują zanieczyszczenia wód podziemnych. Wody dobrej jakości, wymagają na ogół prostego uzdatniania. Przygraniczny Obszar Funkcjonalny "Aktywne Pogranicze" leży w zasięgu jednolitej części wód podziemnych: JCWP 85.

W ramach krajowego monitoringu jakości wód podziemnych, w latach 2010 i 2012, Główny Inspektor Ochrony Środowiska prowadził badania jakości wód podziemnych w w/w jednolitych częściach wód podziemnych.

Tabela nr 5. Ocena jakości wód podziemnych Przygraniczny Obszar Funkcjonalny "Aktywne Pogranicze" w latach 2010 i 2012.

Nazwa JCWP	Stan Chemiczny	Stan Ilościowy
2010		
JCWPd 85	DOBRY	DOBRY
2012		
JCWPd 85	DOBRY	DOBRY

Źródło: WIOŚ Lublin

3.1.4. Hałas

Hałas określa się jako wszystkie niepożądane, nieprzyjemne, dokuczliwe lub szkodliwe drgania mechaniczne ośrodka sprężystego oddziałujące za pośrednictwem powietrza na organizm ludzki (w tym na organ słuchu i inne zmysły jak i inne elementy organizmu człowieka). Hałas uważany jest za jeden z czynników zanieczyszczających środowisko. W związku z rozwojem komunikacji, uprzemysłowieniem i postępującą urbanizacją stanowi on dużą uciążliwość dla człowieka. Może powodować częściową lub

całkowitą utratę słuchu. Ponadto bywa przyczyną nadciśnienia, zaburzeń nerwowych, zaburzeń w układzie kostno-naczyniowy, wywołuje zmęczenie, złe samopoczucie, utrudnia wypoczynek.

Ze względu na środowisko oraz źródło generujące, hałas dzielimy na:

- komunikacyjny - generowany jest przez ruch drogowy, kolejowy i lotniczy;
- przemysłowy - generowany jest przez zakłady przemysłowe lub poszczególne maszyny i urządzenia zlokalizowane na ich terenie;
- komunalny - generowany jest:
 - wewnątrz budynków mieszkalnych przez węzły cieplne, kotłownie, stacje transformatorowe, instalacje wodno-kanalizacyjne, windy, dźwigi, zsypy śmieci;
 - przez źródła znajdujące się w środowisku zewnętrznym: sklepy, restauracje, dyskoteki, sygnały instalacji alarmowych, handlowych punktów obwoźnych oraz sygnały dźwiękowe pojazdów uprzywilejowanych itd.

Problemy związane z oddziaływaniami akustycznymi na terenie Przygranicznego Obszaru Funkcjonalnego "Aktywne Pogranicze", spowodowane są wieloma czynnikami m.in. stopniem urbanizacji oraz gęstością sieci drogowej.

3.1.4.1. Hałas przemysłowy

Uciążliwość hałasu przemysłowego zależy od ilości źródeł powstawania, czasu pracy tych urządzeń/zakładów, stopnia wytłumienia oraz wartości normatywnej dopuszczalnego poziomu hałasu na danym terenie. Na hałas przemysłowy składają się wszelkie źródła dźwięku znajdujące się na terenie zakładu. Rozróżniamy:

- hałas punktowy - źródła hałasu znajdują się na zewnątrz budynków, są to np. wentylatory, sprężarki i inne urządzenia umieszczone na otwartej przestrzeni;
- hałas wtórny - źródła hałasu znajdują się wewnątrz budynków (np. produkcyjnych), gdzie hałas emitowany przez maszyny i urządzenia dostaje się do środowiska przez ściany, strop, drzwi i okna;
- hałas dodatkowy - źródła hałasu znajdują się na zewnątrz budynków i są spowodowane przez obsługę transportową zakładów (transport kołowy) oraz prace dorywcze wykonywane poza budynkami zakładów (np. remonty).

Na terenie Przygranicznego Obszaru Funkcjonalnego "Aktywne Pogranicze" funkcjonują firmy, warsztaty, podmioty gospodarcze, jednostki handlu detalicznego, osoby fizyczne, których działalność kształtuje klimat akustyczny terenów bezpośrednio z nimi sąsiadujących.

3.1.4.2. Hałas komunikacyjny

Pod pojęciem hałasu drogowego rozumie się hałas pochodzący od środków transportu poruszających się po wszelkiego rodzaju drogach niebędących drogami kolejowymi w tym po torach tramwajowych. Jest to hałas typu liniowego. Stały wzrost ilości pojazdów oraz natężenia ruchu komunikacyjnego spowodował, że zagrożenie hałasem komunikacyjnym jest dużo większe niż hałasem przemysłowym.

Przygraniczny Obszar Funkcjonalny "Aktywne Pogranicze" jest stosunkowo dobrze skomunikowany wewnętrznie. Obszar pocięty jest siecią dróg wojewódzkich, powiatowych i gminnych, ponadto przebiegają tu trzy drogi krajowe. Zewnętrzny układ infrastruktury drogowej stanowi sieć dróg krajowych i wojewódzkich, do których należy zaliczyć:

➤ **drogi krajowe:**

- nr 2 –**Świecko – Poznań – Warszawa – Terespol**, będąca polską częścią międzynarodowego szlaku komunikacyjnego (będąca w strukturze Europejskiej Sieci Transportowej TEN – T) E30 z Cork (Irlandia) do Omska (Rosja), droga obsługuje ruch tranzytowy na kierunku Berlin – Warszawa – Mińsk - Moskwa.
- nr 68 – o długości tylko 12 km, łączy przejście graniczne z Białorusią w Kukurykach z drogą krajową nr 2 w Wólce Dobryńskiej. Droga krajowa nr 68 obsługuje ciężarowy ruch tranzytowy na odcinku od drogi krajowej nr 2 do terminalu w m. Koroszczyń i do drogowego przejścia granicznego dla ruchu towarowego w m. Kukuryki.
- nr 63- przebiega przez województwa: warmińsko-mazurskie, podlaskie, mazowieckie i lubelskie. Łączy ona miejscowość Perły, gdzie ma powstać przejście graniczne Perły-Kryłowo z Rosją, z przejściem granicznym Sławatycze-Domaczewo z Białorusią. Ma ok. 410 km długości, jest drogą o znaczeniu regionalnym, uzupełniającą podstawową sieć drogową państwa. Łączy dwa przejścia graniczne z najważniejszymi korytarzami drogowymi Polski północno-wschodniej: DK16, DK61 (S61), DK8 (S8), DK2 i A2 oraz DK19 (S19).

✓ **drogi wojewódzkie:**

- 811 –o długości około 43 km, klasy GP, łącząca Białą Podlaską z Sarnakami oraz Białymstokiem (za pośrednictwem drogi krajowej nr 19). Na terenie POF „Aktywne Pogranicze” droga ta przebiega przez teren gminy Konstantynów, jest to strategiczna droga północ – południe,
- 816 – tzw. „Nadbużanka” o długości 166 km, klasy G¹. Droga biegnie z północy na południe wzdłuż granicy polsko-białoruskiej i polsko-ukraińskiej przez gminy: Terespol - Kodeń - Sławatycze - Włodawa - Dorohusk - Horodło – Zosin, łączy przejścia graniczne w Terespole, Sławatyczach, Dorohusku i Zosinie,
- 698 – o długości 107 km, klasy G, leżąca na obszarze województw: mazowieckiego i lubelskiego o długości 107 km łącząca Siedlce z Terespołem.

Pod pojęciem hałasu kolejowego rozumie się hałas powstający w wyniku eksploatacji linii kolejowych. W porze nocnej hałas pochodzący od linii kolejowej może przekraczać dopuszczalną wartość w odległości do około 80m od osi torów. Lokalnie mogą wystąpić niekorzystne zmiany ze względu na stan infrastruktury (torowiska), prędkości przejazdu, rodzaju taboru kolejowego, stanu taboru kolejowego, położenia torowiska (nasyp, wawóz, teren płaski).

¹ Klasy techniczne dróg wojewódzkich: (GP) drogi główne ruchu przyspieszonego, (G) drogi główne, (Z) drogi zbiorcze

Przez Przygraniczny Obszar Funkcjonalny "Aktywne Pogranicze" przebiega magistrala linii kolejowej nr 2/E20, C-E20 w głównym paneuropejskim korytarzu transportowym nr II Berlin – Warszawa – Moskwa z zespołem terminali przeładunkowych w Małaszewiczach. Z uwagi na swoją rangę - kluczowa linia kolejowa o znaczeniu państwowym w osi wschód - zachód, z dużym ruchem pasażerskim oraz towarowym. Przez teren POF „Aktywne Pogranicze” przebiega także międzynarodowa linia kolejowa AGC², wchodząca w sieć TEN-T bazowo-towarową.

Według rozporządzenia Ministra Środowiska z dnia 14 czerwca 2007 r. w sprawie dopuszczalnych poziomów hałasów środowisku (Dz.U.2007, Nr 120, poz.826 z późniejszymi zmianami) terenami podlegającymi ochronie akustycznej są tereny zabudowy mieszkaniowej jednorodzinnej, wielorodzinnej, zagrodowej, tereny szpitali, szkół, domów opieki społecznej, uzdrowisk oraz tereny rekreacyjno-wypoczynkowe.

Tabela 6. Dopuszczalne poziomy hałasu w środowisku powodowanego przez poszczególne grupy źródeł hałasu, z wyłączeniem hałasu powodowanego przez straty, lądowania i przeloty statków powietrznych oraz linie elektroenergetyczne, wyrażone wskaźnikami $L_{Aeq D}$ i $L_{Aeq N}$, które to wskaźniki mają zastosowanie do ustalania i kontroli warunków korzystania ze środowiska, w odniesieniu do jednej doby

Lp.	Rodzaj terenu	Dopuszczalne poziomy hałasu w [dB]			
		Drogi lub linie wypoczynkowe		Pozostałe obiekty i działalność będąca źródłem hałasu	
		$L_{Aeq D}$ Przedział czasu odniesienia równy 16 godzinom	$L_{Aeq N}$ Przedział czasu odniesienia równy 16 godzinom	$L_{Aeq D}$ Przedział czasu odniesienia równy najmniej korzystnym godzinom dnia kolejno po sobie następującym	$L_{Aeq N}$ Przedział czasu odniesienia równy 1 najmniej korzystnej godzinie nocy
1.	a) Strefa ochronna „A” uzdrowiska b) Tereny szpitali poza miastem	50	45	45	40

² AGC – Umowa europejska o głównych międzynarodowych liniach kolejowych, podpisana w Genewie dnia 31 maja 1985r. Weszła w życie w stosunku do Polski w dniu 27 kwietnia 1989r. (Dz.U. 1989 nr 42 poz. 231). W jej ramach wyznaczona została, wg kryterium EKG-ONZ, sieć linii kolejowych znaczenia międzynarodowego. Długość linii kolejowych układu AGC w Polsce wynosi 2.972 km.

2.	a) Tereny zabudowy mieszkaniowej jednorodzinnej b) Tereny zabudowy związane ze stałym lub czasowym pobytem dzieci lub młodzieży c) Tereny domów opieki społecznej d) Tereny szpitali w miastach	61	56	50	40
3.	a) Tereny zabudowy mieszkaniowej wielorodzinnej i zamieszkania zbiorowego b) Tereny zabudowy zagrodowej c) Tereny rekreacyjno – wypoczynkowe d) Terenymieszkańcwo – usługowe	65	56	55	45
4.	Tereny w strefie śródmiejskiej miast powyżej 100 tys. mieszkańców	68	50	55	45

$L_{Aeq D}$ – równoważny poziom hałasu dla pory dnia w decybelach (dB)

$L_{Aeq N}$ – równoważny poziom hałasu dla pory nocnej w decybelach (dB)

Przy ocenie klimatu akustycznego w zakresie hałasu komunikacyjnego wykorzystuje się także opracowaną przez Państwowy Zakład Higieny skalę subiektywnej uciążliwości zewnętrznych hałasów komunikacyjnych tj.:

- mała uciążliwość - $L_{Aeg} \leq 52$ dB
- średnia uciążliwość - $52 \text{ dB} < L_{Aeg} \leq 62$ dB
- duża uciążliwość - $63 \text{ dB} < L_{Aeg} \leq 70$ dB
- bardzo duża uciążliwość - $L_{Aeg} > 70$ dB

Hałas komunikacyjny jest głównym źródłem zakłóceń klimatu akustycznego na terenie Przygranicznego Obszaru Funkcjonalnego "Aktywne Pogranicze". Pomiary hałasu komunikacyjnego dla dróg przebiegających przez POF „Aktywne Pogranicze” były prowadzone w 2010 roku.

Tabela 7. Wyniki pomiarów hałasu drogowego dla dróg przebiegających przez Przygraniczny Obszar Funkcjonalny "Aktywne Pogranicze" w 2010 roku

Nazwa odcinka pomiarowego	Nr drogi	LAeqD [dB]	LAeqN [dB]	Wartość przekroczenia (dla zabudowy zagrodowej i rekreacyjnej)	
				Dzień [dB]	Noc [dB]
Bezwola - Rudno	DK 63	60	54	-	-
Radzyń Podlaski, ul. Warszawska		65	58	-	2
Woroniec - Biała Podlaska	DK 2	66	64	-	-
Biała Podlaska	DW 812	65	59	-	3
Hanna	DW 816	61	54	-	-

Źródło: WIOŚ Lublin

Przekroczenie norm hałasu dopuszczalnego powoduje pogorszenie warunków akustycznych w obrębie tras komunikacyjnych.

3.1.5. Promieniowanie elektromagnetyczne

Wśród zidentyfikowanych, szkodliwych dla środowiska, rodzajów promieniowania powodowanego działalnością człowieka, wyróżnia się :

- **promieniowanie jonizujące**, pojawiające się w wyniku użytkowania zarówno wzbogaconych, jak i naturalnych substancji promieniotwórczych w energetyce jądrowej, ochronie zdrowia, przemyśle, badaniach naukowych,
- **promieniowanie niejonizujące**, pojawiające się wokół linii energetycznych wysokiego napięcia, radiostacji, pracujących silników elektrycznych oraz instalacji przemysłowych, urządzeń łączności, domowego sprzętu elektrycznego, elektronicznego itp., nadmierne dawki promieniowania działają szkodliwie na człowieka i inne żywe organizmy, stąd ochrona przed szkodliwym promieniowaniem jest jednym z ważnych zadań ochrony środowiska.

Znaczenie oddziaływania promieniowania niejonizującego w ostatnich latach rośnie. Powodowane jest to przez rozwój radiokomunikacji oraz powstawanie coraz większej liczby stacji nadawczych radiowych i telewizyjnych (operatorów publicznych i komercyjnych). Dodatkowymi źródłami promieniowania niejonizującego są stacje bazowe telefonii komórkowej, systemów przywoławczych, radiotelefonicznych, alarmowych

komputerowych itp., pokrywających coraz gęstsza siecią obszary dużych skupisk ludności, jak również coraz powszechniej stosowane radiotelefony przenośne.

Wymieniony rozwój źródeł pól elektromagnetycznych powoduje zarówno ogólny wzrost poziomu tła promieniowania elektromagnetycznego w środowisku, jak też zwiększenie liczby i powierzchni obszarów o podwyższonym poziomie natężenia promieniowania. Należy jednak stwierdzić, że wzrost poziomu tła elektromagnetycznego nie zwiększa istotnie zagrożenia środowiska i ludności. W dalszym ciągu poziom promieniowania w tle pozostaje wielokrotnie niższy od natężeń, przy których możliwe jest jakiegokolwiek szkodliwe oddziaływanie na organizm ludzki. Nie dotyczy to jednak pól elektromagnetycznych w bezpośrednim otoczeniu wszelkiego rodzaju stacji nadawczych, które lokalnie, w odległościach zależnych od mocy, częstotliwości i konstrukcji stacji, mogą osiągać natężenie na poziomie uznawanym za aktywny pod względem biologicznym. Zagrożenie promieniowaniem niejonizującym może być stosunkowo łatwo wyeliminowane lub ograniczone pod warunkiem zapewnienia odpowiedniej separacji przestrzennej człowieka od pól przekraczających określone wartości graniczne. W przepisach obowiązujących w Polsce ustalone są dopuszczalne poziomy elektromagnetycznego promieniowania niejonizującego na terenach dostępnych dla ludzi. Szczególnej ochronie podlegają obszary zabudowy mieszkaniowej, a także obszary, na których zlokalizowane są szpitale, żłobki, przedszkola, internaty.

Na terenie POF „Aktywne Pogranicze” w 2013 roku Wojewódzki Inspektorat Ochrony Środowiska w Lublinie przeprowadzał badania wartości skutecznych natężeń pól elektrycznych promieniowania elektromagnetycznego w punkcie pomiarowym w Łomazach. Wartości PEM przedstawiała się następująco:

- Łomazy – 0,08 V/m,

Analiza wyników badań przeprowadzonych na obszarze POF „Aktywne Pogranicze” nie wykazała przekroczeń dopuszczalnej wartości składowej elektrycznej pola elektromagnetycznego wynoszącej 7 V/m, określonej w rozporządzeniu Ministra Środowiska z dnia 30 października 2003 r. w sprawie dopuszczalnych poziomów pól elektromagnetycznych w środowisku oraz sposobów sprawdzania dotrzymania tych poziomów (Dz. U. Nr 192, poz. 1883).

3.1.6. Budowa geologiczna i gleby

POF "Aktywne Pogranicze" znajduje się na terenie pięciu mezoregionów: Równiny Łukowskiej i Podlaskiego Przełomu Bugu - które należą do makroregionu Nizina Południowo-Podlaska oraz Polesia Brzeskiego, Równiny Kodeńskiej i Zakłęsłości Łomaskiej - które należą do makroregionu Polesie Zachodnie. Północno-wschodnią granicę stanowi rzeka Bug, która jest największą rzeką w regionie i stanowi granicę pomiędzy Polską, a Białorusią.

Obecny obraz budowy geologicznej i ukształtowania terenu na terenie POF "Aktywne Pogranicze" zostało wykształcone podczas zlodowacenia środkowopolskiego i bałtyckiego (w czwartorzędzie). Zasięg lodowca kontynentalnego wyznaczała dolina rzeki Krzny, dlatego w północnej części wyznaczonego obszaru teren był kształtowany przez zjawiska oraz procesy związane z postojem i wycofywaniem się lądolodu. Południowa część obszaru charakteryzuje się występowaniem utworów piaszczystych. Decydujące

znaczenie dla ukształtowania terenu ma również dolina rzeki Bug, która stanowi wschodnią granicę obszaru.

Gleby występujące na obszarze Przygranicznego Obszaru Funkcjonalnego "Aktywne Pogranicze" są zróżnicowane i ściśle powiązane z budową geologiczną. Na typy gleb mają także wpływ rzeźba terenu, warunki wodne i klimatyczne, a także działalność człowieka. Według Mapy glebowo-rolniczej występują tu gleby pseudobielicowe i gleby brunatne wylugowane, które w przeważającej części należą do kompleksu żytniego słabego, a w północnym obszarze do kompleksu żytniego bardzo dobrego. W dolinie rzecznej Bugu i Krzny występują mady oraz gleby hydromorficzne (torfowe, murszowe, mułowo-bagiennie), które zaliczane są do kompleksu pszennego dobrego. W wyniku działalności człowieka powstał nowy typ gleb tzw. gleby antropogeniczne, które dzielą się na dwie grupy. Pierwsza znajduje się na terenach zurbanizowanych - gleby industrio- i urbanoziemne, a druga na terenach przekształconych pod wpływem gospodarki rolnej - gleby kulturoziemne.

Badania jakości gleb ornych realizowane w ramach programu „Monitoring chemizmu gleb ornych w Polsce w latach 2010 – 2012” prowadzone były przez Instytut Uprawy Nawożenia i Gleboznawstwa – Państwowy Instytut Badawczy w Puławach na zlecenie Głównego Inspektora Ochrony Środowiska i sfinansowane przez Narodowy Fundusz Ochrony Środowiska i Gospodarki Wodnej w Warszawie. Na terenie POF „Aktywne Pogranicze” był zlokalizowany jeden punkt pomiarowo badawczy w gminie Terespol w miejscowości Polatycze. Badane profile glebowe wykazały duże zróżnicowanie zasobności w przyswajalne formy składników nawozowych (fosfor, potas, magnez) wynikające z warunków naturalnych oraz stosowanego poziomu nawożenia. Nie wykazano pogorszenia wskaźników zasobności gleb w P, K i Mg. Gleby użytków rolnych nie były nadmiernie zasolone i zanieczyszczone siarką. Zawartości siarki przyswajalnej w zdecydowanej większości profili były niskie, co w przypadku wrażliwych roślin może skutkować deficytami siarki. Gleby użytków rolnych nie były zanieczyszczone metalami śladowymi i WWA. W przypadku niklu, chromu, baru i kobaltu nie zaobserwowano przekroczeń dopuszczalnych zawartości. W przypadku żadnego z analizowanych pierwiastków śladowych nie zaobserwowano, na przestrzeni 15 lat, trendu akumulacji w warstwie powierzchniowej gleb obszarów użytkowanych rolniczo.

Wyniki badań potwierdzają potrzebę wprowadzenia programów wapnowania oraz systemów produkcji i agrotechniki sprzyjających gromadzeniu materii organicznej w glebie. Zakwaszenie gleb oraz niedostatek próchnicy są istotniejszymi zagrożeniami dla jakości gleb niż poziom potencjalnie toksycznych zanieczyszczeń.

3.1.7. Warunki klimatyczne

Teren Przygranicznego Obszaru Funkcjonalnego "Aktywne Pogranicze" zaliczany jest do podlasko-poleskiego regionu klimatycznego. Charakteryzuje się dużymi amplitudami temperatury rocznej, z przewagą opadów letnich nad zimowymi, krótszym okresem wegetacji w porównaniu do zachodniej części kraju oraz przewagą wiatrów zachodnich w lecie - niosących chłodniejsze powietrze, a w okresie zimowym wiatrów wschodnich - zimniejszych. Są to cechy typowe dla klimatu umiarkowanego

przejściowego. Natomiast warunki topoklimatyczne są uwarunkowane ukształtowaniem terenu, w tym przypadku dominującymi równinami falistymi z szeroko rozciągającymi się polami.

3.1.8. Ochrona przyrody i roślinność

Według danych GUS w 2013r. na terenie POF "Aktywne Pogranicze" znajdowało się 24 439,3 ha obszarów prawnie chronionych (które zajmowały 16,1% powierzchni terenu POF). Powierzchnia obszarów chronionych na terenach poszczególnych gmin jest bardzo zróżnicowana. Według danych GUS w 2013r. największy udział obszarów chronionych w ogólnej powierzchni gminy było w gminie Terespol (46,8% powierzchni gminy) oraz w gminie Janów Podlaski (40,8%). Natomiast na terenie gminy Łomazy i gminy Tuczna nie występują obszary chronione.

Obszary chronione znajdują się wzdłuż doliny Bugu. Na walory krajobrazowe tego terenu składają się: Park Krajobrazowy "Podlaski Przełom Bugu" wraz z otuliną, sześć rezerwatów przyrody (cztery bezpośrednio w dolinie rzecznej i po jednym na terenie gmin: Leśna Podlaska i Zalesie) oraz Nadbużański Obszar Chronionego Krajobrazu.

Park Krajobrazowy "Podlaski Przełom Bugu" został utworzony w 1994r. Jego celem jest zachowanie najcenniejszych pod względem przyrodniczym, krajobrazowym i kulturowym fragmentów lewobrzeżnej doliny Bugu. Głównym walorem jest meandrująca rzeka Bug, którą cechuje wielka różnorodność siedlisk. W związku z tym obszar ciągnący się wzdłuż rzeki na wyznaczonym terenie został objęty Dyrektywą siedliskową należącą do systemu ochrony przyrody Natura 2000. Na terenie parku znajdują się cztery rezerваты przyrody: Stary Las, Łęg Dębowy, Szwajcaria Podlaska oraz Czapli Stóg. Ponadto na terenie gminy Leśna Podlaska znajduje się leśny rezerwat przyrody Chmielinne, który zajmuje się ochroną lasów i borów podtypu lasów nizinnych, a na terenie gminy Zalesie znajduje się florystyczno-leśny rezerwat przyrody zajmujący się ochroną lasu o charakterze naturalnym z licznymi drzewami dębu szypułkowego o charakterze pomnikowym. Na szczególne wyróżnienie zasługuje Zalew w Witulinie na terenie gminy Leśna Podlaska, który pełni funkcję retencyjno-rekreacyjną (jego powierzchnia wynosi 40 ha). Tereny najcenniejsze przyrodniczo znajdujące się na terenie gmin: Kodeń, Sławatycze i Terespol, wzdłuż południowo-wschodniej granicy POF "Aktywne Pogranicze", zostały objęte ochroną w formie Nadbużańskiego Obszaru Chronionego Krajobrazu. Został utworzony w 1990r. Ochroną objęte są zachowane fragmenty łągów wierzbowo-topolowych, bory chrobotkowe na wydmach piaszczystych, pastwiska i murawy z roślinnością kserotermiczną charakterystyczną dla doliny Bugu. Na tym terenie znajdują się również tereny objęte Dyrektywą ptasia³ oraz Dyrektywą siedliskową (ale tylko na terenie gminy Kodeń).

3.1.8.1. Parki Krajobrazowe

Park Krajobrazowy "Podlaski Przełom Bugu"

³ Dyrektywa 2009/147/WE w sprawie ochrony dzikiego ptactwa

Park Krajobrazowy „Podlaski Przełom Bugu” leży na terenie województwa lubelskiego i mazowieckiego. Park obejmuje swoim zasięgiem fragment doliny Bugu od rzeki Toczonej do ujścia rzeki Krzyny w miejscowości rzeki Neple. Długość parku w linii prostej wynosi ok 65 km, przeciętna szerokość w części północnej wynosi 6 km, zaś w południowej 3-5 km.

Głównym walorem krajobrazowym i przyrodniczym parku jest meandrująca rzeka Bug. Dolinę dzikiej i nieuregulowanej rzeki cechuje wielka różnorodność siedlisk. W pobliżu Bugu spotkamy i przybrzeżne łąchy i piaszczyste wydmy, murawy kserotermiczne, kośne łąki oraz całe spektrum terenów leśnych w tym olsów, łęgów a także zbiorowisk bagiennych i wodnych. Różnorodność parkowych siedlisk wpływa na bogactwo świata roślin. Na terenie parku stwierdzono, bowiem występowanie ponad 760 gatunków roślin naczyniowych. Do najcenniejszych przedstawicieli flory parku należą: parzydło leśne, orlik pospolity, lilia złotogłów, widłaki, zawilec wielkokwiatowy, lepnica litewska, tojad smukły, goryczka gorzka, zimoziół północny, kosaciec syberyjski oraz tajeża jednostronna. Szczególnie cenne jest występowanie storczyka kukuczki kapturkowatej - gatunku zagrożonego wyginięciem.

Bogaty jest również świat zwierząt, a przede wszystkim awifauna. W parku zaobserwowano 141 gatunków ptaków. Jednym z najbardziej charakterystycznych elementów Parku Krajobrazowego „Podlaski Przełom Bugu” są nadrzeczne skarpy, które są znakomitym miejscem lęgowym dla ptaków gnieźdzących się w piaszczystych norkach: brzegówki i zimorodka. Na plażach oraz piaszczystych wyspach gniazdują m.in.: sieweczka rzeczna i obroźna, brodziec piskliwy, rybitwa białoczelna i rzeczna oraz mewa siwa. Najbardziej zagrożonym gatunkiem gada jest żółw błotny, występujący sporadycznie na niektórych starorzeczach. Z rzadkich, objętych ścisłą ochroną gatunkową ryb notowanych w Bugu stwierdzono m.in.: kielbia białopłetwego i kozę złotawą.

Szczególnie cenne obiekty przyrodnicze objęte są ochroną w formie 7 rezerwatów przyrody, w tym dwa ornitologiczne, trzy leśne, jeden krajobrazowy i jeden florystyczny.

3.1.8.2. Obszary Chronionego Krajobrazu

Nadbużański Obszar Chronionego Krajobrazu

Nadbużański Obszar Chronionego Krajobrazu obejmuje cenne przyrodniczo tereny lewobrzeżnej doliny Bugu. Nadbużański Obszar Chronionego Krajobrazu utworzony został w 1990 roku. Jego aktualna powierzchnia wynosi 11 340 ha.

Granica południowa NOChK pokrywa się z północną granicą Dołhobyczowskiego Obszaru Chronionego Krajobrazu. Najbardziej czytelnym elementem krajobrazu jest dolina Bugu i sama rzeka Bug, która na odcinku Kryłów - Horodło wyznacza wschodnią granicę Nadbużańskiego Obszaru Chronionego Krajobrazu. Liczne i niepowtarzalne zakola, meandry koryta i naturalny charakter rzeki wpływają na jej wyjątkową wartość fizjograficzną i przyrodniczą. Na terenie NOChK występuje około 100 gatunków roślin, w tym większość jest chronionych. Także wiele gatunków zwierząt znalazło tam sobie warunki do życia m.in.: borsuk, kuna, sarna, lis, bóbr europejski. Ze środowiskiem wodnym powiązane są liczne gatunki ptaków. W Kosmowie i okolicy występuje największa w tym regionie kolonia czapli siwej zwanej „Czapliniec”. Na terenie Nadbużańskiego Obszaru Chronionego Krajobrazu występują różnego rodzaju formy ochrony są to miejsca o najwyższej wartości przyrodniczej. Utworzono tam dwa użytki

ekologiczne: - „Jezioro Kacapka” – pochodzenia krasowego, miejsce gniazdowania wielu gatunków ptaków - „Błonia Nadbużańskie” – stanowisko susła perełkowatego, bobra europejskiego, a także roślina, która jest wpisana do Polskiej Czerwonej Księgi Roślin – żmijowiec północny. Tereny wzdłuż Bugu znajdują się w obrębie europejskiej sieci obszarów chronionych „Natura 2000”, a cały odcinek rzeki w obrębie NOChK wchodzi w skład obszarów specjalnej ochrony ptaków pod nazwą „Dolina Środkowego Bugu” (PLB 060000). Część obszarów pokrywa się również z projektowanym specjalnym obszarem ochrony siedlisk „Zachodniowołyńska Dolina Bugu” – PLH 060035.

3.1.8.3. Rezerwaty Przyrody

Rezerwat “Stary Las”

Rezerwat leśny, położony w gminie Konstantynów, Leśnictwo Konstantynów, Nadleśnictwo Biała, utworzony na powierzchni 5,88 ha (oddz. 56d,i), na podstawie rozporządzenia Ministra Ochrony Środowiska, Zasobów Naturalnych i Leśnictwa z dnia 25.01.1995r. Przedmiotem ochrony jest dobrze wykształcony grąd oraz płat fitocenozy nawiązujących do boru mieszanego. W grądzie dominuje dąb szypułkowy, a w borze sosna zwyczajna w wieku do 130 lat. W warstwie drzew znaczny udział mają: modrzew europejski, grab pospolity, jesion wyniosły, topola osika, lipa drobnolistna oraz brzoza. W rezerwacie rośnie kilka drzewo charakterze pomnikowym, najczęściej są to dęby szypułkowe. Flora rezerwatu jest stosunkowo uboga. Z gatunków chronionych stwierdzono tu: parzydło leśne, naparstnicę zwyczajną, marzankę wonną, kalinę koralową i konwalię majową, natomiast z gatunków rzadkich zachyłkę trójkątną, jaskra kaszubskiego, czosnaczka pospolitego oraz przymiotno białe. Z awifauny na uwagę zasługuje występowanie obok gatunków typowych dla łąk i borów-siniaka, gatunku ściśle związanego ze starym drzewostanami.

Rezerwat “Łęg dębowy”

Leśny rezerwat przyrody znajdujący się na terenie gminy Janów Podlaski utworzony w 1972 roku. Teren rezerwatu w całości jest położony w szerokiej dolinie Bugu w bezpośrednim sąsiedztwie rzeki na obszarze dolnej terasy, corocznie zalewanej w okresie spływu wód wiosennych. Drzewostan rezerwatu rosnący na siedliskach żyznych i bardzo żyznych cechuje duży stopień naturalności. Główną osobliwością przyrodniczą jest rzadki na terenie Polski las łęgowy z zachowanym na dużej powierzchni starodrzewem dębu szypułkowego i olszy czarnej. W drzewostanie naturalnym typowym dla tego siedliska górne piętro tworzą potężne dęby szypułkowe, w wieku 150-160 lat oraz sporadycznie olsza czarna. Niższą warstwę tworzą: wiąz pospolity, czeremcha zwyczajna, sporadycznie występują: lipa drobnolistna, grusza pospolita, grab zwyczajny.

Warstwę podszytu tworzą: leszczyna, czeremcha zwyczajna, trzmielina zwyczajna, dereń świdwa, rzadziej wiciokrzew suchodrzew, kalina koralowa, wawrzynek wilczełyko.

Ols wykształcił się na najniższej położonych powierzchniach rezerwatu w zagłębieniach terasy nadrzecznej z bardzo płytkim lub powierzchniowym poziomem wody gruntowej, okresowo występującej na powierzchni. W drzewostanie naturalnym głównym gatunkiem jest olsza czarna w wieku 60 lat z domieszką brzozy

omszonej (*Betula pubescens*) i wierzby białej (*Salix alba*). O bogactwie florystycznym rezerwatu świadczy fakt stwierdzenia występowania wielu gatunków roślin naczyniowych, a wśród nich roślin objętych całkowitą ochroną gatunkową takich jak: wawrzynek wilczelyko, orlik pospolity, grązel żółty, bluszcz pospolity, lilia złotogłów, mieczyk dachówkowaty, goździk pyszny, podkolan biały, podkolan zielonawy, storczyk szerokolistny, storczyk krwisty, kruszczyk rdzawoczerwony, kruszczyk szerokolistny, listera jajowata. Duża baza pokarmowa i znaczna niedostępność drzewostanu sprawiają, iż rezerwat jest ostoją zwierzyny leśnej. Zanotowano tu występowanie jelenia szlachetnego, sarny, dzika, lisa, łosia. Spośród liczniejszej grupy ptaków na uwagę zasługuje obecność gniazd bociana czarnego, orlika krzykliwego, puszczyka, brodzieca samotnika, dzięcioła średniego, bekasa ksyka, zimorodka, cyranki oraz błotniaka stawowego.

Rezerwat "Szwajcaria Podlaska"

Rezerwat "Szwajcaria Podlaska" powstał 1995 roku. Celem ochrony jest zachowanie ze względów naukowych, dydaktycznych i krajobrazowych urozmaiconych drzewostanów położonych na skarpie rzeki Bug z licznymi drzewami o charakterze pomnikowym oraz dużym udziałem roślin rzadkich i chronionych. Drzewostany rezerwatu są wielopiętrowe. Najwyższe piętro tworzy dąb szypułkowy w wieku 100-140 lat, niższe porasta masowo lipa drobnolistna a najniższe grab zwyczajny, osika i klon zwyczajny. Zróżnicowane środowisko rezerwatu stanowi doskonałe miejsce dla gniazdowania licznej grupy ptaków takich jak: zimorodek, dudek, dzięcioł czarny, remiz, kwiczoł, derkacz, łabędź niemy. Ponadto gniazdują tu gatunki skrajnie zagrożone wyginięciem, których liczebność gwałtownie maleje na skutek nieodwracalnych zmian w środowisku ich bytowania. Należą do nich: perkoz rdzawoszyi, bączek, krwawodzób, sieweczka rzeczna, rybitwa zwyczajna, rybitwa białoczelna, kraska.

Rezerwat "Czapli stóg"

Rezerwat przyrody znajdujący się na terenie gminy Terespol w leśnictwie Neple, stanowi drzewostan sosnowy o pow. 4,82 ha w wieku ok. 125 lat o luźnym zwarciu. Utworzony w lutym 1987 roku. Znajduje się tu jedyny na terenie parku czapliniec, liczący kilkadziesiąt gniazd czapli siwej. Ogólną liczebność czapli siwej ocenia się na 8-10 tys. par.

Rezerwat "Chmielinne"

Leśny rezerwat przyrody Chmielinne znajdujący się na terenie gminy Leśna Podlaska, jego powierzchnia wynosi 69,55 ha. Przedmiotem ochrony są zespoły leśne położone w szerokiej dolinie rzeki Klukówki: łąg jesionowo-olszowy, łąg jesionowo-wiązowy, łąg, ols. Są tu dobrze zachowane zespoły leśne z licznie występującym chmielem (stąd nazwa rezerwatu).

3.1.8.3. Pomniki Przyrody

Na terenie POF „Aktywne Pogranicze” znajduje się 160 pomników przyrody. Są to głównie pojedyncze drzewa lub ich grupy, aleje, stanowiska roślin chronionych, a także głązy narzutowe.

Tabela 8. Wykaz pomników przyrody na terenie Przygranicznego Obszaru Funkcjonalnego „Aktywne Pogranicze”

Lp	Opis Pomnika Przyrody	Lokalizacja
1	dąbszypułkowy, obw.240 cm	Piszczac
2	dąb szypułkowy, obw.245 cm	Piszczac
3	świerk pospolity szt. 2,obw. 230, 236 cm	Piszczac
4	dąb szypułkowy szt. 2, obw. 240, 265 cm	Piszczac
5	dąb szypułkowy, obw. 480 cm	Piszczac
6	szpaler -dąb szypuł. szt. 4 -świerk pos. szt.1, obw. 220- 391 cm	Piszczac
7	dąb szypułkowy, obw. 260 cm	Piszczac
8	lipa drobnolistna szt.2,obw. 338, 789 cm	Piszczac
9	klon zwyczajny, obw. 377	Piszczac
10	lipa drobnolistna, obw. 310 cm	Piszczac
11	klon pospolity, obw. 310 cm	Piszczac
12	wiąz szypułkowy szt.3, obw. 220-340 cm	Piszczac
13	wiązszypułkowyobw. 280 cm	Piszczac
14	dąbszypułkowy ,obw. 428 cm	Piszczac
15	lipa drobnolistna, obw. 310 cm	Janów Podlaski
16	3 lipy drobnolistne,obw. 360, 385, 410 cm	Janów Podlaski
17	2 lipy drobnolistne, obw. 395-400 cm	Janów Podlaski
18	lipa drobnolistna, obw. 315 cm	Janów Podlaski
19	klon pospolity, obw. 290 cm	Janów Podlaski
20	kasztanowiec biały, obw. 270 cm	Janów Podlaski
21	wiąz szypułkowy, obw. 390 cm	Janów Podlaski
22	jałowiec pospolity, obw. 80 cm	Janów Podlaski
23	dąb szypułkowy, obw. 520 cm	Janów Podlaski
24	dąb szypułkowy, obw. 410 cm	Janów Podlaski
25	dąb szypułkowy, obw. 385 cm	Janów Podlaski
26	dąb szypułkowy, obw. 310 cm	Janów Podlaski
27	2 dęby szypułkowe, obw. 300 i 300 cm	Janów Podlaski
28	dąb szypułkowy, obw. 400 cm	Janów Podlaski
29	dąb szypułkowy, obw. 460 cm	Janów Podlaski
30	dąb szypułkowy, obw. 480 cm	Janów Podlaski
31	sosna pospolita, obw. 300 cm	Janów Podlaski
32	sosna pospolita, obw. 300 cm	Janów Podlaski
33	dąb szypułkowy, obw. 375 cm	Janów Podlaski
34	dąb szypułkowy, obw. 370 cm	Janów Podlaski
35	szpaler drzew- 26 dębów szypułkowych, obw.220-465 cm	Janów Podlaski
36	grupa drzew, 3 dęby szypułkowe, obw. 480, 310, 290 cm	Janów Podlaski
37	grupa drzew, 9 dębów szypułkowych, obw. 290-400 cm	Janów Podlaski
38	2 dęby szypułkowe, obw. 300 i 300 cm	Janów Podlaski
39	dąb szypułkowy, obw. 370 cm	Janów Podlaski
40	dąb szypułkowy, obw. 330 cm	Janów Podlaski
41	dąb szypułkowy, obw. 335 cm	Janów Podlaski
42	głaz narzutowy, obw. 700	Janów Podlaski
43	lipa drobnolistna, obw. 360 cm	Leśna Podlaska
44	lipa drobnolistna, obw. 408 cm	Leśna Podlaska
45	lipa drobnolistna,obw. 190, 240 i 250 cm	Leśna Podlaska
46	jesion wyniosły,obw. 360 cm	Leśna Podlaska
47	lipa drobnolistna, obw. 360 cm	Leśna Podlaska

48	2 dęby szypułkowe, obw. 430, 575 cm	Leśna Podlaska
49	dąb szypułkowy obw. 358, 425 cm	Leśna Podlaska
50	klon zwyczajny, obw. 335 cm	Leśna Podlaska
51	lipa drobnolistna, obw. 320 cm	Leśna Podlaska
52	kasztanowiec biały, obw. 300 cm	Leśna Podlaska
53	dąb szypułkowy obw. 310 cm	Leśna Podlaska
54	Olsza czarna, obw. 590 cm	Leśna Podlaska
55	lipa drobnolistna, obw. 359 cm	Leśna Podlaska
56	jesion wyniosły, obw. 350 cm	Leśna Podlaska
57	Aleja lipowa, obw. 135-355 cm	Leśna Podlaska
58	lipa drobnolistna, obw. 390 cm	Leśna Podlaska
59	lipa drobnolistna, obw. 337 cm	Leśna Podlaska
60	lipa drobnolistna, obw. 316 cm	Leśna Podlaska
61	lipa drobnolistna, obw. 505 cm	Leśna Podlaska
62	„Dąb miłości”, obw. 575 cm	Leśna Podlaska
63	dąb szypułkowy obw. 300 cm	Leśna Podlaska
64	dąb szypułkowy obw. 377 cm	Leśna Podlaska
65	dąb szypułkowy obw. 387 cm	Leśna Podlaska
66	2 dęby szypułkowe obw. 290, 305 cm	Leśna Podlaska
67	dąb szypułkowy obw. 387 cm	Leśna Podlaska
68	2 jesiony wyniosłe, obw. 317, 320 cm	Leśna Podlaska
69	2 jesiony wyniosłe, obw. 370, 375 cm	Łomazy
70	Wiąz szypułkowy, obw. 458 cm	Łomazy
71	lipa drobnolistna, obw. 484 cm	Łomazy
72	Głaz narzutowy, obw. 540 cm	Łomazy
73	Klon pospolity, obw. 270 cm	Kodeń
74	jesion wyniosły, obw. 313 cm	Kodeń
75	3 jesiony wyniosłe, obw. 360, 365, 366 cm	Kodeń
76	2 kasztanowce białe, obw. 310, 380 cm	Kodeń
77	lipa drobnolistna, obw. 373 cm	Kodeń
78	3 lipy drobnolistne, obw. 330, 350, 357 cm	Kodeń
79	lipa drobnolistna, obw. 520 cm	Kodeń
80	Sosna pospolita, obw. 320 cm	Kodeń
81	lipa drobnolistna, obw. 490 cm	Konstantynów
81	Aleja lipowa im. Kajetana Sawczuka, obw. 123-253 cm	Konstantynów
81	lipa drobnolistna, obw. 330, 297 cm	Konstantynów
82	dąb szypułkowy obw. 380 cm	Konstantynów
83	jesion wyniosły, obw. 365 cm	Konstantynów
84	jesion wyniosły, obw. 293 cm	Konstantynów
85	jesion wyniosły, obw. 293 cm	Konstantynów
86	dąb szypułkowy obw. 282, 322 cm	Konstantynów
87	Modrzew europejski, obw. 280 cm	Konstantynów
88	Świerk pospolity, obw. 297 cm	Konstantynów
89	dąb szypułkowy obw. 443 cm	Konstantynów
90	dąb szypułkowy obw. 360 cm	Konstantynów
91	Grupa dębów szypułkowych, obw. 280-770 cm	Sławatycze
92	Wiąz szypułkowy, obw. 331 cm	Sławatycze
93	Wiąz szypułkowy, obw. 292 cm	Sławatycze
94	Głaz narzutowy, obw. 590 cm	Sławatycze
95	dąb szypułkowy obw. 290 cm	Rokitno

96	Topola biała, obw. 360,270 cm	Rokitno
97	Szpaler topolowy, obw. 250-400 cm	Rokitno
98	2 jesiony wyniosłe, obw. 395, 295 cm	Rokitno
99	dąb szypułkowy obw. 620 cm	Rokitno
100	2 dęby szypułkowe obw. 400, 510 cm	Rokitno
101	lipa drobnolistna, obw. 270 cm	Rokitno
102	dąb szypułkowy obw. 348 cm	Rokitno
103	2 sosny pospolite, obw. 260,305 cm	Rokitno
104	lipa drobnolistna, obw. 635 cm	Rokitno
105	Szpaler 4 kasztanowców białych, obw. 280,310,320,340 cm	Rokitno
106	lipa drobnolistna, obw. 450 cm	Rokitno
107	Klon pospolity, obw. 383 cm	Rokitno
108	Klon pospolity i lipa drobnolistna, obw. 276, 358 cm	Rokitno
109	Klon pospolity, obw. 280 cm	Rokitno
110	Grupa drzew, obw. 220, 180, 150 cm	Rokitno
111	lipa drobnolistna, obw. 327 cm	Rokitno
112	dąb szypułkowy obw. 373 cm	Rokitno
113	3 dęby szypułkowe, obw. 290, 305, 325 cm	Rokitno
114	dąb szypułkowy obw. 295 cm	Rokitno
115	Buk zwyczajny, obw. 242 cm	Rokitno
116	dąb szypułkowy obw. 290 cm	Rokitno
117	lipa drobnolistna, obw. 320 cm	Rokitno
118	dąb szypułkowy, obw. 285 cm	Rokitno
119	Grupa drzew, obw. 150-280 cm	Rokitno
120	dąb szypułkowy, obw. 366 cm	Rokitno
121	dąb szypułkowy, obw. 285 cm	Rokitno
122	3 dęby szypułkowe, obw. 290, 305, 325 cm	Rokitno
123	dąb szypułkowy obw. 420 cm	Rokitno
124	Grupa dębów szypułkowych, obw. 270; 270; 270; 280; 280; 300; 300; 315; 320 cm	Rokitno
125	Wierzba krucha, obw. 230 cm	Rokitno
126	dąb szypułkowy obw. 340 cm	Rokitno
127	Grupa 10 dębów szypułkowych, obw. 220, 310, 320, 325, 326, 330, 340, 342, 350, 380 cm	Rokitno
128	dąb szypułkowy obw. 390 cm	Rokitno
129	dąb szypułkowy obw. 295 cm	Rokitno
130	Głaz narzutowy, obw. 670 cm	Rokitno
131	Głaz narzutowy, obw. 650 cm	Rokitno
132	Głaz narzutowy, obw. 800 cm	Rokitno
133	Głaz narzutowy, obw. 510 cm	Rokitno
134	lipa drobnolistna, obw. 370 cm	Terеспol
135	lipa drobnolistna, obw. 397 cm	Terеспol
136	Grupa 4 lip drobnolistnych, obw. 240, 305, 360 i 340 cm	Terеспol
137	Klon pospolity, obw. 300 cm	Terеспol
138	Topola biała, obw. 495 cm	Terеспol
139	lipa drobnolistna, obw. 170,140,200,170,195, 135,145, 235 cm	Terеспol
140	Dąb bezszypułkowy, obw. 410 cm	Terеспol
141	Dąb bezszypułkowy, obw. 443 cm	Terеспol
142	Dąb bezszypułkowy, obw. 420 cm	Terеспol

143	dąb szypułkowy obw. 390 cm	Terespol
144	dąb szypułkowy obw. 405 cm	Terespol
145	„Kamienna Baba”- głaz, obw. 136 cm	Terespol
146	dąb szypułkowy obw. 345 cm	Zalesie
147	3 lipy drobnolistne, obw. 250, 297, 475 cm	Zalesie
148	Modrzew europejski, obw. 383 cm	Zalesie
149	dąb szypułkowy obw. 570 cm	Zalesie
150	lipa drobnolistna, obw. 425 cm	Zalesie
151	lipa drobnolistna, obw. 270 cm	Zalesie
152	Płat trzech gatunków widłaka	Zalesie
153	dąb szypułkowy obw. 480 cm	Zalesie
154	3 dęby szypułkowe, obw. 355, 400, 435 cm	Zalesie
155	Grupa 5 dębów szypułkowych, obw. 280,290,297,305,332 cm	Zalesie
156	dąb szypułkowy obw. 270,303,307 cm	Zalesie
157	dąb szypułkowy	Zalesie
158	dąb szypułkowy	Zalesie
159	dąb szypułkowy	Zalesie
160	dąb szypułkowy	Zalesie

Źródło: <http://crfop.gdos.gov.pl/>

3.1.8.4. Obszary Natura 2000

Dolina Dolnego Bugu

Powierzchnia: 7 4309,9 ha

Kod obszaru : PLB140001

Forma ochrony w ramach sieci Natura 2000: obszar specjalnej ochrony ptaków (Dyrektywa Ptasia)

Status obszaru: obszar wyznaczony Rozporządzeniem Ministra Środowiska

Opis: Teren obszaru w całości jest położony w szerokiej dolinie Bugu w bezpośrednim sąsiedztwie rzeki na obszarze dolnej terasy, corocznie zalewanej w okresie spływu wód wiosennych. Drzewostan obszaru rosnący na siedliskach żyznych i bardzo żyznych cechuje duży stopień naturalności. Główną osobliwością przyrodniczą jest rzadki na terenie Polski las łęgowy z zachowanym na dużej powierzchni starodrzewem dębu szypułkowego i olszy czarnej.

Zagrożenia: Zagrożeniem dla obszaru Doliny Dolnego Bugu jest szeroko pojęta działalność człowieka związana, m.in. z zanieczyszczeniem wód, trasami szybkiego ruchu, przebudową drzewostanów w kierunku monokultur sosny czy kłusownictwem. Za szczególnie niebezpieczne uważa się postępujące tempo zabudowy doliny, związane z faktem dominacji prywatnej własności ziemi, odcinanie starorzeczy, usypywanie obwałowań. Prowadzone są także prace związane z ochroną przeciwpowodziową, jednak przy ich wykonywaniu przestrzegane są wymagania, mające na celu zachowanie dobrego stanu ekologicznego doliny.

Ważne dla Europy gatunki zwierząt (z Zał. II Dyr. siedliskowej i z Zał. I Dyr. Ptasiej, w tym gatunki priorytetowe): bóbr europejski – *ssak*, wydra – *ssak*, ortolan – *ptak*, gąsiorek – *ptak*, mucholówka mała – *ptak*, mucholówka białoszyja – *ptak*, jarzębatka – *ptak*, podróżniczek – *ptak*, dzięcioł średni – *ptak*, dzięcioł czarny – *ptak*, zimorodek – *ptak*, puchacz – *ptak*, rybitwa białoczelna – *ptak*, rybitwa zwyczajna (rzeczna) – *ptak*,

rybitwa czarna – *ptak*, mewa mała – *ptak*, batalion – *ptak*, derkacz – *ptak*, zielonka – *ptak*, kropiatka – *ptak*, żuraw – *ptak*, błotniak łąkowy – *ptak*, błotniak stawowy – *ptak*, kania czarna – *ptak*, kania ruda – *ptak*, trzmielojad – *ptak*, bielik – *ptak*, rybołów – *ptak*, gadożer – *ptak*, orlik krzykliwy – *ptak*, podgorzałka – *ptak*, łabędź czarnodzioby (mały) – *ptak*, łabędź krzykliwy – *ptak*, bocian czarny – *ptak*, bocian biały – *ptak*, bąk – *ptak*, bączek – *ptak*, żółw błotny – *gad*, kumak nizinny – *plaz*, kielb białopłetwy – *ryba*, boleń – *ryba*, różanka – *ryba*, piskorz – *ryba*, koza złotawa – *ryba*, koza – *ryba*, głowacz białopłetwy – *ryba*, skójką gruboskorupowa – *bezkregowiec*.

Ważne dla Europy gatunki roślin (z Zał. II Dyr. siedliskowej), w tym gatunki priorytetowe(*): leniec bezpodkwiatowy, sasanka otwarta, starodub łąkowy.

Ostoja Nadbużańska

Powierzchnia: 46036,7 ha

Kod obszaru : PLH060066

Forma ochrony w ramach sieci Natura 2000: specjalny obszar ochrony siedlisk (Dyrektywa Siedliskowa)

Status obszaru: Obszar zatwierdzony Decyzją Komisji Europejskiej

Propozycje zmian: W ramach Shadow List 2008 proponowano by obszar rozszerzyć do 46400,96 ha.

Opis: Ostoja obejmuje ok. 260 km odcinek doliny Bugu od ujścia Krzyny do Jeziora Zegrzyńskiego. Większość doliny pokrywają suche, ekstensywnie użytkowane pastwiska. Obszary bagienne są usytuowane głównie przy ujściach rzek, dopływów Bugu oraz wokół pozostałych fragmentów dawnych koryt rzecznych. Koryto Bugu jest w większości nie zmienione przez człowieka, pozostały tu liczne, piaszczyste wyspy, nagie lub porośnięte wierzbowymi lub topolowymi łęgami nadrzeczными, z dobrze rozwiniętymi zaroślami wierzbowymi. Pierwsza terasa rzeki obfituje w starorzecza, zróżnicowana pod względem wielkości, głębokości i stopnia porośnięcia przez roślinność wodną. Do ostoi włączony jest także kompleks lasów liściastych między miejscowościami Drażniew i Platerów. Lasy zajmują niecałe 20% obszaru. Dominują siedliska nieleśne: łąki i pastwiska oraz uprawy rolnicze. Naturalna dolina dużej rzeki. Szczególnie cenny jest kompleks nadrzecznych lasów o zachowanym naturalnym charakterze oraz szereg zbiorowisk łąkowych i związanych z siedliskami wilgotnymi, typowo wykształconych na dużych powierzchniach. 16 rodzajów siedlisk z tego obszaru znajduje się w Załączniku I Dyrektywy Rady 92/43/EWG. Stwierdzono tu występowanie 20 gatunków z II Załącznika Dyrektywy Rady 92/43/EWG. Jest to jeden z najważniejszych obszarów dla ochrony ichtiofauny w Polsce. Obejmuje ona 10 gatunków ryb z II Załącznika Dyrektywy Rady 92/43/EWG, z koza złotawą i kielb białopłetwym. Stanowiska rzadkich gatunków roślin w tym 2 gatunki z II Załącznika Dyrektywy Rady 92/43/EWG. Bogata fauna bezkręgowców, m.in. interesujące gatunki pajaków. Obszar ma również duże znaczenie dla ochrony ptaków.

Zagrożenia: Obwałowania i odcinanie starorzeczy od współczesnego koryta rzeki; zanieczyszczenie wód, melioracje, tamy zaporowe, trasy szybkiego ruchu, przebudowa drzewostanów w kierunku monokultur sosnowych, kłusownictwo. Obszar podlega działaniom z zakresu ochrony przeciwpowodziowej.

Ważne dla Europy typy siedlisk przyrodniczych (z Zał. I Dyr. Siedliskowej), w tym siedliska priorytetowe(*): wydmy śródlądowe z murawami napiaskowymi (*Corynephorus*, *Agrostis*), brzegi lub osuszane dna zbiorników

wodnych ze zbiorowiskami z Littorelletea, Isoëto-Nanojuncetea, starorzecza i naturalne eutroficzne zbiorniki wodne ze zbiorowiskami z Nympheion, Potamion, zalewane muliste brzegi rzek z roślinnością Chenopodion rubri p.p. i Bidention p.p., suche wrzosowiska (Calluno-Genistion, Pohlio-Callunion, Calluno-Arctostaphyilion), ciepłolubne, śródładowe murawy napiaskowe (Koelerion glaucae), murawy kserotermiczne (Festuco-Brometea i ciepłolubne murawy z Asplenion septentrionalis-Festucion pallentis), zmiennowilgotne łąki trzęślicowe (Molinion), ziołorośla górskie (Adenostylin alliariae) i ziołorośla nadrzeczne (Convolvuletalia sepium), łąki selernicowe (Cnidion dubii), niżowe i górskie świeże łąki użytkowane ekstensywnie (Arrhenatherion elatioris), grąd środkowoeuropejski i subkontynentalny (Galio-Carpinetum, Tilio-Carpinetum), łągi wierzbowe, topolowe, olszowe i jesionowe (Salicetum albo-fragilis, Populetum albae, Alnenion glutinoso-incanae, olsy źródłiskowe), łągowe lasy dębowo-wiązowo-jesionowe (Ficario-Ulmetum), ciepłolubne dąbrowy (Quercetalia pubescenti-petraeae), sosnowy bór chrobotkowy (Cladonio-Pinetum i chrobotkowa postać Peucedano-Pinetum).

Ważne dla Europy gatunki zwierząt
(z Zał. II Dyr. Siedliskowej i z Zał. I Dyr. Ptasiej), w tym gatunki priorytetowe(*): czerwończyk nieparek – bezkręgowiec, wydra – ssak, bóbr europejski – ssak, wilk – ssak, ortolan – ptak, gąsiorek – ptak, muchołówka mała – ptak, muchołówka białoszyja – ptak, jarzębatka – ptak, podróżniczek – ptak, lerka – ptak, dzięcioł średni – ptak, dzięcioł czarny – ptak, kraska – ptak, zimorodek – ptak, lelek – ptak, puchacz – ptak, rybitwa białoczelna – ptak, rybitwa zwyczajna (rzeczna) – ptak, rybitwa czarna – ptak, mewa mała – ptak, batalion – ptak, dubelt – ptak, derkacz – ptak, zielonka – ptak, kropiatka – ptak, żuraw – ptak, jarząbek – ptak, błotniak łąkowy – ptak, błotniak stawowy – ptak, kania czarna – ptak, kania ruda – ptak, trzmielojad – ptak, bielik – ptak, rybołów – ptak, gadożer – ptak, orlik krzykliwy – ptak, podgorzałka – ptak, łabędź czarnodzioby (mały) – ptak, łabędź krzykliwy – ptak, bocian czarny – ptak, bocian biały – ptak, bąk – ptak, bączek – ptak, żółw błotny – gad, kumak nizinny – płaz, traszka grzebieniasta – płaz, minóg strumieniowy – ryba, minóg ukraiński – ryba, kielb białopłetwy – ryba, różanka – ryba, piskorz – ryba, boleń – ryba, koza – ryba, koza złotawa – ryba, głowacz białopłetwy, - ryba, strzebla błotna - ryba, skójka gruboskorupowa – bezkręgowiec, jelonek rogacz – bezkręgowiec, pachnica dębowa - bezkręgowiec, szlaczkoń szafraniec – bezkręgowiec.

Ważne dla Europy gatunki roślin
(z Zał. II Dyr. siedliskowej), w tym gatunki priorytetowe(*): leniec bezpodkwiatowy, starodub łąkowy, sasanka otwarta.

Dobryń

Powierzchnia: 87,8 ha

Kod obszaru : PLH060004

Forma ochrony w ramach sieci Natura 2000: specjalny obszar ochrony siedlisk (Dyrektywa Siedliskowa)

Status obszaru: Obszar zatwierdzony Decyzją Komisji Europejskiej

Opis: Ostoję stanowi rezerwat o powierzchni 87,8 ha położony w rejonie białkopodlaskim, na północnej granicy Polesia Lubelskiego. Obszar tworzą porośnięte lasem zbocza rozległej doliny, nachylone ku południowo-wschodowi i północnemu-

wschodowi. Celem ochrony obszaru jest zachowanie lasu o charakterze naturalnym z licznymi okazami pomnikowych dębów. Cenne z europejskiego punktu widzenia siedliska to głównie środkowoeuropejski oraz lasy łąkowe i zarośla wierzbowe. Ciekawymi zespołami leśnymi występującymi na tym obszarze są także: ols porzeczkowy oraz łąg olszowo-jesionowy. Wśród drzew dominują: dąb szypułkowy - z niektórymi okazami osiągającymi wiek ponad 200 lat, olsza czarna, grab zwyczajny, brzoza brodawkowata i jesion. Wśród roślin można znaleźć wiele gatunków chronionych w Polsce jak: buławnik czerwony, krusznik szerokolistny, turówka leśna, wroniec widlasty, listeria jajowata, gnieźnik leśny, podkolan zielonawy.

Zagrożenia: Najpoważniejszymi zagrożeniami rezerwatu są zmiany stosunków wodnych oraz degeneracja siedlisk wilgotnych. Drogi komunikacyjne znajdujące się w pobliżu ostoi i związane z tym uciążliwy hałas mogą mieć również niekorzystny wpływ na te tereny.

Ważne dla Europy typy siedlisk przyrodniczych (z Zał. I Dyr. Siedliskowej), w tym siedliska priorytetowe(*): łąg środkowoeuropejski i subkontynentalny (Galio-Carpinetum, Tilio-Carpinetum), łągi wierzbowe, topolowe, olszowe i jesionowe (Salicetum albo-fragilis, Populetum albae, Alnenion glutinoso-incanae, olsy źródłiskowe).

Dolina Krzny

Powierzchnia: 203 ha

Kod obszaru : PLH060066

Forma ochrony w ramach sieci Natura 2000: specjalny obszar ochrony siedlisk (Dyrektywa Siedliskowa)

Status obszaru: Obszar zatwierdzony Decyzją Komisji Europejskiej

Opis: Ostoja obejmuje łąki w dolinie Krzny leżące na południe od miejscowości Kijowiec. Zgodnie z podziałem fizycznogeograficznym Kondrackiego obiekt ten znajduje się na północnym skraju Zakłęśłości Łomaskiej wchodzącej w skład Polesia Podlaskiego. Na terenie projektowanego obszaru przeważają zbiorowiska łąkowe. Występują tu świeże łąki użytkowane ekstensywnie, a także łąki wilgotne. W obniżeniach terenu i w otoczeniu starorzeczy wykształciły się zbiorowiska szuwarowe z klasy szuwarów. Niewielki udział powierzchniowy mają zbiorowiska wodne występujące w starorzeczach, rowach melioracyjnych i w rzece. Na obszarze zidentyfikowano 2 typy siedlisk z Załącznika I Dyrektywy Rady 92/43/EWG - starorzecza i naturalne eutroficzne zbiorniki wodne (siedlisko 3150) oraz niżowe i górskie świeże łąki użytkowane ekstensywnie (siedlisko 6510). Siedliska te występują w mozaice z siedliskami roślinności szuwarowej. Występują tu także gatunki zwierząt z Załącznika II Dyrektywy Rady 92/43/EWG jak: różanka, modraszka telejus, czerwończyk nieparek, czerwończyk fioletek. Głównym celem ochrony jest ochrona siedlisk motyli: modraszka telejus, czerwończyk nieparek, czerwończyk fioletek. *Lycaena helle* ma tutaj silną populację; w przypadku modraszki telejus i czerwończyka nieparka chodzi o uzupełnienie luki geograficznej w występowaniu.

Zagrożenia: Dużym zagrożeniem dla siedlisk motyli występujących na tym obszarze może być intensywne użytkowanie łąk poprzez częste koszenie, nawożenie (eliminacja krwiściąg lewarskiego i rdestu węzownika), sukcesja drzew i krzewów, zalesianie, a

także zmiana stosunków wodnych (obniżanie poziomu wód) oraz kopanie stawów rybnych.

Ważne dla Europy typy siedlisk przyrodniczych (z Zał. I Dyr. Siedliskowej), w tym siedliska priorytetowe(*): starorzecza i naturalne eutroficzne zbiorniki wodne ze zbiorowiskami z Nympheion, Potamion, niżowe i górskie świeże łąki użytkowane ekstensywnie (Arrhenatherion elatioris).

Ważne dla Europy gatunki zwierząt (z Zał. II Dyr. Siedliskowej i z Zał. I Dyr. Ptasiej), w tym gatunki priorytetowe(*): różanka – ryba, modraszek telejus – bezkręgowiec, czerwoczyk nieparek – bezkręgowiec, czerwoczyk fioletek – bezkręgowiec.

Dolina Środkowego Bugu

Powierzchnia: 203 ha

Kod obszaru : PLH060003

Forma ochrony w ramach sieci Natura 2000: obszar specjalnej ochrony ptaków (Dyrektywa Ptasia)

Status obszaru: Obszar wyznaczony Rozporządzeniem Ministra Środowiska

Opis: Ostoja obejmuje długi fragment naturalnej doliny Bugu wyciętej w równinach Polesia Wołyńskiego i Polesia Podlaskiego, stanowiącej na tym odcinku granicę państwa - między Gołębiami (miejsce gdzie Bug wpływa na teren Polski) a Terespołem. Rzeka na obszarze ostoi płynie głęboko wciętym korytem, występują tu liczne meandry i starorzecza, a także kilkumetrowej wysokości skarpy brzegowe. Znaczna część gruntów dolinie zajęta jest przez łąki i zdegradowane lasy nadrzeczne oraz zarośla wierzbowe. Występują tu również pola uprawne. W ostoi stwierdzono co najmniej 22 gatunki ptaków wymienianych w załączniku I Dyrektywy Ptasiej, w tym 9 wpisanych do Polskiej Czerwonej Księgi Zwierząt. Do lęgów przystępuje tu przynajmniej 1% krajowej populacji: błotniaka łąkowego, bociana białego, derkacza, dzięcioła białogrzbietego, rybitwy białowąsej, rybitwy czarnej, rybitwy białoskrzydłej, zimorodka, piskliwca, krwawodzioba i rycyka. Ostoje zasiedla również ponad 5% krajowej populacji brzegówki, czyli ponad 10 tys. par. ponadto w ostoi stwierdzono 8 gatunków ptaków migrujących wpisanych do załącznika I Dyrektywy Ptasiej. Stwierdzono w nim również wysokie zagęszczenia bąka, błotniaka stawowego, podróżniczka i jarzębatki. Prócz cennych gatunków ptaków, obszar jest również ostoją wielu innych rzadkich zwierząt i roślin, w tym jednego gatunku rośliny naczyniowej wpisanej do załącznika II Dyrektywy Siedliskowej.

Zagrożenia: Za podstawowe uznaje się zanieczyszczenie wody, narastającą urbanizację terenów, nielegalną zabudowę lotniskową, a także zaprzestanie gospodarki łąkowej i pastwiskowej.

Ważne dla Europy gatunki zwierząt (z Zał. II Dyr. Siedliskowej i z Zał. I Dyr. Ptasiej), w tym gatunki priorytetowe(*): ortolan – ptak, gąsiorek – ptak, jarzębatka – ptak, podróżniczek – ptak, dzięcioł zielonosiwy – ptak, zimorodek – ptak, puchacz – ptak, rybitwa zwyczajna (rzeczna) – ptak, rybitwa białowąsa – ptak, rybitwa czarna – ptak, dubelt – ptak, derkacz – ptak, zielonka – ptak, kropiatka – ptak, błotniak łąkowy – ptak, błotniak stawowy – ptak, trzmielojad – ptak, orlik krzykliwy – ptak, bocian czarny – ptak, bocian biały – ptak, bąk – ptak.

Ważne dla Europy gatunki roślin (z Zał. II Dyr. siedliskowej), w tym gatunki priorytetowe(*): starodub łąkowy.

3.1.8.5. Użytki ekologiczne

Tabela 9. Użytki ekologiczne na terenie Przygranicznego Obszaru Funkcjonalnego „Aktywne Pogranicze”

Nazwa/ lokalizacja	Powierzchnia [ha]	Gmina	Opis
Nadl. Chotyłów	14,41	Kodeń	obszar śródleśnych bagien
Nadl. Chotyłów	17,6	Piszczac	śródleśne powierzchnie zabagnione
Nadl. Chotyłów	14,63	Piszczac	obszar śródleśnych bagien
Nadl. Chotyłów	0,93	Rokitno	obszar śródleśnych bagien oraz obszar torfowiska niskiego
Kijowiec	13,26	Rokitno	obszar śródleśnych bagien oraz obszar torfowiska niskiego
Nadl. Chotyłów	13,57	Rokitno	obszar śródleśnych bagien
Leśnictwo Zaścianek	21,79	Łomazy	obszar torfowisk i łąk

3.1.9. Zabytki i dobra materialne

Obecnie na terenie POF „Aktywne Pogranicze” występuje kilkadziesiąt zabytków kultury materialnej, stanowiących głównie czynne obiekty sakralne. Na terenie gmin w/w obszaru możemy znaleźć następujące zabytki:

➤ gmina Janów Podlaski:

- kościół filialny rzymskokatolicki pw. św. Jana Apostoła i Ewangelisty, dzwonnica, wraz z otoczeniem, tj. działką wskazaną w decyzji (miejscowość Bubel Stary),
- założenie dworsko-ogrodowe: dwór, d. suszarnia tytoniu, drewniany spichlerz (miejscowość Jakówki),
- układ urbanistyczny osady Janów Podlaski: siatka ulic i placów, wraz z dominantami architektonicznymi i panoramą,
- zespół poseminaryjny: kościół parafialny pw. św. Trójcy, dzwonnica, dawne seminarium (dwa budynki), altana, otaczający drzewostan oraz murowane ogrodzenie z bramami i bramkami, wyznaczające otoczenie zespołu (miejscowość Janów Podlaski),
- zespół zamkowy (dawny pałac biskupi): dwie oficyny wraz z zachowanymi fragmentami wystroju wnętrza, dekoracjami rokokowymi na stropach z fasetą i kominkami, grotta Naruszewicza, elementy podwójnego systemu

- dawnych umocnień ziemnych i fos, park z drzewostanem (miejscowość Janów Podlaski),
- zespół cmentarza katolickounickiego, później także prawosławnego, obecnie katolickiego: teren cmentarza w obrębie działki wskazanej w dec., kaplica cmentarna pw. św. Rocha z wyposażeniem i najbliższym otoczeniem, brama i mur ogrodzeniowy, drzewostan (miejscowość Janów Podlaski),
 - dom (d. Ryttów), w granicach ścian zewnętrznych (miejscowość Janów Podlaski),
 - kościół poddominikański pw. św. Jana Chrzciciela, z wyposażeniem i otaczającym drzewostanem w granicach cmentarza kościelnego (miejscowość Janów Podlaski),
 - założenie krajobrazowo-przestrzenne (miejscowość Janów Podlaski-Wygoda),
 - zespół architektoniczno-krajobrazowy o charakterze skansenu „Uroczysko Zaborek” obejmujący: drewniany młyn wodny (obecnie budynek o funkcji mieszkalnej), drewniany spichlerz tzw. dworski (obecnie budynek o funkcji mieszkalnej), drewnianą chatę przeniesioną z miejscowości Kwasówka (obecnie budynek o funkcji mieszkalnej), drewniany kościół przeniesiony z miejscowości Choroszczyńka (obecnie budynek nie pełniący funkcji sakralnej, przeznaczony na cele wystawienniczo-konferencyjne), drewnianą kuźnię przeniesioną z miejscowości Żuki (obecnie budynek o funkcji wystawienniczej), drewniany wiatrak-koźlak, przeniesiony z miejscowości Zaczopki (obecnie budynek o funkcji mieszkalnej), drewnianą chatę tzw. Zaścianek, przeniesioną z miejscowości Leszczanka (obecnie budynek o funkcji mieszkalnej), dawną plebanię przeniesioną z miejscowości Czemierniki, drewniany spichlerz przeniesiony z miejscowości Kornica Nowa; obszar przedmiotowego zespołu w granicach działek wskazanych w decyzji oraz otoczenie w/w zespołu (miejscowość Janów Podlaski- Zaborek),
 - zespół dworski: dwór, park (miejscowość Klonownica Plac),
 - drewniana kaplica filialna pw. św. Mikołaja, wraz z otoczeniem (miejscowość Stary Pawłów),
 - założenie krajobrazowo-przestrzenne: park, zespół stajni (w tym zespół stajni murowanych: „Zegarowa”, „Czołowa”, „Woroncowska”, „Wyścigowa”, bramę wjazdową), zespół budynków mieszkalnych, wybiegi, aleja brzoźowa (miejscowość Wygoda),
- gmina Leśna Podlaska:
- kaplica rzymskokatolicki pw. Niepokalanego Poczęcia NMP, z otaczającym drzewostanem (miejscowość Bukowiec),
 - zespół dworski: dwór, park (miejscowość Droblin),
 - zespół popauliński: kościół obecnie parafialny pw. śś. Piotra i Pawła z wyposażeniem wnętrza, kaplica pw. NMP i klasztor z wyposażeniem wnętrza, drzewostan w granicach ogrodzenia cmentarza kościelnego, pozostałości murów obronnych, bramka (miejscowość Leśna Podlaska),
 - zespół oświatowy: szkoła, internat żeński zwany „dużym”, internat żeński zwany „małym”, szkoła ćwiczeń, elektrownia, dom „Ksieni” (miejscowość Leśna Podlaska),

- zespół przestrzenny: park, ruiny dworu (obecnie odbudowany), spichlerz, figura Matki Boskiej (miejscowość Ludwinów),
 - zespół cerkwi prawosławnej: cerkiew pw. św. Mikołaja, dzwonnica, ogrodzenie z kamieni (miejscowość Nosów),
 - założenie dworsko-parkowe: dwór, spichlerz, stajnia, park z alejami, teren starego sadu (miejscowość Nosów),
 - krochmalnia, czworak i dwojak – na terenie zespołu dworsko-parkowego (miejscowość Nosów),
 - cmentarz rzymskokatolicki (miejscowość Stara Bordziłówka),
 - kościół parafialny pw. św. Michała Archanioła z wyposażeniem wnętrza i otoczeniem w granicach cmentarza kościelnego (miejscowość Witulin),
 - zespół dworsko-parkowy: park z alejami dojazdowymi, dawna kuchnia, oficyna, oranżeria, zespół gorzelnii (gorzelnia, czworak, magazyn) (miejscowość Witulin),
- gmina Rokitno:
- zespół pałacowy: pałac, oranżeria, park (miejscowość Cieleśnica),
 - kościół parafialny pw. św. Jana Ap. i Ewangelisty z wyposażeniem wnętrza i drzewostanem w granicach cmentarza kościelnego (miejscowość Klonownica Duża),
 - cmentarz unicki, późniejszy prawosławny (nieczynny), wraz z drzewostanem (miejscowość Klonownica Duża),
 - kościół parafialny rzymskokatolicki pw. śś. Piotra i Pawła z wyposażeniem wnętrza, dzwonnica i otaczający drzewostan (miejscowość Pratulin),
 - cmentarz unicki, wraz z krzyżem kamiennym z XIV w. (miejscowość Pratulin),
 - dawny kościół parafialny pw. Trójcy Św. (miejscowość Pratulin),
 - cmentarz niemiecko-rosyjski z I wojny świat., wraz z drzewostanem (miejscowość Zaczopki),
- gmina Terespol:
- dzieło międzyfortowe Kolonia Dobratycze – bateria w zespole fortów Twierdzy Brzeskiej,
 - dzieło międzyfortowe Struga – bateria w zespole fortów Twierdzy Brzeskiej (miejscowość Dobratycze Kolonia),
 - fort Lebedziew w zespole fortów Twierdzy Brzeskiej (miejscowość Dobratycze Kolonia, Lebedziew),
 - cerkiew prawosławna pw. Opieki MB, wraz z cmentarzem przycerkiewnym i otaczającym drzewostanem (miejscowość Kobylany),
 - wieża obserwacyjna w zespole fortów Twierdzy Brzeskiej, w granicach murów zewnętrznych (miejscowość Kobylany),
 - fort Kobylany w zespole fortów Twierdzy Brzeskiej (miejscowość Kobylany),
 - fort Koroszczyń w zespole fortów Twierdzy Brzeskiej (miejscowość Kobylany),
 - dzieło międzyfortowe Kobylany II – magazyn w zespole fortów Twierdzy Brzeskiej (miejscowość Kobylany),
 - cmentarz wojenny rosyjski z I wojny świat., wraz z drzewostanem (miejscowość Kobylany),

- grupa fortowa Żuki – zespół baterii w zespole fortów Twierdzy Brzeskiej (miejscowość Kołpin- Ogrodniki),
 - zespół dworsko-parkowy: dwór wraz z otaczającym zadrzewionym terenem, w granicach ogrodzenia, park z podjazdem i alejkami, dawna oficyna – obecnie dom mieszkalny, teren dawnego sadu (miejscowość Koroszczyń),
 - dawna cerkiew unicka, ob. kaplica rzymskokatolicka pw. św. Jerzego wraz z otaczającym cmentarzem (miejscowość Krzyczew),
 - zespół dworski: dwór, oficyna, park (miejscowość Krzyczew),
 - fort Terespol w zespole fortów Twierdzy Brzeskiej (miejscowość Lebiedziew),
 - dzieło międzyfortowe Borek – magazyn w zespole fortów Twierdzy Brzeskiej (miejscowość Lebiedziew),
 - dzieło międzyfortowe Lebiedziew – bateria w zespole fortów Twierdzy Brzeskiej (miejscowość Lebiedziew),
 - fort Łobaczew w zespole fortów Twierdzy Brzeskiej (przy drodze zw. Aleją Marzeń) (miejscowość Łobaczew Mały),
 - dzieło międzyfortowe Kobylany I w zespole fortów Twierdzy Brzeskiej (miejscowość Małaszewicze Małe),
 - kościół parafialny rzymskokatolicki pw. Podwyższenia Krzyża Św. z wyposażeniem wnętrza i otaczającym drzewostanem (miejscowość Neple),
 - zespół dworsko-parkowy: kaplica dworska, skarbczyk, altana, tzw. biwak, park (miejscowość Neple),
 - cmentarz mahometański (miejscowość Zastawek/ Lebiedziew),
 - fort Żuki z kanałem forticznym w zespole fortów Twierdzy Brzeskiej (miejscowość Żuki),
- gmina Piszczac:
- cmentarz wojenny niemieckoaustriacki z I wojny świat., wraz z drzewostanem (miejscowość Dobrynka)
 - dawna cerkiew unicka, obecnie kościół parafialny rzymskokatolicki pw. NMP Królowej Polski (miejscowość Kościeniewicze),
 - zespół dworsko-parkowy: dwór, teren dawnego sadu, teren dawnego podjazdu i fragment części gospodarczej (miejscowość Kościeniewicze-Zagoścień),
 - kościół parafialny pw. MB Różańcowej (d. cerkiew unicka), z wyposażeniem wnętrza, otoczeniem i drzewostanem (miejscowość Ortel Królewski),
 - kaplica cmentarna (miejscowość Piszczac),
- gmina Zalesie:
- kościół rzymskokatolicki pw. Chrystusa Króla, wraz z otaczającym drzewostanem (miejscowość Dobryń Duży),
 - dawna cerkiew prawosławna, obecnie kościół parafialny rzymskokatolicki pw. Przemienienia Pańskiego, z cmentarzem przykościelnym i otaczającym drzewostanem w granicach cmentarza przykościelnego (miejscowość Horbów),
 - cmentarz wojenny austriacki z I wojny światowej (miejscowość Horbów),
 - grodzisko wczesnośredniowieczne wraz z osadą przygodową (miejscowość Dobryń Kolonia),
- gmina Konstantinów:

- dawna cerkiew prawosławna, obecnie kościół parafialny rzymskokatolicki pw. św. Antoniego Padewskiego, wraz z otaczającym drzewostanem, w granicach cmentarza przykościelnego (miejscowość Gnojno),
- cmentarz unicki, późniejszy prawosławny (nieczynny), wraz z drzewostanem (miejscowość Gnojno),
- zespół kościoła rzymskokatolickiego pw. św. Stanisława: kościół, dzwonnica, otaczający drzewostan (miejscowość Komarno Kolonia),
- zespół kościoła rzymskokatolickiego pw. św. Elżbiety: kościół, cmentarz przykościelny, drzewostan, dwie kostnice, plebania, brama główna, brama gospodarcza z ogrodzeniem (miejscowość Konstancynów),
- zespół folwarczny: rządówka z ogrodem, gorzelnia (d. budynek administracyjny), spichlerz, obora (d. magazyn), stajnia cugowa, obora (d. czworak), magazyn (d. czworak), obora (d. gorzelnia), obora (miejscowość Konstancynów),
- dawna cerkiew (miejscowość Konstancynów),
- gmina Sławatycze:
 - założenie klasztorne ogrodowo-krajobrazowe, w granicach wg zał. planu, w tym zespół klasztoru prawosławnego: cerkiew prawosławna pw. św. Onufrego z wyposażeniem architektonicznym i ruchomościami, klasztor, budynek przyklasztorny, dwie kaplice drewniane: pw. Wniebowzięcia NMP i pw. św. Ducha, dzwonnica bramowa, ogrodzenie otaczające posesję klasztorną i drzewostan w jego obrębie. (miejscowość Jableczna),
 - dawna cerkiew unicka, obecnie kościół rzymskokatolicki pw. Przemienienia Pańskiego, z otaczającym drzewostanem (miejscowość Jableczna),
 - kościół parafialny rzymskokatolicki pw. Matki Bożej Różańcowej z cmentarzem przykościelnym, ogrodzeniem i otaczającym drzewostanem (miejscowość Sławatycze),
 - cerkiew prawosławna parafialna pw. Opieki Matki Bożej, wraz z ogrodzeniem i terenem w jego granicach (miejscowość Sławatycze),
- gmina Kodeń:
 - kościół parafialny pw. św. Anny z wyposażeniem wnętrza i najbliższym otoczeniem w granicach ogrodzenia cmentarza kościelnego (miejscowość Kodeń),
 - zespół zamkowy: ruiny zamku, pozostałości fosy i ziemnych obwarowań, arsenał, najbliższe otoczenie i zadrzewienie oraz dawna cerkiew zamkowa pw. św. Ducha, z wyposażeniem wnętrza i otaczającym ją drzewostanem (miejscowość Kodeń),
 - kaplica cmentarna pw. św. Wawrzyńca z wyposażeniem wnętrza i najbliższym otoczeniem (miejscowość Kodeń),
 - zespół pałacowo-ogrodowy „Placencja”: zachowana część korpusu głównego pałacu na dz. 280/4, budynek pojezuicki murowany na dz. 515, budynek mieszkalny drewniany na dz. 280/6, park z terenem dawnego sadu i aleją lipową (miejscowość Kodeń),
 - kościół parafialny p.w. św. Nikity (w decyzji Nicefora), obecnie cerkiew unicka pw. św. Nikity (miejscowość Kostomłoty),
 - cerkiew prawosławna parafialna pw. św. Mikołaja, wraz z ogrodzeniem (miejscowość Zabłocie),

- gmina Łomazy:
 - zespół kościoła parafialnego rzymskokatolickiego pw. św. Apostołów Piotra i Pawła: kościół, plebania, ogrodzenie placu przykościelnego, cmentarz przykościelny z drzewostanem (miejscowość Łomazy),
 - kaplica cmentarna pw. św. Jana (miejscowość Łomazy),
 - cmentarz mahometański – w granicach ogrodzenia wraz z pomnikami, zadrzewieniem i ogrodzeniem (miejscowość Studzianka),
- gmina Terespol miasto:
 - cerkiew prawosławna pw. Jana Teologa z wyposażeniem wnętrza, dzwonnica, otaczający drzewostan w granicach cmentarza kościelnego,
 - drewniana kaplica cmentarna pw. Zmartwychwstania Pańskiego (na cmentarzu prawosławnym),
 - prochownia Terespol w zespole fortów Twierdzy Brzeskiej,
 - pomnik upamiętniający zakończenie budowy Traktu Brzeskiego, wraz z ogrodzeniem i otoczeniem,
- gmina Tuczna:
 - kościół parafialny pw. św. Anny, ogrodzenie, kostnica, brama główna, otaczający drzewostan, w granicach cmentarza przykościelnego (miejscowość Tuczna),

4. Potencjalne zmiany stanu środowiska w przypadku braku realizacji Zintegrowanej Strategii Rozwoju Przygranicznego Obszaru Funkcjonalnego „Aktywne Pogranicze” na lata 2015-2020

Elementem oceny wpływu na środowisko jest rozważanie tzw. „wariantu zerowego”, czyli określenie jak zmieniałoby się środowisko w przypadku braku realizacji planowanych zadań. Założenie, że brak realizacji założeń Strategii będzie miał charakter pro środowiskowy, jest założeniem mylnym, a podejmowane działania mogą przyczynić się do osiągnięcia korzyści środowiskowych.

Przewiduje się, że brak realizacji Strategii spowodowałby następujące skutki:

Tabela 10. Potencjalne zmiany stanu środowiska w przypadku braku realizacji Zintegrowanej Strategii Rozwoju Przygranicznego Obszaru Funkcjonalnego na lata 2015- 2020

Priorytety strategii (brak realizacji priorytetu)	Element środowiska	Skutki (brak realizacji priorytetu) o charakterze	Skutki (brak realizacji priorytetu) o charakterze
---	--------------------	---	---

		pozytywnym	negatywnym
Priorytet 1: Zrównoważona i wyspecjalizowana gospodarka	Ludzie		<ul style="list-style-type: none"> - Ograniczenie możliwości rozwoju usług, handlu i produkcji, - ograniczenie współpracy transgranicznej w zakresie handlu, komunikacji, - postępujące ubożenie społeczeństwa, zwiększanie się grupy osób wykluczonych społecznie, - wzrost zachowań patologicznych, - mniejsza dostępność do terenów rekreacyjnych, zielonych ze strony turystów i mieszkańców regionu, - mała znajomość historii i kultury terenów przygranicznych, - ograniczenie rozwoju turystyki na terenach przygranicznych, - zaniechanie w budowaniu nowych specjalizacji dla obszaru transgranicznego.
	Różnorodność biologiczna, zwierzęta, rośliny i obszary chronione	<ul style="list-style-type: none"> - zmniejszenie zagrożenia wiążącego się ze zwiększaniem wykorzystania walorów przyrodniczych, polegających m. in. na wkraczaniu ludzi na tereny cenne przyrodniczo, 	<ul style="list-style-type: none"> - zahamowanie inwestycji polegających na uporządkowaniu i zagospodarowaniu terenów zielonych, - zahamowanie inwestycji promujących wiedzę ekologiczną społeczeństwa, - dalsza degradacja zdegradowanych terenów zielonych, - zaniechanie prac nad wytyczeniem i budową ścieżek dydaktycznych co zmniejszyłoby presję turystyczną w środowisko naturalne,

	Woda	<ul style="list-style-type: none"> - zmniejszenie zagrożenia wynikającego z wykorzystania zbiorników wodnych w celu rekreacyjnym, - zmniejszenie zagrożenia wynikającego z realizacji inwestycji mogących powodować zmiany stosunków wodnych oraz składu wód powierzchniowych i podziemnych, 	<ul style="list-style-type: none"> - wzrost ilości ścieków nieoczyszczonych odprowadzanych bezpośrednio do rzek i jezior będący wynikiem ograniczenia tempa rozwoju infrastruktury wodno – kanalizacyjnej, - zwiększenie zanieczyszczenia wód gruntowych i cieków wodnych poprzez prowadzenie ekstensywnej gospodarki rolnej
	Powietrze		<ul style="list-style-type: none"> - wzrost ilości zanieczyszczeń emitowanych do powietrza spowodowany brakiem działań zmierzających do likwidacji lub ograniczenia źródeł emisji (zmiana paliwa na ekologiczne, odnawialne źródła energii) - wzrost ilości zanieczyszczeń i zapylenia powietrza spowodowany poruszaniem się pojazdów po drogach nieutwardzonych i drogach o słabej nawierzchni, - wzrost emisji zanieczyszczeń do powietrza spowodowany brakiem termomodernizacji budynków co wiąże się z większym zapotrzebowaniem na ciepło,
	Powierzchnia ziemi i krajobraz	<ul style="list-style-type: none"> - zmniejszenie zagrożenia wiążącego się ze zwiększaniem wykorzystania walorów przyrodniczych, polegających m. in. na wkraczaniu ludzi na tereny cenne przyrodniczo, 	<ul style="list-style-type: none"> - dalsza degradacja terenów przewidzianych do rewitalizacji i terenów zielonych, - wzrost zanieczyszczeń odprowadzanych bezpośrednio do gleby, - brak działań zmierzających do tworzenia i aktualizacji

		- brak przekształcania krajobrazu związanego z budową nowych centrów logistycznych, dróg i zakładów przetwórczych	planów zagospodarowania przestrzennego, które wyznaczają granice nowych inwestycji.
	Klimat	- zmniejszenie zagrożenia wiążącego się ze zmianą mikroklimatu m. in. w przypadku budowy nowych zakładów przetwórczych, - niski poziom skażenia powietrza w związku z brakiem nowych inwestycji drogowych, zakładów przetwórczych.	- wzrost ilości zanieczyszczeń emitowanych do powietrza spowodowany brakiem działań zmierzających do likwidacji lub ograniczenia źródeł emisji (zmiana paliwa na ekologiczne, odnawialne źródła energii) , - wzrost ilości zanieczyszczeń i zapylenia powietrza spowodowany poruszaniem się pojazdów po drogach nieutwardzonych i drogach o słabej nawierzchni, - wzrost emisji zanieczyszczeń do powietrza spowodowany brakiem termomodernizacji budynków co wiąże się z większym zapotrzebowaniem na ciepło,
	Zabytki		- dalsza degradacja terenów i obiektów zabytkowych,
	Dobra materialne		- dalsza degradacja terenów i obiektów zabytkowych,
Priorytet 2: POF atrakcyjnym	Ludzie		- postępujące ubożenie społeczeństwa i wzrost zachowań patologicznych, - ograniczenie możliwości rozwoju usług i handlu na terenie POF, - ograniczenie rozwoju miejscowości przyjaznych dla mieszkańców,

			- ograniczenie dostępu mieszkańców do nowoczesnej infrastruktury mieszkaniowej, użytkowej i rekreacyjnej.
	Różnorodność biologiczna, zwierzęta, rośliny i obszary chronione	- zmniejszenie zagrożenia wiążącego się ze zwiększaniem wykorzystania walorów przyrodniczych, polegających m. in. na wkraczaniu ludzi na tereny cenne przyrodniczo,	
	Woda	- zmniejszenie zagrożenia wynikającego z realizacji inwestycji mogących powodować zmiany stosunków wodnych oraz składu wód powierzchniowych i podziemnych,	- wzrost ilości ścieków nieoczyszczonych odprowadzanych bezpośrednio do rzek i jezior będący wynikiem ograniczenia tempa rozwoju infrastruktury wodno – kanalizacyjnej,
	Powietrze	- brak dodatkowego zanieczyszczenia powietrza powstającego w wyniku lokalizacji nowych zakładów	- wzrost ilości zanieczyszczeń emitowanych do powietrza spowodowany brakiem działań zmierzających do likwidacji lub ograniczenia źródeł emisji (zmiana paliwa na ekologiczne, odnawialne źródła energii), - wzrost ilości zanieczyszczeń i zapylenia powietrza spowodowany poruszaniem się pojazdów po drogach nieutwardzonych i drogach o słabej nawierzchni, - wzrost emisji zanieczyszczeń do powietrza spowodowany brakiem termomodernizacji budynków co wiąże się z większym zapotrzebowaniem na ciepło,

	Powierzchnia ziemi i krajobraz	- brak przekształcenia krajobrazu związanego z budową nowych zakładów, dróg komunikacyjnych.	- zaniechanie działań zmierzających do sporządzenia Miejscowych Planów Zagospodarowania Przestrzennego wyznaczających ramy pod realizację przyszłych przedsięwzięć - dalsza degradacja terenów rekreacyjnych - wzrost zanieczyszczeń odprowadzanych bezpośrednio do gleby,
	Klimat	- zmniejszenie zagrożenia wiążącego się ze zmianą mikroklimatu m. in. w przypadku budowy nowych zakładów przetwórczych, - niski poziom skażenia powietrza w związku z brakiem nowych inwestycji drogowych, zakładów przetwórczych.	- wzrost ilości zanieczyszczeń emitowanych do powietrza spowodowany brakiem działań zmierzających do likwidacji lub ograniczenia źródeł emisji (zmiana paliwa na ekologiczne, odnawialne źródła energii), - wzrost ilości zanieczyszczeń i zapylenia powietrza spowodowany poruszaniem się pojazdów po drogach nieutwardzonych i drogach o słabej nawierzchni, - wzrost emisji zanieczyszczeń do powietrza spowodowany brakiem termomodernizacji budynków co wiąże się z większym zapotrzebowaniem na ciepło,
	Zabytki		- degradacja obiektów o charakterze zabytkowym
	Dobra materialne		- niski stan techniczny infrastruktury publicznej i mieszkaniowej
Priorytet 3: Aktywne, zdrowe i wykształco	Ludzie		- zmniejszenie atrakcyjności miejscowości wynikający z braku infrastruktury sportowej oraz turystycznej, - ograniczenie

			<p>informatyzacji społeczeństwa,</p> <ul style="list-style-type: none"> - ograniczenie dostępu do usług medycznych, - ograniczenie dostępu dzieci do infrastruktury sportowej, - ograniczenie dostępu do mieszkań socjalnych, - ograniczenie prac nad działaniami zwiększającymi dostęp do opieki społecznej, - ograniczenie dostępu do edukacji na wysokim poziomie, - ograniczenie dostępu do zajęć aktywizujących społeczeństwo.
	Różnorodność biologiczna, zwierzęta, rośliny i obszary chronione		
	Woda		<ul style="list-style-type: none"> - wzrost ilości ścieków nieoczyszczonych odprowadzanych bezpośrednio do rzek będący wynikiem ograniczenia tempa rozwoju infrastruktury wodno – kanalizacyjnej wpływający na stan zdrowia mieszkańców POF,
	Powietrze	<ul style="list-style-type: none"> - małe natężenie ruchu drogowego ma wpływ na jakość powietrza. 	<ul style="list-style-type: none"> - zwiększenie natężenia ruchu drogowego powodującego większe natężenie hałasu i zanieczyszczenie powietrza może wpływać na stan zdrowia mieszkańców POF.
	Powierzchnia ziemi i krajobraz	<ul style="list-style-type: none"> - brak przekształcenia krajobrazu z budową lub rozbudową 	<ul style="list-style-type: none"> - niska jakość budynków użyteczności publicznej, - ograniczenie dostępu do obiektów sportowo-rekreacyjnych

		budynków.	
	Klimat		<ul style="list-style-type: none"> - wzrost ilości zanieczyszczeń i zapylenia powietrza spowodowany poruszaniem się pojazdów po drogach nieutwardzonych i drogach o słabej nawierzchni co może negatywnie oddziaływać na mieszkańców, - wzrost emisji zanieczyszczeń do powietrza spowodowany brakiem termomodernizacji budynków co wiąże się z większym zapotrzebowaniem na ciepło,
	Zabytki		
	Dobra materialne		
Priorytet 4: Integracja obszaru i sprawne rządzenie	Ludzie	<ul style="list-style-type: none"> - wspólna realizacja działań pozwoli na efektywne wykorzystanie środków finansowych, - wspólna realizacja działań pozwoli na dywersyfikację oferty usługowej, edukacyjnej, turystycznej, - poprawa bezpieczeństwa w strefie przygranicznej 	-
	Różnorodność biologiczna, zwierzęta, rośliny i obszary chronione	<ul style="list-style-type: none"> - zmniejszenie zagrożenia wiążącego się ze zwiększaniem wykorzystania walorów przyrodniczych, polegających m. in. na wkraczaniu ludzi na tereny cenne przyrodniczo, 	<ul style="list-style-type: none"> - zahamowanie inwestycji polegających na uporządkowaniu i zagospodarowaniu terenów zielonych, - zahamowanie inwestycji promujących wiedzę ekologiczną społeczeństwa, - dalsza degradacja zdegradowanych terenów

			zielonych,
	Woda	- zmniejszenie zagrożenia wynikającego z realizacji inwestycji mogących powodować zmiany stosunków wodnych oraz składu wód powierzchniowych i podziemnych,	- wzrost ilości ścieków nieoczyszczonych odprowadzanych bezpośrednio do rzek i jezior będący wynikiem ograniczenia tempa rozwoju infrastruktury wodno – kanalizacyjnej,
	Powietrze		- wzrost ilości zanieczyszczeń emitowanych do powietrza spowodowany brakiem działań zmierzających do likwidacji lub ograniczenia źródeł emisji (zmiana paliwa na ekologiczne, odnawialne źródła energii) , - wzrost ilości zanieczyszczeń i zapylenia powietrza spowodowany poruszaniem się pojazdów po drogach nieutwardzonych i drogach o słabej nawierzchni, - wzrost emisji zanieczyszczeń do powietrza spowodowany brakiem termomodernizacji budynków co wiąże się z większym zapotrzebowaniem na ciepło,
	Powierzchnia ziemi i krajobraz	- zmniejszenie zagrożenia wiążącego się ze zwiększaniem wykorzystania walorów przyrodniczych, polegających m. in. na wkraczaniu ludzi na tereny cenne przyrodniczo,	- dalsza degradacja terenów przewidzianych do rewitalizacji i terenów zielonych, - wzrost zanieczyszczeń odprowadzanych bezpośrednio do gleby,
	Klimat		- wzrost ilości zanieczyszczeń emitowanych do powietrza spowodowany brakiem działań zmierzających do

			likwidacji lub ograniczenia źródeł emisji (zmiana paliwa na ekologiczne, odnawialne źródła energii) , - wzrost ilości zanieczyszczeń i zapylenia powietrza spowodowany poruszaniem się pojazdów po drogach nieutwardzonych i drogach o słabej nawierzchni, - wzrost emisji zanieczyszczeń do powietrza spowodowany brakiem termomodernizacji budynków co wiąże się z większym zapotrzebowaniem na ciepło,
	Zabytki		- dalsza degradacja terenów i obiektów zabytkowych,
	Dobra materialne		- dalsza degradacja terenów i obiektów zabytkowych,

5. Cele ochrony środowiska ustanowione na szczeblu międzynarodowym i krajowym istotne z punktu widzenia projektowanego dokumentu oraz sposoby w jakich te cele i problemy środowiska zostały uwzględnione podczas jego opracowania

5.1. Ocena spójności celów Strategii z celami ustanowionymi w dokumentach rangi międzynarodowej

Europa 2020. Strategia na rzecz inteligentnego i zrównoważonego rozwoju sprzyjającego włączeniu społecznemu. (komunikat Komisji Europejskiej z dnia 3.03.2010 r.)

Strategia Europa 2020 obejmuje trzy wzajemnie ze sobą powiązane priorytety: rozwój inteligentny, rozwój zrównoważony oraz rozwój sprzyjający włączeniu społecznemu.

Rozwój inteligentny to rozwój gospodarki opartej na wiedzy i innowacji. Realizacja tego priorytetu wymaga podniesienia jakości edukacji, poprawy wyników działalności badawczej, wspierania transferu innowacji i wiedzy w Unii, pełnego wykorzystania technologii informacyjno - komunikacyjnych, a także wdrażania innowacji w formie produktów i usług, które służyć będą wzrostowi gospodarczemu, tworzeniu nowych miejsc pracy i rozwiązywaniu problemów społecznych w Europie i na świecie.

Rozwój zrównoważony oznacza wspieranie gospodarki efektywniej korzystającej z zasobów, bardziej przyjaznej środowisku i bardziej konkurencyjnej. Jako główne cele wskazuje się: przeciwdziałanie zmianom klimatu poprzez ograniczenie emisji gazów cieplarnianych, rozwój technologii przyjaznych środowisku, poprawę efektywności energetycznej oraz większe wykorzystanie odnawialnych źródeł energii. Dzięki takiemu podejściu Europa będzie mogła prosperować w niskoemisyjnym świecie ograniczonych zasobów, jednocześnie zapobiegając degradacji środowiska, utracie bioróżnorodności i niezrównoważonemu wykorzystywaniu zasobów.

Rozwój sprzyjający włączeniu społecznemu oznacza wspieranie gospodarki o wysokim poziomie zatrudnienia, zapewniającej spójność społeczną i terytorialną. Niezbędne jest wzmocnienie pozycji obywateli poprzez zapewnienie wysokiego poziomu zatrudnienia, inwestowanie w kwalifikacje oraz modernizowanie rynków pracy, systemów szkoleń i ochrony socjalnej, zwalczanie ubóstwa i wykluczenia społecznego oraz zmniejszenie nierówności w obszarze zdrowia.

Zintegrowana Strategia Rozwoju przygranicznego Obszaru Funkcjonalnego „Aktywne pogranicze” będzie wspierać osiąganie celów Strategii „Europa 2020” w obrębie wszystkich trzech priorytetów, a wspieranie to będzie odbywać się równolegle na wielu płaszczyznach.

Dyrektywa 2000/60/WE Parlamentu Europejskiego i Rady z dnia 23 października 2000 r. ustanawiająca ramy wspólnotowego działania w dziedzinie polityki wodnej – Ramowa Dyrektywa Wodna.

Ramowa Dyrektywa Wodna 2000/60/WE (RDW) z dnia 23 października 2000 r. ustanawia ramy wspólnotowego działania w dziedzinie polityki wodnej oraz zobowiązuje państwa członkowskie do racjonalnego wykorzystywania i ochrony zasobów wodnych w myśl zasady zrównoważonego rozwoju. Dyrektywa ma na celu poprawę ochrony wód śródlądowych, wód powierzchniowych, wód przejściowych, wód przybrzeżnych oraz wód podziemnych Wspólnoty w aspekcie ilościowym i jakościowym, wspieranie zrównoważonego korzystania z wód, ochronę ekosystemów wodnych oraz ekosystemów lądowych i terenów podmokłych bezpośrednio od nich zależnych, zapewnienie odpowiedniego zaopatrzenia w dobrej jakości wodę powierzchniową i podziemną, które jest niezbędne dla zrównoważonego i sprawiedliwego korzystania z wód, zmniejszenie skutków powodzi i susz. Powinno się dążyć do osiągnięcia dobrego stanu wód w każdym dorzeczu, tak aby działania w odniesieniu do wód powierzchniowych i wód podziemnych należących do tego samego systemu ekologicznego, hydrologicznego i hydrogeologicznego były skoordynowane. Państwa Członkowskie powinny podjąć działania dla wyeliminowania zanieczyszczeń wód powierzchniowych przez substancje priorytetowe, oraz dla stopniowej redukcji zanieczyszczenia przez inne substancje

Przewidziane w Strategii działania na rzecz ochrony rzadkich i zagrożonych siedlisk przyrodniczych oraz gatunków roślin i zwierząt oraz poprawy jakości wód będą znacząco wspierać cele Dyrektywy z zakresu ochrony ekosystemów wodnych oraz

ekosystemów lądowych od wód zależnych oraz poprawy ochrony wód w aspekcie ilościowym i jakościowym.

Drugi Wspólnotowy Program Działań w Dziedzinie Zdrowia na lata 2008 - 2013 przyjęty Decyzją Parlamentu Europejskiego i Rady nr 1350/2007/WE z dnia 23 października 2007 r.

Program wyznacza ramy działania Wspólnoty Europejskiej w dziedzinie zdrowia publicznego; powinien przyczyniać się do osiągnięcia wysokiego poziomu zdrowia fizycznego i psychicznego oraz większej równości w kwestiach zdrowotnych w całej Wspólnocie. Główne trzy cele programu, to: (1) poprawa bezpieczeństwa zdrowotnego obywateli, (w tym ochrona przed zagrożeniami zdrowotnymi, wspieranie profilaktyki oraz podniesienie bezpieczeństwa i jakości opieki zdrowotnej); (2) promocja zdrowia (w tym propagowanie zdrowego stylu życia i zmniejszanie nierówności w zakresie zdrowia oraz promowanie działań służących ograniczeniu liczby wypadków i urazów), (3) generowanie i rozpowszechnianie informacji i wiedzy na temat zdrowia. Zgodnie z zaleceniami zawartymi w tym dokumencie, przy określaniu i wdrażaniu wszelkich wspólnotowych strategii i działań, należy zapewnić wysoki poziom ochrony zdrowia.

Strategia będzie wzmocniać cele Programu w zakresie poprawy bezpieczeństwa zdrowotnego obywateli, poprzez zapewnienie szerokiej dostępności do usług medycznych poprzez zwiększenie liczby placówek medycznych i ich lepsze wyposażenie. Poprawie bezpieczeństwa zdrowotnego obywateli służyć będą również działania nastawione na zwiększenie bezpieczeństwa publicznego poprzez ochronę przed powodziami oraz integrację regionalnych systemów bezpieczeństwa w zakresie reagowania i likwidacji skutków katastrof oraz klęsk żywiołowych. Strategia przyczyni się do podniesienia zdrowia mieszkańców poprzez podniesienie jakości i efektywności kształcenia z uwzględnieniem sportu i rekreacji, propagowanie zdrowego stylu życia.

Dyrektywa 2007/60/WE Parlamentu Europejskiego i Rady z dnia 23 października 2007 r. w sprawie oceny ryzyka powodziowego i zarządzania nim (Dyrektywa Powodziowa)

Zasadniczym celem Dyrektywy jest ograniczenie ryzyka wystąpienia negatywnych skutków związanych z powodzią, zwłaszcza dla zdrowia i życia człowieka, środowiska, dziedzictwa kulturowego, działalności gospodarczej i dla infrastruktury. Aby środki na rzecz ograniczenia tego ryzyka były skuteczne, powinny one być, w jak najszerszym zakresie koordynowane na poziomie dorzeczy. Zobowiązania nałożone na państwa członkowskie, wynikające z Dyrektywy, polegają na konieczności opracowania wstępnej oceny ryzyka powodziowego, map zagrożenia powodziowego, map ryzyka powodziowego i planów zarządzania ryzykiem powodziowym oraz ich publicznego udostępnienia. Opracowując strategię polityczną w zakresie wykorzystania zasobów wodnych i zagospodarowania przestrzennego, państwa członkowskie i Wspólnota powinny brać pod uwagę potencjalny wpływ, jaki tego rodzaju strategię mogą mieć w odniesieniu do zagrożeń powodziowych i zarządzania nimi.

Cele Strategii są spójne z celami Dyrektywy. Planowane działania z zakresu ochrony przeciwpowodziowej, jak również integracja regionalnych systemów bezpieczeństwa w zakresie reagowania i likwidacji skutków katastrof i klęsk żywiołowych będą wzmocniać cel nadrzędny Dyrektywy tj. ograniczanie ryzyka powodziowego i zmniejszanie następstw powodzi. Wspólne działanie samorządów w obszarze objętym POF a także współpraca transgraniczna przyczynią się do lepszego i

szybszego wdrażania Dyrektywy co w okresie długofalowym podniesie bezpieczeństwo mieszkańców i poprawi jakość życia.

Dyrektywa Rady 92/43/EWG z dnia 21 maja 1992 roku w sprawie ochrony siedlisk naturalnych oraz dzikiej fauny i flory (tzw. Dyrektywa siedliskowa)

Celem Dyrektywy jest zachowanie siedlisk naturalnych i gatunków będących przedmiotem zainteresowania Wspólnoty w stanie sprzyjającym ochronie lub w celu odtworzenia takiego stanu. Dyrektywa wspiera zachowanie różnorodności biologicznej z uwzględnieniem wymagań gospodarczych, społecznych, kulturalnych i regionalnych. Dla realizacji celu, na terenie wszystkich państw UE wyznaczane są specjalne obszary ochrony, tworzące spójną europejską sieć ekologiczną (Sieć Natura 2000). Sieć, złożona z terenów, na których znajdują się typy siedlisk przyrodniczych wymienione w załączniku I Dyrektywy i siedliska gatunków wymienione w załączniku II, umożliwi zachowanie tych typów siedlisk przyrodniczych i siedlisk gatunków we właściwym stanie ochrony w ich naturalnym zasięgu lub, w stosownych przypadkach, ich odtworzenie. Państwa członkowskie zobowiązane są do podjęcia odpowiednich działań, w celu uniknięcia na specjalnych obszarach ochrony pogorszenia stanu siedlisk przyrodniczych i siedlisk gatunków, jak również w celu uniknięcia niepokojenia gatunków, dla których obszary te zostały wyznaczone. Plany lub przedsięwzięcia, które nie są bezpośrednio związane lub konieczne do zagospodarowania obszaru Natura 2000, ale które mogą na nie w istotny sposób oddziaływać, zarówno oddzielnie, jak i w połączeniu z innymi planami lub przedsięwzięciami, podlegają odpowiedniej ocenie ich skutków dla danego obszaru, z punktu widzenia założeń jego ochrony.

Przewidziane w Strategii działania na rzecz ochrony rzadkich i zagrożonych siedlisk przyrodniczych oraz gatunków roślin i zwierząt oraz poprawy jakości wód w znaczący sposób przyczyniać się będą do osiągnięcia celów Dyrektywy. Jednocześnie realizacja przedsięwzięć polegających na budowie lub modernizacji dróg, a także niektórych przedsięwzięć z zakresu ochrony przeciwpowodziowej mogą osłabić cele środowiskowe zawarte w Dyrektywie, wchodząc w konflikt z ochroną siedlisk i gatunków, szczególnie w przypadku realizacji działań na obszarach Natura 2000 lub w ich otoczeniu. Ponieważ we wskazanych wyżej obszarach, Strategia przewiduje działania, które mogą osłabiać osiągnięcie celów Dyrektywy, konieczne jest wprowadzenie do tekstu dokumentu zapisów gwarantujących, że rozwój infrastruktury technicznej (transportowej, energetycznej, przeciwpowodziowej), a także rozwój turystyki, będą odbywać się z uwzględnieniem potrzeb zachowania różnorodności biologicznej, zrównoważonego użytkowania zasobów przyrody oraz wymogów ochrony obszarów cennych przyrodniczo, w tym ich integralności i spójności.

Biała Księga – Plan utworzenia jednolitego europejskiego obszaru transportu – dążenie do osiągnięcia konkurencyjnego i zasobooszczędnego systemu transportu (28 marzec 2011 r.)

Nadrzędnym celem dokumentu jest stworzenie jednolitego europejskiego obszaru transportu, w którym sektor transportu będzie charakteryzował się wysoką efektywnością i konkurencyjnością, oszczędnym wykorzystaniem nieodnawialnych zasobów naturalnych oraz niskim poziomem emisji dwutlenku węgla, a także wysokim poziomem bezpieczeństwa. Osiągnięcie powyższego celu ma nastąpić do 2050 roku, a będzie możliwe dzięki realizacji celów szczegółowych i inicjatyw, obejmujących m.in.:

zmniejszenie uciążliwości transportu, poprzez ograniczenie udziału samochodów o napędzie konwencjonalnym w transporcie miejskim, rozwój transportu publicznego i integrację różnych form transportu osobowego; wzrost wykorzystania paliw niskoemisyjnych w transporcie lotniczym i morskim; rozwój i optymalizację transportu multimodalnego oraz zwiększanie udziału transportu kolejowego i wodnego w przewozie towarów; wzrost efektywności korzystania z transportu i infrastruktury, dzięki wdrożeniu systemów zarządzania ruchem, w poszczególnych gałęziach transportu; rozwój sieci kolejowej, w tym kolei dużych prędkości i wzrost udziału kolei w transporcie pasażerskim na średnie odległości. Ważnym celem jest ograniczenie liczby ofiar śmiertelnych wypadków drogowych oraz poprawa bezpieczeństwa, we wszystkich gałęziach transportu, a także ostateczne wdrożenie zasady "użytkownik płaci" i "zanieczyszczający płaci". Konieczne jest wspieranie rozwoju i integracji badań i innowacji, w zakresie przyjaznych środowisku technologii i rozwiązań w dziedzinie transportu oraz wspomaganie ich wdrażania.

Strategia jest spójna z celami szczegółowymi Białej Księgi, nastawionymi na ograniczanie uciążliwości środowiskowych transportu, poprzez wspieranie rozwoju transportu publicznego, a zwłaszcza kolejowego oraz integrację sieci transportowych. Celom tym służyć będą zarówno działania polegające na budowie lub modernizacji linii kolejowych, jak i zacieśnianie współpracy organizatorów przewozów pasażerskich oraz optymalizacja siatki połączeń drogowych.

Dyrektywa Parlamentu Europejskiego i Rady 2009/147/WE z dnia 30 listopada 2009 r. w sprawie ochrony dzikiego ptactwa - wcześniej dyrektywa Rady 79/409/EWG z dnia 2 kwietnia 1979 r. w sprawie ochrony dzikiego ptactwa (tzw. Dyrektywa ptasia)

Głównym celem tej Dyrektywy jest utrzymanie (lub dostosowanie) populacji gatunków ptaków na poziomie odpowiadającym wymaganiom ekologicznym, naukowym i kulturowym. Przy czym przy osiągnięciu tego celu nakazuje ona uwzględnianie wymagań ekonomicznych i rekreacyjnych (pod tym ostatnim pojęciem kryje się przede wszystkim łowiectwo). Dla skutecznej ochrony ptaków, Dyrektywa ta wykorzystuje następujące metody:

- wprowadza szereg zakazów w stosunku do działań nakierowanych na ptaki;
- nakazuje ochronę siedlisk ptaków (to jest chyba najcenniejsze postanowienie tego aktu;
- ogranicza introdukcję gatunków obcych;
- ustala zasady i ograniczenia dotyczące gospodarczego i rekreacyjnego wykorzystania ptaków;
- postuluje wprowadzenie koniecznych zapisów w prawie krajowym;
- nakazuje kontrolę realizacji ochrony i jej skutków, a w razie wykazanej przez tę kontrolę niskiej skuteczności działań ochronnych - modyfikowanie stosowanych metod.

Bardzo istotne są postanowienia tej Dyrektywy dotyczące obowiązku ochrony siedlisk ptaków. Ochrona ta ma obejmować:

- ze względu na rodzaj terytorium: łądy (wraz z wodami śródlądowymi) i europejskie obszary mórz;
- ze względu na charakter wykorzystywania przez ptaki: łągowiska, pierzowiska, zimowiska i miejsca postoju;

- pod względem priorytetu ochrony: obowiązkową ochronę siedlisk uznanych za obszary specjalnej ochrony (OSO), a w miarę możliwości - ochronę pozostałych siedlisk ptaków;
- ze względu na rodzaj działań: tworzenie obszarów chronionych prawem, utrzymywanie siedlisk (w tym z zachowaniem gospodarowania), odtwarzanie biotopów zniszczonych, tworzenie odpowiednich biotopów w nowych miejscach.

Chociaż Dyrektywa Ptasia nakazuje ochronę wszystkich ptaków, różnicuje rygory ochronne w zależności od stanu populacji poszczególnych gatunków. Wskazuje zarówno taksony, które powinny być otoczone specjalnie troskliwą opieką, jak i takie, na które można pod pewnymi warunkami polować. Dyrektywa ta opisuje minimalny standard ochrony ptaków na terenach należących do państw Unii. Jednakże każde państwo może wprowadzać u siebie ostrzejsze metody ochrony. Dyrektywa uwzględnia także możliwość nadzwyczajnych odstępstw od nałożonych przez nią rygorów ochronnych, "jeśli nie ma innego zadowalającego rozwiązania". Podaje jednak zamkniętą listę 6 dozwolonych przyczyn tych odstępstw:

- w interesie zdrowia i bezpieczeństwa publicznego;
- w interesie bezpieczeństwa ruchu powietrznego;
- w celu zapobieżenia poważnym szkodom w plonach, wśród zwierząt hodowlanych, w lasach, hodowli ryb i wodach;
- w celu ochrony flory i fauny;
- ze względu na potrzeby prac badawczych i nauczanie, oraz konieczne do tego ponowne zasiedlanie, reintrodukcję i rozmnażanie;
- w celu zezwolenia, na warunkach ścisłego nadzoru i na zasadzie wybiórczej, na chwywanie, przetrzymywanie lub inne rozważne wykorzystanie niektórych ptaków w niewielkich ilościach.

Sformułowania dotyczące tych przyczyn są dosyć pojemne, jednak Dyrektywa nakazuje bardzo rozważne ich stosowanie. Każdorazowo musi być to indywidualna decyzja upoważnionego organu władzy, wskazująca nie tylko gatunek, którego dotyczy odstępstwo, ale i skalę jego wykorzystania, dopuszczone środki i metody chwywania lub zabijania ptaków, dokładne okoliczności, czas i miejsce wykonywania tych czynności oraz uprawnione do tego osoby. Należy także bezwzględnie kontrolować skalę wykorzystania wprowadzonych odstępstw. Państwa, które zdecydują się skorzystać z możliwości odstępstw od zasad ochrony, muszą co roku przedstawiać raport dotyczący ich stosowania. Musi on umożliwiać ocenę, czy działania te nie stanowią zagrożenia dla osiągnięcia celów Dyrektywy.

Przewidziane w Strategii działania na rzecz ochrony rzadkich i zagrożonych siedlisk przyrodniczych oraz gatunków roślin i zwierząt oraz poprawy jakości wód w znaczący sposób przyczyniać się będą do osiągnięcia celów Dyrektywy. Jednocześnie realizacja przedsięwzięć polegających na budowie lub modernizacji dróg, budowie centrów logistycznych a także niektórych przedsięwzięć z zakresu ochrony przeciwpowodziowej mogą osłabić cele środowiskowe zawarte w Dyrektywie, wchodząc w konflikt z ochroną siedlisk i gatunków, szczególnie w przypadku realizacji działań na obszarach Natura 2000 lub w ich otoczeniu. Ponieważ we wskazanych wyżej obszarach, Strategia przewiduje działania, które mogą osłabiać osiągnięcie celów Dyrektywy, konieczne jest wprowadzenie do tekstu dokumentu zapisów gwarantujących, że rozwój infrastruktury technicznej (transportowej, energetycznej, przeciwpowodziowej), a także rozwój turystyki, będą odbywać się z uwzględnieniem potrzeb zachowania różnorodności

biologicznej, zrównoważonego użytkowania zasobów przyrody oraz wymogów ochrony obszarów cennych przyrodniczo, w tym ich integralności i spójności.

Dyrektywa Parlamentu Europejskiego i Rady 2008/98/WE z dnia 19 listopada 2008 r. w sprawie odpadów oraz uchylająca niektóre dyrektywy.

Dyrektywa ustanawia środki, służące ochronie środowiska i zdrowia ludzkiego, poprzez zapobieganie i zmniejszanie negatywnego wpływu, wynikającego z wytwarzania odpadów i gospodarowania nimi oraz przez zmniejszenie ogólnych skutków użytkowania zasobów i poprawę efektywności takiego użytkowania. Dokument ustala hierarchię postępowania z odpadami (zapobieganie, przygotowanie do ponownego użycia, recykling, inne metody odzysku, unieszkodliwianie), która powinna przekładać się na kolejność priorytetów w przepisach prawa i polityce dotyczących zapobiegania powstawaniu odpadów oraz gospodarowania nimi. Gospodarowanie odpadami ma być prowadzone bez narażania zdrowia ludzkiego oraz bez szkody dla środowiska, a w szczególności:

- bez zagrożenia dla wody, powietrza, gleby, roślin lub zwierząt;
- bez powodowania uciążliwości przez hałas lub zapachy;
- bez niekorzystnych skutków dla terenów wiejskich lub miejsc o szczególnym znaczeniu.

W celu poprawy efektywności gospodarki odpadami, państwa członkowskie zobowiązane są do podejmowania działań, na rzecz stworzenia wystarczającej i zintegrowanej sieci instalacji do unieszkodliwiania odpadów i instalacji do odzysku zmieszanych odpadów komunalnych, z uwzględnieniem najlepszych dostępnych technik.

Strategia odnosi się do zapisów Dyrektywy bezpośrednio na poziomie ogólnym, wskazując jako jeden z kierunków działań inwestycje w sektorze gospodarki odpadami.

Ocenę spójności celów Zintegrowanej Strategii Rozwoju Przygranicznego Obszaru Funkcjonalnego „Aktywne Pogranicze” na lata 2015- 2020 z celami ochrony środowiska wybranych dokumentów międzynarodowych pokazuje Tabela 11 (poniżej).

Macierz oceny spójności celów projektu "Zintegrowanej Strategii Rozwoju Przygranicznego Obszaru Funkcjonalnego „Aktywne Pogranicze” na lata 2015-2020 z celami ochrony środowiska wybranych dokumentów międzynarodowych		Europa 2020							Ramowa Dyrektywa Wodna	Biała Księga Transportu			II Program Działań w Dziedzinie Zdrowia	Dyrektywa siedliskowa	Dyrektywa ptasia	Dyrektywa powodziowa	Dyrektywa w sprawie odpadów	
		poprawa efektywności energetycznej oraz wykorzystanie odnawialnych źródeł energii	przeciwdziałanie zmianom klimatu poprzez ograniczenie emisji gazów cieplarnianych,	rozwój technologii przyjaznych środowisku	zwalczanie ubóstwa i wykluczenia społecznego	zwiększenie nierówności w obszarze zdrowia.	poprawę ochrony wód w aspekcie ilościowym i jakościowym	ochrona ekosystemów wodnych oraz ekosystemów lądowych od wód zaleźnych	rozwój i integracja transportu zbiorowego	rozwój sieci kolejowej, w tym kolei dużych prędkości i wzrost udziału kolei w transporcie pasażerskim	wspieranie rozwoju i integracji badań i innowacji, w zakresie przyjaznych środowisku technologii i rozwiązań w dziedzinie transportu	poprawa bezpieczeństwa zdrowotnego obywateli	zachowanie różnorodności biologicznej	utrzymanie populacji ptaków na odpowiednim poziomie	ograniczenie ryzyka powodziowego i zmniejszenie następstw powodzi	oprawa efektywności gospodarki odpadami poprzez tworzenie zintegrowanych sieci instalacji do unieszkodliwiania i odzysku odpadów		
Cele i priorytety Zintegrowanej Strategii Rozwoju Przygranicznego Obszaru Funkcjonalnego „Aktywne Pogranicze	Priorytet I: Zrównoważona i wyspecjalizowana gospodarka	1.1 Zintegrowana dostępność komunikacyjna przygranicznego obszaru	0	0	+	+	0	0	0	++	++	++	0	0	0	0	0	
		1.2 Rozwój stref aktywności gospodarczej	+	+	++	++	0	0	0	++	++	++	0	#	#	0	0	0
		1.3 Wzrost konkurencyjności gospodarki poprzez zidentyfikowaną specjalizację w zakresie transportu, logistyki i spedycji oraz	++	++	++	++	0	+	+	++	++	++	0	#	#	0	0	0

	przetwórstwa przemysłowego z efektywnym wykorzystaniem sektora rolnego ze szczególną rolą biogospodarki															
	1.4 Wzrost gospodarczego wykorzystania potencjału obszaru w zakresie odnawialnych źródeł energii	++	+	++	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0
	1.5 Kreowanie sieciowego transgranicznego produktu turystycznego oraz wspieranie rozwoju instytucji kultury	0	0	0	+	0	+	+	0	0	0	0	++	+	0	+
Priorytet 2: POF atrakcyjnym miejscem zamieszkania i pobytu	2.1 Lepszy stan środowiska przyrodniczego poprzez rozwój infrastruktury komunalnej	+	+	++	0	0	++	++	0	0	0	0	0	0	0	0
	2.2 Odnowa fizyczna, gospodarcza i społeczna miejscowości	+	±	±	+	0	+	+	0	0	0	0	0	0	0	0
	2.3 Poprawa efektywności energetycznej budynków mieszkalnych i obiektów użyteczności publicznej	++	++	+	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0
Priorytet 3: Aktywne, zdrowe i wykształcone społeczeństwo	3.1 Poprawa stanu zdrowia mieszkańców obszaru	0	0	0	0	++	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0
	3.2 Podniesienie jakości i efektywności kształcenia z uwzględnieniem sportu i rekreacji	0	0	0	0	+	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0
	3.3 Wzrost efektywnych form przeciwdziałania bezrobociu oraz zapobieganie marginalizacji społecznej	0	0	0	++	±	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0
4.1 Partnerskie zarządzanie																

	obszarem funkcjonalnym	+	+	±	+	+	0	0	+	0	0	0	±	±	0	0
	4.2 Polepszenie jakości rządzenia poprzez rozwój poziomu kompetencji i kreowanie innowacyjnych rozwiązań	0	0	0	0	0	0	0	0	0	++	0	0	0	0	0
	4.3 Poprawa bezpieczeństwa obszaru poprzez rozwój wybranych elementów infrastruktury	+	+	+	0	0	+	0	+	±	±	0	0	0	0	0

5.2. Ocena spójności celów Strategii z celami ustanowionymi w dokumentach krajowych

Polityka ekologiczna państwa w latach 2009-2012 z perspektywą do roku 2016 (2008 r.)

Zapisy Polityki ekologicznej państwa – dokumentu wskazanego w ustawie z dn. 27 kwietnia 2001 r. Prawo ochrony środowiska (t.j. Dz.U. 2008 nr 25 poz. 150 ze zm.) jako ustanawianego w celu stworzenia warunków niezbędnych do realizacji ochrony środowiska w kraju – obejmują działania: o charakterze systemowym (uwzględnienie zasad ochrony środowiska w strategiach sektorowych, aktywizacja rynku na rzecz ochrony środowiska, zarządzanie środowiskowe, udział społeczeństwa w działaniach na rzecz ochrony środowiska, rozwój badań i postęp techniczny, odpowiedzialność za szkody w środowisku, aspekt ekologiczny w planowaniu przestrzennym), ukierunkowane na ochronę zasobów naturalnych (ochrona przyrody, ochrona i zrównoważony rozwój lasów, racjonalne gospodarowanie zasobami wodnymi, ochrona powierzchni ziemi, gospodarowanie zasobami geologicznymi) oraz poprawę jakości środowiska i bezpieczeństwa ekologicznego (środowisko a zdrowie, jakość powietrza, ochrona wód, gospodarka odpadami, oddziaływanie hałasu i pól elektromagnetycznych, substancje chemiczne w środowisku). W obrębie każdego zagadnienia problemowego wskazany został główny cel lub cele o charakterze strategicznym – w ramach celów średniookresowych do 2016 r. – oraz kierunki działań na lata 2009-2012 wynikające z diagnozy stanu wyjściowego. Zamierzenia i planowane kierunki działania w obszarze ochrony środowiska nie tylko stanowią kontynuację prac podejmowanych wcześniej, ale wpisują się również w priorytety w skali Unii Europejskiej.

Analiza spójności celów środowiskowych Polityki ekologicznej państwa z celami Strategii wskazuje na spójność przede wszystkim w ramach kierunku skoncentrowanego na współpracy w zakresie ochrony środowiska i zabezpieczaniu przed sytuacjami kryzysowymi. Nieliczne zdiagnozowane potencjalne konflikty związane są głównie z „osłabiającym” wpływem na poszczególne cele środowiskowe kierunków związanych z rozbudową infrastruktury, w tym infrastruktury komunikacyjnej, która najczęściej stoi w sprzeczności z ochroną przyrody i ochroną wód. Ewentualne osłabienie niektórych celów może być również skutkiem rozwoju turystyki. Ostateczny wpływ zapisów Strategii na cele Polityki ekologicznej państwa będzie jednak uzależniony przede wszystkim od sposobu realizacji zapisanych działań, ich zakresu, czy uwzględnienia na etapie wdrożeniowym niezbędnych wymogów ochrony środowiska. Zakres oczekiwanej niespójności będzie więc najprawdopodobniej mniejszy, a przedstawione wnioski mają charakter ostrzegawczo-zapobiegawczy i wynikają z ogólnego niejednokrotnie charakteru zapisów Strategii. Ograniczenie potencjalnych niespójności możliwe jest poprzez uwzględnienie w dokumentach zapisów gwarantujących rozwój infrastruktury, inwestycji i turystyki przy uwzględnieniu wymogów zrównoważonego użytkowania środowiska przyrodniczego oraz ochrony różnorodności biologicznej i obszarów cennych przyrodniczo, w tym ich integralności i spójności. W przypadku imprez sportowych znacznej rangi kluczową kwestią pozostaje ich charakter, a przede wszystkim lokalizacja – poza obszarami o szczególnych walorach przyrodniczych.

Program ochrony i zrównoważonego użytkowania różnorodności biologicznej wraz z Planem działań na lata 2014-2020 (Załącznik do uchwały Rady Ministrów z dn. 09.05.2014 r.)

Nadrzędny cel Krajowej strategii określony został jako „Zachowanie bogactwa różnorodności biologicznej w skali lokalnej, krajowej i globalnej oraz zapewnienie trwałości i możliwości rozwoju wszystkich poziomów jej organizacji (wewnątrzgatunkowego, międzygatunkowego i ponadgatunkowego), z uwzględnieniem potrzeb rozwoju społeczno - gospodarczego Polski oraz konieczności zapewnienia odpowiednich warunków życia i rozwoju społeczeństwa”. W celu jego realizacji - przy uwzględnieniu konieczności objęcia działaniami dla zachowania różnorodności biologicznej całej przyrody, bez względu na formę jej użytkowania, stopień przekształcenia lub zniszczenia – wskazano 6 celów strategicznych:

- Rozpoznanie i monitorowanie stanu różnorodności biologicznej,
- Zlikwidowanie przyczyn utraty różnorodności biologicznej i poprawa stanu jej ochrony na poziomie wewnątrzgatunkowym (genetycznym), międzygatunkowym (ochrony gatunków) i ekosystemowym,
- Włączenie różnorodności biologicznej do polityk innych sektorów, w tym zwłaszcza rolnictwa, leśnictwa i gospodarki wodnej,
- Ograniczenie bezpośredniej presji na różnorodność biologiczną oraz promowanie jej trwałego i zrównoważonego użytkowania,
- Wzmocnienie podstaw naukowych, budowanie potencjału i wzmocnienie świadomości,
- Efektywne zarządzanie zasobami środowiska przyrodniczego.

W ramach projektu Zintegrowanej Strategii Rozwoju Przygranicznego Obszaru Funkcjonalnego „Aktywne Pogranicze” najsilniejszego wzmocnienia celów dokumentu krajowego należy oczekiwać w związku z realizacją kierunków działań dotyczących działań związanych z gospodarowaniem zasobami i przechodzeniem na gospodarkę niskoemisyjną z wykorzystaniem odnawialnych źródeł energii, efektywne gospodarowanie wodą i dbałość o jej jakość poprzez rozbudowę i modernizację sieci kanalizacyjnych, efektywności korzystania: z zasobów wodnych w rolnictwie; z energii w rolnictwie i przetwórstwie spożywczym oraz poprzez ułatwianie dostaw i wykorzystywania odnawialnych źródeł energii produktów ubocznych, odpadów, pozostałości i innych surowców nieżywnościowych dla celów biogospodarki. Istotny wpływ na jakość środowiska będzie miała edukacja ekologiczna na wszystkich poziomach nauczania.

Jednocześnie realizacja przedsięwzięć polegających na budowie lub modernizacji dróg, sieci kolejowej a także budowa zbiorników retencyjnych mogą osłabić cele środowiskowe, wchodząc w konflikt z ochroną siedlisk i gatunków, szczególnie w przypadku realizacji działań na obszarach Natura 2000 lub w ich otoczeniu. Ograniczenie wpływów osłabiających osiągnięcie celów Programu ochrony i zrównoważonego użytkowania różnorodności biologicznej oraz wzmocnienie spójności projektu Strategii z powyższym dokumentem jest możliwe poprzez uwzględnienie w dokumencie następujących zapisów:

- stworzenie warunków sprzyjających minimalizacji negatywnego oddziaływania istniejącej i planowanej sieci transportowej na elementy różnorodności biologicznej, w tym drożności korytarzy ekologicznych (także w stosunku do inwestycji);
- stworzenie warunków i promocja rozwoju zrównoważonego turystyki jako formy zrównoważonego użytkowania obszarów cennych przyrodniczo;
- silniejsze podkreślenie kwestii utrzymania sieci korytarzy ekologicznych (leśnych, rzecznych i innych) zapewniających wymianę genów pomiędzy populacjami lokalnymi, konieczności poprawy stanu najcenniejszych zniszczonych ekosystemów, w tym dolin rzecznych, obszarów wodno-błotnych i leśnych.

Strategia rozwoju województwa lubelskiego na lata 2014 - 2020 z perspektywą do 2030 roku

Strategia rozwoju Województwa Lubelskiego jako najważniejszy dokument strategiczny regionu jest zapisem świadomych wyborów społeczności regionu, zorientowanych na rozwiązanie głównych problemów i utrzymanie województwa na ścieżce trwałego i zrównoważonego rozwoju oraz podnoszenie konkurencyjności. Obraz Województwa Lubelskiego jako regionu zapewniającego dostęp do usług publicznych o wysokim standardzie, o nowoczesnej i zaawansowanej technologicznie gospodarce oraz istotnego partnera w procesie rozwoju Europy stanowi wizję dokumentu której osiągnięcie w roku 2020 wymaga skoncentrowania działań realizowanych w regionie w trzech celach strategicznych. W horyzoncie 2020 r. strategiczne cele rozwoju regionu lubelskiego, których realizacji będą służyły działania samorządu województwa, są określone następująco:

- Wzmacnianie urbanizacji regionu,
- Restrukturyzacja rolnictwa oraz rozwój obszarów wiejskich,
- Selektywne zwiększanie potencjału wiedzy, kwalifikacji, zaawansowania technologicznego, przedsiębiorczości i innowacyjności regionu.

W ramach projektu Zintegrowana Strategia Rozwoju Przygranicznego Obszaru Funkcjonalnego „Aktywne pogranicze” najsilniejszego wzmocnienia celów dokumentu wojewódzkiego należy oczekiwać w związku z realizacją priorytetów związanych z rozwojem komunikacji drogowej i kolejowej oraz stworzeniem centrów logistycznych. Istotnym elementem wpisującym się w strategię województwa jest rozwój funkcji transgranicznych oraz rozwojem turystyki i rolnictwa wykorzystującego walory przyrodnicze. Strategia POF kładzie także bardzo duży nacisk na edukację wszystkich szczebli oraz kształcenie ustawiczne osób dorosłych i rozwój kompetencji kluczowych.

Regionalna Strategia Innowacji Województwa Lubelskiego do 2020 roku

Zaktualizowana Regionalna Strategia Innowacji Województwa Lubelskiego do 2020 roku będzie stanowić uszczegółowienie Strategii Rozwoju Województwa Lubelskiego na lata 2014-2020 w części, dotyczącej określenia potencjału innowacyjnego województwa oraz wskazania kierunków jego wzmocnienia i wykorzystywania w poszukiwaniu przewag konkurencyjnych, opartych zwłaszcza na inteligentnych specjalizacjach regionu.

W Zintegrowanej Strategii Rozwoju Przygranicznego Obszaru Funkcjonalnego „Aktywne pogranicze” określono *Priorytet 1: Rozwój stref aktywności gospodarczej*, który wpisuje się w realizację następujących celów strategicznych Regionalnej Strategii Innowacji:

- Priorytet 1. Zwiększenie zdolności podmiotów gospodarczych do tworzenia i absorpcji wiedzy oraz wdrażania innowacji w obszarach inteligentnej specjalizacji regionu,
- Priorytet 3. Wzmocnienie innowacyjnego otoczenia dla rozwoju inteligentnych specjalizacji regionu.

Kluczowym elementem w osiągnięciu powyższych powiązań strategicznych będzie stymulowanie szeroko pojętej współpracy przez samorządy lokalne z przedstawicielami sektora naukowo-badawczego, doradczego oraz przedsiębiorcami. Niezbędnym elementem będzie również rozwijanie łańcuchów kooperacyjnych. Tak prowadzone działania powinny doprowadzić do powstania:

- nowoczesnych sektorów biogospodarki, bazujących na efektywnym przetwarzaniu biozasobów na cele żywnościowe, energetyczne,
- rozwoju sektora energetycznego, opartego na technologiach niskoemisyjnych, wykorzystującego zarówno odnawialne, jak i nieodnawialne źródła energii,
- większej efektywności w sektorze produkcji pierwotnej na potrzeby rozwoju biogospodarki (w tym w rolnictwie, leśnictwie i rybactwie),
- rozwój nowoczesnych sieci transportowych.

Kierunki rozwoju turystyki do 2020 roku (projekt)

Kierunki rozwoju turystyki określa Program Rozwoju Turystyki do 2020 roku. Jest to dokument strategiczny dla sektora turystyki, który stanowi kontynuację Strategii rozwoju turystyki w latach 2001-2006. Turystyka w Polsce ma być nowoczesna, oparta na inteligentnych specjalizacjach i przyczyniać się do wzmacniania konkurencyjności Polski, stanowiąc jednocześnie jeden z kluczowych czynników rozwoju regionalnego kraju, wymaga realizacji kompleksowych działań, skoncentrowanych w następujących obszarach priorytetowych:

- konkurencyjna i innowacyjna turystyka,
- nowoczesny system zarządzania turystyką,
- kompetentne kadry dla turystyki,
- turystyka jako czynnik rozwoju regionalnego i lokalnego, zwiększający spójność społeczną i gospodarczą regionów.

Rozwój turystyki, jako dziedziny skupiającej aktywności w obszarze wykorzystania potencjałów dla budowy atrakcyjnego produktu turystycznego kraju, związany jest z wymogami w zakresie ochrony środowiska, zrównoważonego i inteligentnego rozwoju oraz powiązania z polityką gospodarczą kraju, w tym kreującą także dobry wizerunek Polski w świecie.

W dokumencie obok zobowiązań rządu RP ujęto działania, w których realizację zaangażowane będą wszystkie podmioty działające na rzecz rozwoju turystyki. Działania te podzielone zostały na 4 obszary priorytetowe: rozwój innowacyjności w obszarze turystyki, wzmocnienie aktywności społecznej i przedsiębiorczości, promocja markowych produktów turystycznych, zagospodarowanie i rozwój przestrzeni dla rozwoju turystyki i

infrastruktury rozwoju turystycznego przy zachowaniu ochrony środowiska i zastosowaniu ekoinnowacyjnych technologii.

Wzmocnienie celów środowiskowych w projekcie Strategii dotyczy zagadnienia kształtowania rozwoju turystyki w sposób zachowujący i podnoszący wartość przestrzeni oraz zwiększenia dostępności turystycznej regionów przez rozwój transportu.

Polityka Transportowa Państwa na lata 2006-2025

Polityka Transportowa Państwa jest dokumentem przygotowanym w celu wytyczenia kierunków działania władz wykonawczych oraz stworzenia warunków dla działania samorządów w dziedzinie transportu. Aktualnie obowiązująca polityka stanowi kontynuację poprzednich (z roku 95, 1995 i 2001), uwzględniającą warunki wynikające z przystąpienia Polski do Unii Europejskiej. Podstawowym celem polityki transportowej jest zdecydowana poprawa jakości systemu transportowego i jego rozbudowa zgodnie z zasadami zrównoważonego rozwoju, ponieważ jakość systemu transportowego jest jednym z kluczowych czynników decydujących o warunkach życia społeczności i o rozwoju gospodarczym kraju i regionów. Dla realizacji tego celu podstawowego wskazanych zostało 6 celów szczegółowych:

- Poprawa dostępności transportowej i jakości transportu,
- Wspieranie konkurencyjności gospodarki polskiej,
- Poprawa efektywności funkcjonowania systemu transportowego,
- Integracja systemu transportowego,
- Poprawa bezpieczeństwa,
- Ograniczenie negatywnego wpływu transportu na środowisko i warunki życia.

Ponieważ rozwój usług transportowych stanowi znaczące zagrożenie dla środowiska przyrodniczego i ludzi musi on odbywać się z uwzględnieniem minimalizacji negatywnych oddziaływań na środowisko naturalne.

Równoczesnego wzmocnienia i osłabienia celu środowiskowego dokumentu krajowego należy spodziewać się w trakcie wdrażania kierunków polegających na rozwoju infrastruktury. Realizacja nowej infrastruktury transportowej, także drogowej wpłynie negatywnie na środowisko przyrodnicze zarówno na etapie wytworzenia, jak i samego użytkowania. Jednocześnie integracja systemów transportowych, rozwój transportu szynowego zmniejszą presję wywieraną przez transport na środowisko i wzmocni cel środowiskowy Polityki transportowej Państwa. Zapewnienie pełnej spójności projektu Strategii z analizowanym dokumentem krajowym w kwestiach środowiskowych jest możliwe poprzez uzupełnienie kierunków polegających na rozwoju infrastruktury transportowej o zapisy minimalizacji negatywnych wpływów tego typu działań na środowisko. Rozwój transportu powinien bowiem odbywać się w duchu rozwoju zrównoważonego, a więc z zachowaniem zasobów przyrodniczych makroregionu, a zwłaszcza obszarów najcenniejszych przyrodniczo, czyli m.in. istniejących form ochrony przyrody.

Poniższa tabela obrazuje spójność celów Zintegrowanej Strategii Rozwoju Przygranicznego Obszaru Funkcjonalnego „Aktywne pogranicze” na lata 2015-2020 z celami ochrony środowiska wybranych dokumentów krajowych.

Spójność celów Zintegrowanej Strategii Rozwoju Przygranicznego Obszaru Funkcjonalnego „Aktywne pogranicze” na lata 2015-2020 z celami ochrony środowiska wybranych dokumentów krajowych			Polityka Ekologiczna Państwa							Program ochrony i zrównoważonego użytkowania różnorodności biologicznej	Strategia Rozwoju Województwa Lubelskiego			Regionalna Strategia Innowacji Województwa Lubelskiego	Kierunki rozwoju turystyki		Polityka Transportowa Państwa			
Objasnienia: ++ znaczne wzmocnienie celów dokumentu + słabe wzmocnienie celów dokumentu O brak istotnych powiązań między celami dokumentów ± możliwe wzmocnienie lub osłabienie celów dokumentu ! osłabienie celów dokumentu			Rozwój badań i postęp techniczny	Aspekt ekologiczny w planowaniu przestrzennym	Ochrona przyrody	Racjonalne gospodarowanie zasobami wodnymi	Ochrona powierzchni ziemi	Gospodarowanie zasobami geologicznymi	Jakość powietrza	Ochrona wód	Gospodarka odpadami	Zachowanie bogactwa różnorodności biologicznej w skali lokalnej, krajowej i globalnej	Wzmacnianie urbanizacji regionu	Restrukturyzacja rolnictwa oraz rozwój obszarów wiejskich	Selektywne zwiększanie potencjału wiedzy, kwalifikacji, zaawansowania technologicznego, przedsiębiorczości	Rozwój wybranych sektorów biogospodarki, usług medycznych i prozdrowotnych, informatyki i automatyki oraz energetyki niskoemisyjnej	Kształtowanie rozwoju turystyki w sposób zachowujący i podnoszący wartość przestrzeni	Zwiększenie dostępności turystycznej regionów przez rozwój transportu □	Ograniczenie negatywnego wpływu transportu na środowisko i warunki życia	
			+	+	+	0	+	0	±	0	0	±	+	+	0	0	0	++	+	
			+	+	+	0	0	0	0	0	0	±	+	0	0	+	+	0	0	0
			+	+	+	0	+	0	0	0	+	0	++	0	++	+	+	0	0	0
Priorytet 1: Zrównoważona i wyspecjalizowana gospodarka	1.1 Zintegrowana dostępność komunikacyjna przygranicznego obszaru		+	+	+	0	+	0	±	0	0	±	+	+	0	0	0	++	+	
	1.2 Rozwój stref aktywności gospodarczej		+	+	+	0	0	0	0	0	0	±	+	0	0	+	+	0	0	
	1.3 Wzrost konkurencyjności gospodarki poprzez zidentyfikowaną specjalizację w zakresie transportu, logistyki i spedycji oraz przetwórstwa przemysłowego z efektywnym wykorzystaniem sektora rolnego ze szczególną rolą biogospodarki		+	+	+	0	+	0	0	0	0	++	0	++	+	+	0	0	0	

Cele i priorytety Zintegrowanej Strategii Rozwoju Przygranicznego Obszaru Funkcjonalnego „Aktywne Pogranicze”	1.4 Wzrost gospodarczego wykorzystania potencjału obszaru w zakresie odnawialnych źródeł energii	+	+	+	0	0	0	+	0	0	0	0	0	0	0	+	0	0	0
		1.5 Kreowanie sieciowego transgranicznego produktu turystycznego oraz wspieranie rozwoju instytucji kultury	0	0	+	0	0	0	0	0	0	+	0	0	+	0	++	++	0
	Priorytet 2: POF atrakcyjnym miejscem zamieszkania i	2.1 Lepszy stan środowiska przyrodniczego poprzez rozwój infrastruktury komunalnej	0	+	+	+	0	0	0	+	+	±	0	+	0	0	0	0	0
		2.2 Odnowa fizyczna, gospodarcza i społeczna miejscowości	0	+	0	0	0	0	0	0	0	0	+	+	0	0	0	0	0
		2.3 Poprawa efektywności energetycznej budynków mieszkalnych i obiektów użyteczności publicznej	0	0	+	0	0	0	+	0	0	0	0	0	0	++	0	0	0
	Priorytet 3: Aktywne, zdrowe i wykształcone społeczeństwo	3.1 Poprawa stanu zdrowia mieszkańców obszaru	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	+	0	0	0	0	0	0
		3.2 Podniesienie jakości i efektywności kształcenia z uwzględnieniem sportu i rekreacji	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	+	0	0	0	0
		3.3 Wzrost efektywnych form przeciwdziałania bezrobociu oraz zapobieganie marginalizacji społecznej	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0
	Priorytet 4: Integr.	4.1 Partnerskie zarządzanie obszarem funkcjonalnym	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0

	4.2 Polepszenie jakości rządzenia poprzez rozwój poziomu kompetencji i kreowanie innowacyjnych rozwiązań	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0
	4.3 Poprawa bezpieczeństwa obszaru poprzez rozwój wybranych elementów infrastruktury	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0

6. Przewidywane oddziaływanie na środowisko

6.1. Istniejące problemy ochrony środowiska istotne z punktu widzenia realizacji projektowanego dokumentu, w szczególności dotyczące obszarów podlegających ochronie na podstawie ustawy z dnia 16 kwietnia 2004 roku o ochronie przyrody

Poniżej w tabeli wymieniono najistotniejsze zidentyfikowane problemy środowiskowe Przygranicznego Obszaru Funkcjonalnego „Aktywne Pogranicze”.

Tabela nr 13. Zidentyfikowane problemy środowiskowe Przygranicznego Obszaru Funkcjonalnego

Komponent Środowiska	Zidentyfikowane problemy środowiskowe
Ludzie	<ul style="list-style-type: none"> - spadająca liczba mieszkańców, - niska gęstość zaludnienia, - odpływ młodych i wykształconych ludzi, - bardzo wysoka stopa bezrobocia - duży poziom wydatków na pomoc społeczną, - niska świadomość ekologiczna mieszkańców, - brak regulacji prawnych, dotyczących obszarów funkcjonalnych, co może być barierą przy planowaniu budowy infrastruktury, obejmującej obszar większy niż jedna gmina.
Różnorodność biologiczna, fauna i flora, obszary chronione	<ul style="list-style-type: none"> - osuszanie ekosystemów wodno - błotnych, - zanieczyszczenie wód podziemnych i powierzchniowych, - nadmierna presja turystyczna, - intensyfikacja gospodarki leśnej, - zaniechanie prowadzenia gospodarki rolnej (zarastanie),
Woda	<ul style="list-style-type: none"> - zanieczyszczenie wód podziemnych i powierzchniowych, - zagrożenie powodziowe, - słabo rozwinięta sieć wodociągowo - kanalizacyjna, - słaby stan rowów melioracyjnych
Powietrze	<ul style="list-style-type: none"> - narastający ruch samochodowy, intensyfikujący liniową emisję zanieczyszczeń do powietrza oraz hałas
Powierzchnia ziemi	<ul style="list-style-type: none"> - słabej jakości gleby na południu obszaru
Krajobraz	<ul style="list-style-type: none"> - zdegradowane obszary wiejskie
Zabytki i dobra materialne	<ul style="list-style-type: none"> - niezadawalający stopień zainteresowania mieszkańców ofertą kulturalną instytucji funkcjonujących na obszarze miasta - zły stan zabytków

Uwarunkowania prawne realizacji Strategii na obszarach chronionych

Zakres i warunki realizacji różnych rodzajów działań na obszarach chronionych, regulowane są, w zależności od formy ochrony, przez przepisy prawa. Najbardziej restrykcyjne ograniczenia dotyczą parków narodowych i rezerwatów przyrody, na których terenie zabrania się realizacji wszelkich inwestycji technicznych (zarówno obiektów, jak i urządzeń), które nie służą celom parku narodowego lub rezerwatu

przyrody. Jedyny wyjątek stanowią inwestycje liniowe celu publicznego. Na ich realizację na terenie parku narodowego zezwolenie może wydać minister właściwy do spraw środowiska, po zasięgnięciu opinii dyrektora parku narodowego, natomiast na terenie rezerwatu przyrody – Generalny Dyrektor Ochrony Środowiska, po zasięgnięciu opinii regionalnego dyrektora ochrony środowiska. W obu przypadkach jest to możliwe tylko wobec braku rozwiązań alternatywnych i po zagwarantowaniu kompensacji przyrodniczej. Inwestycje celu publicznego mogą być realizowane na terenie: pomnika przyrody, stanowiska dokumentacyjnego, użytku ekologicznego lub zespołu przyrodniczo krajobrazowego, po uzgodnieniu z organem ustanawiającym daną formę ochrony. Na obszarach parków krajobrazowych, mogą obowiązywać zakazy realizacji przedsięwzięć mogących znacząco oddziaływać na środowisko, jednak nie dotyczą one inwestycji celu publicznego, a także realizacji przedsięwzięć, dla których sporządzenie raportu o oddziaływaniu na środowisko nie jest obowiązkowe, a przeprowadzona procedura oceny oddziaływania na środowisko wykaże brak niekorzystnego wpływu na przyrodę parku. Szczególne warunki zagospodarowania terenów w parkach krajobrazowych oraz ograniczenia ich użytkowania, w tym ograniczenia lokalizacji infrastruktury technicznej, jak również warunki lokalizacji planowanych inwestycji celu publicznego, określa się w planach ochrony parku krajobrazowego.

Wobec obszarów Natura 2000 obowiązuje zakaz podejmowania działań mogących, osobno lub w połączeniu z innymi działaniami, znacząco negatywnie oddziaływać na cele ochrony obszaru Natura 2000, w tym w szczególności: pogorszyć stan siedlisk przyrodniczych lub siedlisk gatunków roślin i zwierząt, dla których ochrony wyznaczono obszar Natura 2000, wpłynąć negatywnie na gatunki, dla których ochrony został wyznaczony obszar Natura 2000 bądź pogorszyć integralność obszaru Natura 2000 lub jego powiązania z innymi obszarami. Zgodnie z zapisami zawartymi w art. 59 ust. 1 ustawy o udostępnianiu informacji o środowisku przedsięwzięcia mogące zawsze znacząco oddziaływać na środowisko lub mogące potencjalnie znacząco oddziaływać na środowisko wymagają przeprowadzenia oceny oddziaływania na środowisko, jeżeli obowiązek przeprowadzenia oceny został stwierdzony przez organ właściwy do wydania decyzji o środowiskowych uwarunkowaniach zgodnie z art. 63 ust.1 w/w ustawy. Przeprowadzenia oceny oddziaływania na obszar Natura 2000 wymagają przedsięwzięcia:

- mogące znacząco oddziaływać na obszar Natura 2000, jeśli nie są bezpośrednio związane z ochroną tego obszaru lub nie wynikają z jego ochrony;
- mogące potencjalnie znacząco oddziaływać na obszar Natura 2000 jeśli obowiązek przeprowadzenia oceny został stwierdzony na mocy art. 96 ust. 1 ustawy.

O możliwości realizacji inwestycji mogących znacząco oddziaływać na obszar Natura 2000 decydują wyniki postępowania w sprawie oceny oddziaływania przedsięwzięcia na obszar Natura 2000. Jeśli z oceny oddziaływania przedsięwzięcia na obszar Natura 2000 wynika, że może ono negatywnie wpływać na gatunki lub siedliska przyrodnicze, właściwy miejscowo regionalny dyrektor ochrony środowiska może zezwolić na realizację przedsięwzięcia tylko wtedy, jeśli przemawiają za tym wymogi nadrzędnego interesu publicznego, w tym wymogi o charakterze społecznym i gospodarczym i wobec braku rozwiązań alternatywnych, pod warunkiem wykonania kompensacji przyrodniczej niezbędnej do zapewnienia spójności i właściwego funkcjonowania sieci obszarów Natura 2000. W przypadku gdy negatywne oddziaływanie dotyczy gatunków lub siedlisk o znaczeniu priorytetowym, zezwolenie na realizację przedsięwzięcia może zostać udzielone wyłącznie w celu:

- ochrony zdrowia i życia ludzi;
- zapewnienie bezpieczeństwa powszechnego;
- uzyskania korzystnych następstw o pierwszorzędnym znaczeniu dla środowiska przyrodniczego;
- wynikającym z koniecznych wymogów nadrzędnego interesu publicznego, po uzyskaniu opinii Komisji Europejskiej.

Potencjalne zagrożenia dla obszarów chronionych wynikające z realizacji Strategii i sposoby ich minimalizacji

Z uwagi na wskazane powyżej uwarunkowania prawne oraz z uwagi na to iż obszary chronione stanowią 16,1 % (24 439,3 ha) POF „Aktywne Pogranicze”, obszary chronione mogą potencjalnie stać się obszarami realizacji celów, kierunków działań lub przedsięwzięć zapisanych Strategii, a w szczególności działań, polegających na rozbudowie infrastruktury technicznej (1.1.1 Przebudowa i modernizacja drogi krajowej nr 2 oraz nr 19 oraz zwiększenie dostępności komunikacyjnej dzięki budowie odcinka autostrady A2 Warszawa – Kukuryki, 1.1.2 Zwiększenie dostępności do stolicy województwa oraz poprawa skomunikowania przejść granicznych i terminali przeładunkowych w wyniku przebudowy dróg wojewódzkich i powiatowych, 1.1.3 Budowa infrastruktury w ciągu dróg krajowych (m.in. parkingu buforowego przed Terminalem Samochodowym oraz Przebudowa Mostu warszawskiego na rzece Bug), 1.1.4 Dostosowanie układu dróg lokalnych do potrzeb gospodarczych obszaru, 1.1.7 Modernizacja infrastruktury kolejowej w tym budowa przejazdu kolejowego w Małaszewiczach, 1.2.1 Przygotowanie terenów inwestycyjnych w POF „Aktywne Pogranicze”, 1.4.1. Budowa lub modernizacja wybranych elementów sieci elektroenergetycznej umożliwiającej przyłączenia nowych sieci wytwórczych energii ze źródeł odnawialnych, 1.4.2 Budowa lub modernizacja wybranych elementów infrastruktury gazowej, 2.1.1 Kompleksowe działania związane z rozbudową i modernizacją sieci kanalizacyjnych dla ścieków komunalnych oraz modernizacją oczyszczalni ścieków komunalnych, 2.1.4 Budowa i modernizacja systemów zaopatrzenia w wodę, w tym również wyposażenia w systemy zmniejszające straty w dostawach i zmniejszające ryzyko wystąpienia awarii). Niektóre z nich będą skutkować realizacją przedsięwzięć, które wpisują się w definicje inwestycji celu publicznego, takie jak: budowa i utrzymywanie dróg publicznych oraz obiektów i urządzeń transportu publicznego, a także wydzielanie gruntów pod te drogi, budowa i utrzymanie linii kolejowych oraz wydzielanie gruntów pod te linie, czy też budowa i utrzymywanie urządzeń służących do przesyłania lub dystrybucji energii. Będą to także liniowe inwestycje celu publicznego, których realizacja na obszarach chronionych jest, jak wykazano w poprzednim podrozdziale, szczególnie uprzywilejowana.

Wdrażanie w/w działań Strategii będzie się wiązać z realizacją przedsięwzięć, które zalicza się do grupy przedsięwzięć mogących potencjalnie znacząco oddziaływać na środowisko i które, ze względu na rodzaj i charakterystykę bądź usytuowanie, mogą wymagać przeprowadzenia takiej oceny oraz sporządzenia raportu. W przypadku przedsięwzięć mogących znacząco oddziaływać na środowisko, o możliwości i warunkach ich realizacji, będą decydować wyniki postępowania w sprawie oceny oddziaływania na środowisko, a sposoby minimalizacji szkodliwego wpływu na środowisko zostaną zaproponowane w raportach oraz ujęte w decyzji o środowiskowych uwarunkowaniach zgody na realizację przedsięwzięcia.

Inwestycje realizowane na obszarach chronionych mogą generować negatywne oddziaływania na ekosystemy, gatunki roślin lub zwierząt bądź krajobraz polegające na niszczeniu siedlisk przyrodniczych i siedlisk gatunków, fragmentacji ekosystemów i korytarzy ekologicznych, tworzeniu barier utrudniających migrację zwierząt, zmianie warunków abiotycznych siedlisk itp. Dlatego podstawową zasadą jaką należy się kierować wdrażając zapisy Strategii powinno być wyprzedzające unikanie konfliktów ze środowiskiem w całości oraz z jego poszczególnymi komponentami na etapie planowania szczegółowej lokalizacji przedsięwzięć. Wymogiem obligatoryjnym jest zgodność z planami ochrony obowiązującymi na terenie rezerwatów przyrody i parków krajobrazowych oraz planami zadań ochronnych na obszarach Natura 2000. Na obszarach chronionych, które nie posiadają planów ochrony planowanie powinno być poprzedzone rzetelnym rozpoznaniem uwarunkowań środowiskowych, prowadzącym do identyfikacji istotnych problemów i obszarów konfliktowych, a decyzja o lokalizacji wynikać z wielokryterialnej oceny wariantów przedsięwzięcia. Jeśli uniknięcie konfliktów nie jest możliwe, realizacja projektów powinna być uwarunkowana zastosowaniem środków łagodzących negatywne oddziaływania bądź wykonaniem kompensacji środowiskowej.

Obszary chronione POF „Aktywne pogranicze”, to przeważnie także obszary atrakcyjne turystycznie i z tego względu podlegające stałej presji, zarówno ze strony potencjalnych inwestorów infrastruktury turystycznej i około turystycznej, jak i turystów. Dlatego należy mieć świadomość, iż przewidziane w Strategii działania nastawione na tworzenie nowych oraz rozwój i zagospodarowanie już istniejących szlaków turystycznych (*1.5.4 Działania z zakresu modernizacji małej infrastruktury służącej udostępnianiu dla turystów obszarów chronionych, 1.1.10 Turystyczne przejście piesze i rowerowe do twierdzy Brześć z mostem na starorzeczu*) oraz promowanie i upowszechnianie turystyki, mogą stanowić potencjalne zagrożenie dla obszarów chronionych, a w szczególności dla tych, które już w chwili obecnej odczuwają negatywne skutki nadmiernego obciążenia ruchem turystycznym.

Działania nastawione na promocję turystyki będą wpływać, w sposób pośredni, na wzrost zainwestowania na obszarach chronionych lub w ich bezpośrednim otoczeniu oraz na wzrost natężenia ruchu turystycznego, co w przypadku braku zrównoważonego użytkowania tych obszarów, może skutkować pogorszeniem stanu i funkcjonowania ekosystemów i gatunków oraz degradacją walorów krajobrazowych. Niedostateczny poziom egzekucji formalno-prawnych ograniczeń w sposobach gospodarowania na obszarach chronionych oraz w ich sąsiedztwie, a jednocześnie brak dostatecznie rozwiniętych narzędzi systemu kontroli i monitorowania wpływu aktywności turystycznej na środowisko przyrodnicze, a zwłaszcza na stan i funkcjonowanie ekosystemów i gatunków, stwarzają istotne zagrożenia dla walorów przyrodniczych i krajobrazowych obszarów chronionych oraz ograniczają skuteczność realizacji ochrony przyrody. Działania podejmowane na obszarach chronionych, nie służące celom ochrony tych obszarów, powodują negatywny wpływ na środowisko, nawet jeśli ich zakres mieści się w granicach dozwolonych prawem. Dlatego konieczne jest zapewnienie harmonizacji planów rozwoju turystyki z niezbędnymi, z przyrodniczego punktu widzenia, ograniczeniami, w szczególności wynikającymi z planów ochrony parków narodowych, rezerwatów przyrody, parków krajobrazowych czy też planów zadań ochronnych obszarów Natura 2000. Rozwój turystyki powinien odbywać się z uwzględnieniem uwarunkowań wynikających z potrzeb ochrony siedlisk i gatunków, ochrony krajobrazu oraz zachowania w niezmiennym stanie obszarów i obiektów najcenniejszych

przyrodniczo, w tym chłonności środowiska i optymalizacji wielkości ruchu turystycznego. Świadomość potrzeby zrównoważonego rozwoju turystyki powinna być kluczowym założeniem i jako takie, wyznaczać podstawowy wymiar skali podejmowanych działań. Należy mieć na uwadze podrzędność funkcji turystycznych wobec funkcji ekologicznych na obszarach podlegających ochronie prawnej. Aby zmniejszyć obciążenie najcenniejszych obszarów chronionych, konieczne jest tworzenie konkurencyjnych produktów turystycznych na terenach o mniejszej wartości przyrodniczej i mniej uczęszczanych.

Potencjalne korzyści dla obszarów chronionych wynikające z realizacji Strategii

Strategia przewiduje, działania na rzecz ochrony rzadkich i zagrożonych siedlisk przyrodniczych oraz gatunków roślin i zwierząt (1.2.4. *Kompleksowe działania z zakresu ochrony siedlisk przyrodniczych (ekosystemów) na obszarach chronionych oraz z zakresu zachowania różnorodności gatunkowej - zabezpieczanie cennych przyrodniczo obszarów, szczególnie obszarów wodno-błotnych oraz edukacja na rzecz zrównoważonego rozwoju w zakresie ochrony przyrody*). Z całą pewnością obejmą one także siedliska i gatunki na obszarach chronionych, w tym stanowiące przedmiot ochrony tych obszarów a także zwierzęta, przemieszczających się swobodnie pomiędzy różnymi obszarami. Działanie te, z założenia, służyć będą celom ochrony przyrody.

Także działania służące poprawie jakości środowiska, mogą pozytywnie wpłynąć na stan siedlisk i gatunków także na obszarach chronionych. W ramach kierunku 1.2.2. *Poprawa dostępności infrastruktury wodno-kanalizacyjnej dla turystów i przedsiębiorstw, funkcjonujących w branży turystycznej, oraz 3.1.2. Rozbudowa infrastruktury komunalnej i drogowej przewiduje się m.in. wspólne działania na rzecz poprawy jakości wód powierzchniowych i podziemnych. Wody płynące i stojące stanowią podstawowy element środowiska przyrodniczego wielu obszarów chronionych, w tym obszarów Natura 2000 Włodawskiego Obszaru Funkcjonalnego, a związane z nimi gatunki i siedliska stanowią nierzadko przedmiot ochrony tych obszarów. Stan siedlisk i kondycja populacji roślin i zwierząt wodnych i od wód zależnych, w dużej mierze uwarunkowane są jakością wody. W przypadku niektórych gatunków wodnych, odznaczających się wąską skalą tolerancji ekologicznej, wysoka jakość wód warunkuje ich istnienie. Dlatego poprawa jakości wód będzie przekładać się na większą skuteczność ochrony przyrody. Także współpraca w zakresie gospodarki odpadami będzie pośrednio przyczyniać się do poprawy stanu środowiska, poprzez zmniejszenie ilości odpadów trafiających do środowiska przyrodniczego, w formie nielegalnych składowisk odpadów, stanowiących problem także na obszarach chronionych.*

Potencjalne korzyści dla obszarów chronionych wynikające z realizacji Strategii

Strategia przewiduje działania o charakterze edukacyjnym, które podniosą poziom wiedzy z zakresu ochrony środowiska. Istotny wpływ będzie miało utworzenie Rady ds. Rozwoju Turystyki, która w sposób kompleksowy zaplanuje działania związane z rozwojem turystyki ze szczególnym uwzględnieniem działań na rzecz ochrony rzadkich i zagrożonych siedlisk przyrodniczych oraz gatunków roślin i zwierząt (1.5.1. *Utworzenie Rady ds. Rozwoju Turystyki na terenie Przygranicznego Obszaru Funkcjonalnego „Aktywne Pogranicze, 1.5.3 Opracowanie i wdrożenie kompleksowego programu szkolenia kadr turystyki, 1.5.5 Kompleksowe działania z zakresu edukacji ekologicznej łączące różne formy ochrony z ukierunkowaniem ruchu*). Z całą pewnością obejmą one także

siedliska i gatunki na obszarach chronionych, w tym stanowiące przedmiot ochrony tych obszarów a także zwierzęta, przemieszczających się swobodnie pomiędzy różnymi obszarami. Działanie te, z założenia, służyć będą celom ochrony przyrody.

Także działania służące poprawie jakości środowiska, mogą pozytywnie wpłynąć na stan siedlisk i gatunków także na obszarach chronionych. W ramach działań 2.1.1 *Kompleksowe działania związane z rozbudową i modernizacją sieci kanalizacyjnych dla ścieków komunalnych oraz modernizacją oczyszczalni ścieków komunalnych*, 2.1.2 *Budowa przydomowych oczyszczalni ścieków*, 2.1.3 *Rozbudowa kanalizacji deszczowej oraz* 2.1.4 *Budowa i modernizacja systemów zaopatrzenia w wodę, w tym również wyposażenia w systemy zmniejszające straty w dostawach i zmniejszające ryzyko wystąpienia awarii* w znacznym stopniu wpłyną na poprawę jakości wód powierzchniowych i podziemnych. Wody płynące i stojące stanowią podstawowy element środowiska przyrodniczego wielu obszarów chronionych, w tym obszarów Natura 2000 Przygranicznego Obszaru Funkcjonalnego „Aktywne Pogranicze”, a związane z nimi gatunki i siedliska stanowią nierzadko przedmiot ochrony tych obszarów. Stan siedlisk i kondycja populacji roślin i zwierząt wodnych i od wód zależnych, w dużej mierze uwarunkowane są jakością wody. W przypadku niektórych gatunków wodnych, odznaczających się wąską skalą tolerancji ekologicznej, wysoka jakość wód warunkuje ich istnienie. Dlatego poprawa jakości wód będzie przekładać się na większą skuteczność ochrony przyrody. Także współpraca w zakresie gospodarki odpadami będzie pośrednio przyczyniać się do poprawy stanu środowiska, poprzez zmniejszenie ilości odpadów trafiających do środowiska przyrodniczego, w formie nielegalnych składowisk odpadów, stanowiących problem także na obszarach chronionych.

Bardzo duże znaczenie dla ochrony przyrody ma jakość powietrza. W ramach strategii realizowane będą działania (*działania 1.4.1 Budowa lub modernizacja wybranych elementów sieci elektroenergetycznej umożliwiającej przyłączenia nowych sieci wytwórczych energii ze źródeł odnawialnych*, 1.4.2 *Budowa lub modernizacja wybranych elementów infrastruktury gazowej*, 1.4.4 *Poprawa efektywności energetycznej w przedsiębiorstwach komunalnych*) mające wpływ na jakość powietrza, zmniejszenie emisji gazów.

6.2. Przewidywane znaczące oddziaływania (bezpośrednie, pośrednie, wtórne, skumulowane, krótkoterminowe, średnioterminowe i długoterminowe, stałe, chwilowe, pozytywne i negatywne) na środowisko, w tym na obszar Natura 2000 z uwzględnieniem zależności między tymi elementami.

Ocenie możliwych oddziaływań na środowisko poddano zadania inwestycyjne jak i pozainwestycyjne ujęte do realizacji w ramach poszczególnych celów w „Zintegrowanej Strategii Rozwoju Przygranicznego Obszaru Funkcjonalnego na lata 2015- 2020”. Próbę oceny i identyfikacji znaczących oddziaływań na środowisko poszczególnych zadań dokonano w tabelach w tzw. macierzach skutków środowiskowych, które są syntetycznym zestawieniem możliwych pozytywnych, negatywnych, bezpośrednich, pośrednich, krótkoterminowych, długoterminowych oddziaływań tych zadań, w tym na obszar Natura 2000. W Prognozie przyjęto jedynie zidentyfikowane typy skutków środowiskowych oraz oceniono ich wpływ na poszczególne elementy środowiska z uwzględnieniem także wpływu na zdrowie ludzi, dziedzictwo kulturowe, w tym zabytki oraz obszary Natura 2000.

Określenie zmian stanu środowiska na obszarach objętych przewidywanym znaczącym oddziaływaniem w odniesieniu do zadań inwestycyjnych zaplanowanych w Strategii przy braku informacji o sposobie i dokładnych miejscach realizacji poszczególnych przedsięwzięć jest bardzo trudne. Biorąc jednak pod uwagę, że większość z zamierzeń inwestycyjnych przewidywanych do realizacji w ramach Strategii wymagać będzie przeprowadzenia postępowań w sprawie oceny oddziaływania na środowisko w odniesieniu do konkretnych warunków środowiskowych przyjęto, że na tym etapie wystarczające będzie omówienie typowych oddziaływań i ich potencjalnych skutków środowiskowych. W niektórych przypadkach oddziaływanie, w zależności od aspektu, jaki się rozważa, może mieć jednocześnie negatywny lub pozytywny wpływ na dany element środowiska. Przy tak przeprowadzonej ocenie możliwe było generalne określenie potencjalnych niekorzystnych skutków środowiskowych związanych z realizacją poszczególnych zadań. Ponadto ocenę tę dokonano przede wszystkim pod kątem oddziaływania na środowisko w fazie eksploatacji inwestycji.

Negatywne oddziaływanie na środowisko przyrodnicze przedsięwzięć zawartych w Strategii ograniczać się będzie w większości przypadków jedynie do etapu realizacji inwestycji (etapu prac budowlanych związanych z planowaną inwestycją), który wiąże się zazwyczaj z podwyższoną emisją hałasu, emisją spalin z maszyn budowlanych, czy też zwiększoną emisją pyłów. Negatywne oddziaływania na środowisko przyrodnicze związane z etapem realizacji inwestycji są oddziaływaniami krótkotrwałymi, odwracalnymi, o lokalnym charakterze. Na etapie eksploatacji oddziaływanie na środowisko będzie znikome, prawdopodobnie mniejsze w stosunku do stanu obecnego.

W tabeli poniżej przedstawiono wpływ poszczególnych przedsięwzięć przewidzianych do realizacji w ramach Strategii na poszczególne elementy środowiska przyrodniczego, ludzi i dobra kultury. Przy ocenie starano się brać pod uwagę końcowy efekt realizacji przedsięwzięcia i jego potencjalne oddziaływania na etapie normalnego funkcjonowania jak również na etapie budowy. Zastosowano następujące oznaczenia:

- (0) - brak zauważalnego oddziaływania w zakresie analizowanego przedsięwzięcia;
- (+) - potencjalnie pozytywne oddziaływanie;
- (-/+) - realizacja zadania może spowodować zarówno pozytywne, jak i negatywne oddziaływanie;
- (-) - potencjalnie negatywne oddziaływanie;
- (N) - brak możliwości jednoznacznego określenia spodziewanego oddziaływania.

Tabela nr 14. Ocena wpływu na środowisko realizacji proponowanych zadań Zintegrowanej Strategii Rozwoju Przygranicznego Obszaru Funkcjonalnego „Aktywne Pogranicze”

Przewidywane znaczące oddziaływania - bezpośrednie, pośrednie, wtórne, skumulowane, krótkoterminowe, średnioterminowe i długoterminowe, stałe, chwilowe, pozytywne i negatywne - na następujące zagadnienia i aspekty środowiska:															
Priorytet	Zadanie	Podmiot odpowiedzialny	Obszary Natura 2000	Różnorodność biologiczna	Ludzie	Zwierzęta	Rośliny	Woda	Powietrze	Powierzchnia ziemi	Krajobraz	Klimat	Zasoby naturalne	Zabytki	Dobra materialne
Cel strategiczny 1: Zrównoważona i wyspecjalizowana gospodarka	Budowa dróg w gminie i ulic w Janowie Podlaskim.	Gmina Janów Podlaski	-	-	+	-	-	0	0	0	0	0	0	0	+
	Budowa i remonty wiat przystankowych dla podróżujących komunikacją zbiorową.	Gmina Janów Podlaski	0	0	+	0	0	0	0	0	+	0	0	0	+
	Doprowadzenie do osady Janów Podlaski rurociągu gazu sieciowego ok. 8 km wraz z rozproszaniem sieci głównej do poszczególnych wsi.	Gmina Janów Podlaski	0	0	+	0	0	0	+	0	0	+	0	0	0
	Budowa instalacji fotowoltaicznych u mieszkańców (mikroelektrownie) – ok. 300 szt.	Gmina Janów Podlaski	+	0	+	0	0	0	+	0	0	+	+0	0	0
	Rozwój internetu szerokopasmowego – doprowadzenie do wszystkich wsi światłowodu jako rozwinięcie projektu „Sieć Szerokopasmowa Polski Wschodniej”.	Gmina Janów Podlaski	0	0	+	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0
	Budowa szlaku pieszo – konno - rowerowego Janów Podlaski – Wygoda – Woroblin o długości ok. 12 km.	Gmina Janów Podlaski	-/+	0	+	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0

Remont drogi powiatowej Werchliś – Ostrów wraz z budową chodnika w m-ci Ostrów.	Gmina Janów Podlaski	-	-	+	-	-	0	0	-/+	-/+	+	0	0	0
Remont elewacji zewnętrznej kościoła – tynkowanie i malowanie, malowanie wnętrza kościoła.	Gmina Janów Podlaski	0	0	+	0	0	0	0	0	+	0	0	+	+
Rewitalizacja rektoratu kościoła p.w. Św. Jana Chrzciciela.	Gmina Janów Podlaski	0	0	+	0	0	0	0	0	+	0	0	+	+
Renowacja zabytków ruchomych.	Gmina Janów Podlaski	0	0	+	0	0	0	0	0	+	0	0	+	+
Budowa dróg, chodników i ulic w gminie Kodeń.	Gmina Kodeń	0	0	+	0	0	0	0	0	+	0	0	0	0
Budowa i remonty wiat przystankowych dla podróżujących komunikacją zbiorową.	Gmina Kodeń	0	0	+	0	0	0	0	0	+	0	0	0	0
Budowa instalacji fotowoltaicznych u mieszkańców i w budynkach użyteczności publicznej.	Gmina Kodeń	+	0	+	0	0	0	+	0	0	+	+0	0	0
Rozwój internetu szerokopasmowego – doprowadzenie do wszystkich wsi światłowodu jako rozwinięcie projektu „Sieć Szerokopasmowa Polski Wschodniej”.	Gmina Kodeń	N	N	+	N	N	0	0	N	N	0	0	0	0
Utworzenie strefy gospodarczej w oparciu o bazę Spółdzielni Kółek Rolniczych w Kodniu i Kopytowiu.	Gmina Kodeń	N	N	+	N	N	0	0	N	N	0	0	0	0
Remont targowiska.	Gmina Kodeń	0	0	+	0	0	0	+	+	0	0	0	0	+
Wdrażanie innowacji na rzecz wydajnego, nowoczesnego i ekologicznego rolnictwa opartego na zasadach biogospodarki.	Gmina Kodeń	+	+	+	+	+	+	0	0	0	+	0	0	0
Rozwój przedsiębiorczości – produkcji i przetwórstwa opartego na produkcji leśnej.	Gmina Kodeń	N	N	+	0	0	0	0	-	-	0	0	-	-

	Wspieranie ekologicznych upraw i produkcji zwierzęcej.	Gmina Kodeń	+	+	+	+	+	+	0	0	0	+	0	0	0
	Inicjowanie i wspieranie rozwoju przedsiębiorczości mieszkańców gminy.	Gmina Kodeń	0	0	+	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0
	Budowa szlaków turystycznych pieszych, konnych.	Gmina Kodeń	N	N	+	N	N	0	N	N	+,-	+	0	0	0
	Budowa gminnych tras rowerowych.	Gmina Kodeń	N	N	+	N	N	0	N	N	+,-	+	0	0	0
	Utworzenie punktu informacji turystycznej w Kodniu.	Gmina Kodeń	N	N	+	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0
	Rozbudowa infrastruktury turystycznej nad rzeką Bug – mała architektura, wieże widokowe, oznaczenia szlaków i miejsc.	Gmina Kodeń	-/+	-/+	+	-	0	0	0	0	0	0	0	0	0
	Oznakowanie ulic, domów.	Gmina Kodeń	N	N	+	N	N	0	N	N	+	0	0	0	0
	Wyznaczenie szlaków narciarstwa biegowego.	Gmina Kodeń	N	N	+	N	N	0	N	N	+	+	0	0	0
	Questy nad Bugiem RPO WL - edukacja ekologiczna.	Gmina Kodeń	0	0	+	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0
	Promocja: informacja turystyczna i gospodarcza (Strona internetowa, aplikacja na smartfona).	Gmina Kodeń	0	0	+	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0
	Wspieranie rozwoju agroturystyki.	Gmina Kodeń	0	0	+	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0
	Organizacja imprez kulturalnych i sportowych.	Gmina Kodeń	0	0	+	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0
	Wsparcie instytucji kultury w zakresie ulepszania infrastruktury, wyposażenia świetlic oraz działalności kulturalnej.	Gmina Kodeń	0	0	+	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0
	Przebudowa skrzyżowania dróg wojewódzkich	Zarząd Dróg Wojewódzkich,	N	N	+	N	N	0	+	+,-	+,-	+	0	0	0

698 i 811 na skrzyżowanie typu rondo.	Gmina Konstantynów														
Budowa dróg gminnych: ul. Północna, ul. Złotej Rosy, ul. Sportowa, ul. Spokojna, ul. Wesoła, ul. Zielona w miejscowości Konstantynów.	Gmina Konstantynów	N	N	+	N	N	0	+	+,-	+,-	+	0	0	0	
Modernizacja dróg gminnych: ul. Mickiewicza ul. Targowa, ul. Dworcowa, ul. 3-go Maja, ul. Kopernika, ul. Ogrodowa, ul. Klonowa, w miejscowości Konstantynów.	Gmina Konstantynów	N	N	+	N	N	0	+	+,-	+,-	+	0	0	0	
Budowa dróg gminnych w miejscowości Zakanale.	Gmina Konstantynów	N	N	+	N	N	0	+	+,-	+,-	+	0	0	0	
Budowa drogi gminnej w miejscowości Zakalinki Kolonia.	Gmina Konstantynów	N	N	+	N	N	0	+	+,-	+,-	+	0	0	0	
Budowa dróg gminnych w miejscowości Wólka Polinowska.	Gmina Konstantynów	N	N	+	N	N	0	+	+,-	+,-	+	0	0	0	
Budowa ciągu dróg gminnych w miejscowości Komarno Kolonia.	Gmina Konstantynów	N	N	+	N	N	0	+	+,-	+,-	+	0	0	0	
Budowa dwóch dróg gminnych w miejscowości Zakalinki.	Gmina Konstantynów	N	N	+	N	N	0	+	+,-	+,-	+	0	0	0	
Remont nawierzchni asfaltowej dróg gminnych w miejscowości Zakalinki Kolonia.	Gmina Konstantynów	N	N	+	N	N	0	+	+,-	+,-	+	0	0	0	
Remont nawierzchni asfaltowej drogi gminnej w miejscowości Komarno Kolonia.	Gmina Konstantynów	N	N	+	N	N	0	+	+,-	+,-	+	0	0	0	
Remont dróg wojewódzkich 811 Sarnaki-Biała Podlaska oraz 698 Terespol- Łosice.	Zarząd Dróg Wojewódzkich	N	N	+	N	N	0	+	+,-	+,-	+	0	0	0	

Budowa kładki pieszo rowerowej przez rzekę Bug w Gnojnie.	Województwo podlaskie, Województwo lubelskie, Gmina Konstantynów, Gmina Mielnik	-	-	+	-	-	0	+	+,-	+,-	+	0	0	0
Remont drogi powiatowej Konstantynów- Gnojno z uwzględnieniem ścieżki rowerowej.	Powiat bialski, Gmina Konstantynów	-	-	+	-	-	0	+	+,-	+,-	+	0	0	0
Budowa dróg powiatowych Wólka Polinowska – Nowy Pawłów oraz Komarno-Polinów.	Powiat bialski, Gmina Konstantynów, Gmina Janów Podlaski	N	N	+	N	N	0	+	+,-	+,-	+	0	0	0
Budowa sieci szerokopasmowej „ostatniej mili”.	Operatorzy „ostatniej mili”	0	0	+	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0
Stworzenie strefy gospodarczej w oparciu o bazę Spółdzielni Kółek Rolniczych i teren przyległy.	Gmina Konstantynów	0	0	+	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0
Stworzenie strefy gospodarczej przy Przedsiębiorstwie Rolno Handlowym.		0	0	+	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0
Remont targowiska w Zakanalu.	Gmina Konstantynów	0	0	+	0	0	0	+	+	0	0	0	0	+
Promocja gospodarcza obszaru funkcjonalnego.	Gminy POF „Aktywne Pogranicze”	0	0	+	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0
Utworzenie grupy producenckiej obejmującej	Lokalni	0	0	+	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0

produkcje sadowniczą.	producenci														
Utworzenie grupy producenckiej trzody chlewnej.	Lokalni producenci	0	0	+	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0
Wspieranie powstania zakładu przetwórstwa rolno spożywczego.		0	0	+	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0
Budowa instalacji fotowoltaicznych dla gospodarstw indywidualnych i jednostek użyteczności publicznej.	Gmina Konstantynów	+	0	+	0	0	0	+	0	0	+	+0	0	0	0
Budowa biogazowni.	Inwestor zewnętrzny	-	-	+,-	-	-	0	+	0	-	+	+	0	0	0
Budowa farmy fotowoltaicznej.	Inwestor zewnętrzny	+	0	+	0	0	0	+	0	0	+	+0	0	0	0
Zwiększenie dostępności turystycznej zespołu pałacowo-parkowego zaadoptowanego planowo na centrum rozwoju lokalnej kultury.	Gmina Konstantynów w partnerstwie	0	0	+	0	0	0	0	0	0	0	0	+	+	0
Utworzenie punktu informacji turystycznej.	Stowarzyszenie Przyjaciół Ziemi Konstantynowskiej	0	0	+	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0
Rozbudowa infrastruktury turystycznej nad rzeką Bug.	Partnerstwo z gminami województwa podlaskiego, lubelskiego oraz POF „Aktywne Pogranicze”	-	-	+	N	N	N	0	0	0	0	0	0	0	0

Modernizacja Stacji Harcerskiej w Gnojnie.	Gmina Konstantynów	+	0	+	0	0	+	+	0	0	0	0	0	0	0
Rozszerzenie infrastruktury schroniska młodzieżowego „Przystań”.	Gmina Konstantynów	0	0	+	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0
Budowa punktu widokowego nad rzeką Bug w Gnojnie.	Gmina Konstantynów	-/+	-/+	+	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0
Bukowice Kolonia - Mariampol (nr 100145)(dł. 2.5 km).	Gmina Leśna Podlaska	N	N	+	N	N	0	+	+,-	+,-	+	0	0	0	0
Witulín – Witulin-Kolonia (10034) - budowa drogi(dł. 4.2 km).	Gmina Leśna Podlaska	N	N	+	N	N	0	+	+,-	+,-	+	0	0	0	0
Budowa drogi Ludwinów – Jagodnica (100159) (dł. 3.7 km).	Gmina Leśna Podlaska	N	N	+	N	N	0	+	+,-	+,-	+	0	0	0	0
Budowa drogi gminnej w Leśnej Podlaskiej, ul. Łąkowa - budowa drogi (dł. 1.1 km).	Gmina Leśna Podlaska	N	N	+	N	N	0	+	+,-	+,-	+	0	0	0	0
Budowa drogi gminnej w miejscowości Ossówka (100176) (dł. 1,5 km).	Gmina Leśna Podlaska	N	N	+	N	N	0	+	+,-	+,-	+	0	0	0	0
Budowa drogi gminnej w miejscowości Ossówka Kolonia (100171) - budowa drogi (dł. 0.6 km).	Gmina Leśna Podlaska	N	N	+	N	N	0	+	+,-	+,-	+	0	0	0	0
Budowa drogi gminnej w miejscowości Nosów Kolonia (100133)(dł. 2.6 km).	Gmina Leśna Podlaska	N	N	+	N	N	0	+	+,-	+,-	+	0	0	0	0
Budowa drogi gminnej w miejscowości Stara Bordziłówka (100155) (dł. 1 km).	Gmina Leśna Podlaska	N	N	+	N	N	0	+	+,-	+,-	+	0	0	0	0
Na odcinku miejscowości Ludwinów – Worgule (100157 i 100156) - budowa drogi (dł. 8 km).	Gmina Leśna Podlaska	N	N	+	N	N	0	+	+,-	+,-	+	0	0	0	0

	Remont nawierzchni asfaltowej dróg gminnych w miejscowościach: Leśna Podlaska (ul. Nowa, Ogrodowa, Bialska) (dł. 1.4 km).	Gmina Leśna Podlaska	N	N	+	N	N	0	+	+,-	+,-	+	0	0	0
	Modernizacja dróg gminnych – profilowanie, utwardzenie tłuczniem w miejscowościach: Witulin Kolonia, Nosów Kolonia, Droblin (Abisynia) , Nosów (dł. 16 km).	Gmina Leśna Podlaska	N	N	+	N	N	0	+	+,-	+,-	+	0	0	0
	Poprawa dostępności komunikacyjnej w Witulinie i poprawa warunków ruchu na drodze powiatowej 1022L i 1025L na odcinku Witulin – Leśna – Nosów(nawierzchnia, chodniki, odwodnienie).	Gmina Leśna Podlaska/ Powiat Bialski	N	N	+	N	N	0	+	+,-	+,-	+	0	0	0
	Budowa chodników w Leśnej Podlaskiej.	Gmina Leśna Podlaska	N	N	+	N	N	0	+	+,-	+,-	+	0	0	0
	Budowa drogi gminnej w Nowej Bordziłówce.	Gmina Leśna Podlaska	N	N	+	N	N	0	+	+,-	+,-	+	0	0	0
	Budowa sieci światłowodowej – projekt „Ostatnia Mila”.	Gmina Leśna Podlaska	0	0	+	-	-	0	0	0	0	0	0	0	0
	Targowisko wraz z parkingiem.	Gmina Leśna Podlaska	0	0	+	0	0	0	+	+	0	0	0	0	+
	Tworzenie terenów inwestycyjnych i ofert inwestycyjnych, w tym współpraca z lokalnymi przedsiębiorstwami.	Gmina Leśna Podlaska, we współpracy z Urzędem Marszałkowskim WL i innymi JST z terenu woj. lubelskiego	0	0	+	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0

Wsparcie powstania grup producenckich i innych form działalności gospodarczej w zakresie produkcji rolno-spożywczej i przetwórstwa, trzody chlewnej i bydła – powstanie inkubatorów przetwórstwa lokalnego.	Gmina Leśna Podlaska, podmioty gospodarcze, organizacje pozarządowe, instytucje	0	0	+	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0
Promocja gospodarcza.	Gmina Leśna Podlaska, we współpracy z Urzędem Marszałkowskim WL i innymi JST z terenu woj. lubelskiego	0	0	+	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0
Partnerski projekt wdrażanie innowacji (EPI) na rzecz wydajnego i zróżnicowanego rolnictwa na bazie potencjału instytucjonalnego gminy Leśna Podlaska.	Gmina Leśna Podlaska, Zespół Szkół Rolnicze Centrum Kształcenia Ustawicznego w Leśnej Podlaskiej, SGGW w Warszawie, Ministerstwo Rolnictwa i Rozwoju Wsi	0	0	+	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0
Wsparcie rozwoju szkolnictwa zawodowego na terenie Gminy.	Gmina Leśna Podlaska, Zespół Szkół Rolnicze	0	0	+	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0

	Centrum Kształcenia Ustawicznego w Leśnej Podlaskiej														
Współpraca międzyterytorialna w zakresie rozwoju układu transportowego (komunikacja publiczna).	Gmina Leśna Podlaska/Miast o Biała Podlaska	N	N	+	N	N	0	+	+,-	+,-	+	0	0	0	
Instalacje fotowoltaiczne na budynkach użyteczności publicznej i gospodarstwach domowych - projekt o zasięgu gminnym.	Gmina Leśna Podlaska, podmioty gospodarcze, os. fizyczne	+	0	+	0	0	0	+	0	0	+	+0	0	0	
Budowa farm fotowoltaicznych/wiatrowych na terenie gminy.	Gmina Leśna Podlaska, podmioty gospodarcze, os. fizyczne	+	0	+	0	0	0	+	0	0	+	+0	0	0	
Budowa sieci elektro-energetycznych oraz gazowych.	Gmina Leśna Podlaska, podmioty gospodarcze, os. fizyczne	+	0	+	0	0	0	+	0	0	+	+0	0	0	
Budowa sieci gazowej do Leśnej Podlaskiej.	Operator	+,-	+,-	+	+,-	+,-	0	+	0	0	+	+	0	0	
Wsparcie powstania spółdzielni energetycznych (biogazownie).	Gmina Leśna Podlaska, podmioty gospodarcze, organizacje	0	0	+	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	

	pozarządowe, instytucje														
Wymiana i uzupełnienie oświetlenia ulicznego.	Gmina Leśna Podlaska	+	+	+	+	+	+	0	+	0	0	+	+	0	
Zalew w Witulinie – zagospodarowanie terenu pod względem rekreacyjnym i turystycznym.	Gmina Leśna Podlaska, podmioty gospodarcze, organizacje pozarządowe, instytucje	0	N	+	N	N	N	0	N	+	0	+	0	0	
Rozwój i wyposażenie infrastruktury turystycznej i rekreacyjnej, przeznaczonej na użytek publiczny, m.in. oznakowanie turystyczne (w tym wizualizacja pionowa w Leśnej Podlaskiej – nazwy ulic) mała architektura, ścieżka edukacyjna w obrębie Rezerwatu Chmielinne.	Gmina Leśna Podlaska, podmioty gospodarcze, organizacje pozarządowe, instytucje	-/+	-/+	+	0	-/+	0	0	0	0	0	-/+	0	0	
Turystyka przyrodnicza i edukacyjna oparta na naturalnych zasobach Gminy (m.in. Rezerwat Chmielinne, Dąb Miłości).	Gmina Leśna Podlaska, podmioty gospodarcze, organizacje pozarządowe, instytucje	-/+	-/+	+	0	-/+	0	0	0	0	0	-/+	0	0	
Wsparcie instytucji kultury w zakresie ulepszania infrastruktury, doposażenia oraz działalności kulturalnej.	Gmina Leśna Podlaska, podmioty gospodarcze, organizacje pozarządowe,	0	0	+	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	

	instytucje														
	Budowa dróg gminnych.	Gmina Łomazy	N	N	+	N	N	0	+	+,-	+,-	+	0	0	0
	Budowa i przebudowa ciągów pieszych.	Gmina Łomazy	N	N	+	N	N	0	+	+,-	+,-	+	0	0	0
	Budowa dróg powiatowych.		N	N	+	N	N	0	+	+,-	+,-	+	0	0	0
	Budowa chodników przy drogach powiatowych i wojewódzkiej.		N	N	+	N	N	0	+	+,-	+,-	+	0	0	0
	Stworzenie strefy ekonomicznej na terenie gminy.	Gmina Łomazy w partnerstwie	0	0	+	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0
	Wspieranie rolnictwa i przedsiębiorczości na terenie gminy.	Gmina Łomazy	0	0	+	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0
	Wykonanie instalacji fotowoltaicznych.	Gmina Łomazy w partnerstwie	0	0	+	0	0	0	+	0	0	+	+0	0	0
	Organizacja imprez kulturalnych i sportowych na terenie gminy.	Gmina Łomazy	0	0	+	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0
	Wspieranie rozwoju agroturystyki.		0	0	+	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0
	Budowa i remont dróg gminnych.	Gmina Piszczac	N	N	+	N	N	0	+	+,-	+,-	+	0	0	0
	Budowa chodników.	Gmina Piszczac	N	N	+	N	N	0	+	+,-	+,-	+	0	0	0
	Remont dróg powiatowych i budowa chodników.		N	N	+	N	N	0	+	+,-	+,-	+	0	0	0
	Tworzenie sprzyjających warunków dla inwestorów.	Gmina Piszczac w partnerstwie	0	0	+	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0
	Modernizacja targowiska.	Gmina Piszczac	0	0	+	0	0	0	+	+	0	0	0	0	+

Wspieranie rozwoju rolnictwa nowoczesnego i ekologicznego.		0	0	+	+	0	+	0	0	0	0	0	0	0	0
Rozwój biogospodarki opartej na produkcji rolnej i leśnej.		0	0	+	+	0	+	0	0	0	0	0	0	0	0
Budowa instalacji fotowoltaicznych na obiektach użyteczności publicznej i gospodarstwach domowych.	Gmina Piszczac	+	0	+	0	0	0	+	0	0	+	+0	0	0	
Budowa farm fotowoltaicznych.	Gmina Piszczac	+	0	+	0	0	0	+	0	0	+	+0	0	0	
Wspieranie rozwoju agroturystyki.	Gmina Piszczac	0	0	+	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	
Budowa drogi w Pratulinie.	Gmina Rokitno	-	-	+	-	-	0	+	+,-	+,-	+	0	0	0	
Budowa dróg utwardzonych.	Gmina Rokitno	N	N	+	N	N	0	+	+,-	+,-	+	0	0	0	
Remont dróg gruntowych.	Gmina Rokitno	N	N	+	N	N	0	+	+,-	+,-	+	0	0	0	
Wykonanie instalacji fotowoltaicznych.	Gmina Rokitno w partnerstwie	+	0	+	0	0	0	+	0	0	+	+0	0	0	
Trasy rowerowe.	Gmina Rokitno	N	N	+	N	N	0	+	+,-	+,-	+	0	0	0	
Budowa sieci szerokopasmowej „ostatniej mili”.	Operatorzy „ostatniej mili”	0	0	+	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	
Remont drogi nr dr.101105 (odcinek o dł. 1120m).	Gmina Sławatycze	N	N	+	N	N	0	+	+,-	+,-	+	0	0	0	
Utwardzenie dróg gminnych w miejscowości Sławatycze (odcinek o dł. 940 m).	Gmina Sławatycze	N	N	+	N	N	0	+	+,-	+,-	+	0	0	0	
Budowa drogi gminnej w miejscowości Mościce	Gmina	N	N	+	N	N	0	+	+,-	+,-	+	0	0	0	

Dolne nr 101107 (odcinek o dł. 200 m).	Sławatycze														
Modernizacja dróg gminnych gruntowych (odcinek o dł. 20 km).	Gmina Sławatycze	N	N	+	N	N	0	+	+,-	+,-	+	0	0	0	
Remont drogi gminnej 101123 w Sławatyczach (odcinek o dł. 540 m).	Gmina Sławatycze	N	N	+	N	N	0	+	+,-	+,-	+	0	0	0	
Budowa i remont dróg gminnych: ul. Świerkowa, ul. Sportowa, ul. Spokojna, ul. Polna, ul. Kilińskiego, ul. Mościcka, ul. Leśna, ul. Poczтовая, ul. Długa, ul. Wyzwolenia (odcinek o dł. ok. 9 km).	Gmina Sławatycze	N	N	+	N	N	0	+	+,-	+,-	+	0	0	0	
Utworzenie terenu inwestycyjnego - Sławatycze, obręb Sławatycze o pow. 150 ha.	Gmina Sławatycze	N	N	+	N	N	0	+	+,-	+,-	+	0	0	0	
Budowa targowiska gminnego wraz z niezbędną infrastrukturą.	Gmina Sławatycze	0	0	+	0	0	0	+	+	0	0	0	0	+	
Realizacja projektów z zakresu fotowoltaiki.	Możliwe partnerstwo z gminami (Kodeń, Tuczna, Łomazy)	+	0	+	0	0	0	+	0	0	+	+0	0	0	
Budowa miejsc wypoczynku nad Bugiem (Sławatycze, Mościce Dolne, Jabłeczna) – altany rekreacyjne.		0	0	+	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	
Wyposażenie miejsc wypoczynku (Sławatycze, Mościce Dolne, Jabłeczna, Liszna).		0	0	+	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	

	Rozbudowa kempingu na samochody w miejscowości Liszna Przy drodze wojewódzkiej Nr 816.		0	0	+	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0
	Utworzenie szlaków nordicwalking i szlaków narciarstwa biegowego (Sławatycze – Mościce Dolne – Jabłeczna).		0	0	+	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0
	Questy nad Bugiem Sławatycze – Mościce Dolne – Jabłeczna.		0	0	+	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0
	Budowa dróg dojazdowych do terenów inwestycyjnych.	Miasto Terespol	N	N	+	N	N	0	+	+,-	+,-	+	0	0	0
	Przebudowa ul. Alei Marzeń.	Miasto Terespol	N	N	+	N	N	0	+	+,-	+,-	+	0	0	0
	Przebudowa ul. Kraszewskiego.	Miasto Terespol	N	N	+	N	N	0	+	+,-	+,-	+	0	0	0
	Przebudowa ul. Narutowicza.	Miasto Terespol	N	N	+	N	N	0	+	+,-	+,-	+	0	0	0
	Budowa ulic osiedlowych mieście Terespol.	Miasto Terespol	N	N	+	N	N	0	+	+,-	+,-	+	0	0	0
	Uzbrojenie terenów inwestycyjnych Wspólnoty Terespolskiej.	Miasto Terespol/partnerstwo	N	N	+	N	N	0	+	+,-	+,-	+	0	0	0
	Uzbrojenie terenów inwestycyjnych Wspólnoty Błotków.	Miasto Terespol/partnerstwo	N	N	+	N	N	0	+	+,-	+,-	+	0	0	0
	Uzbrojenie terenów inwestycyjnych przy ul. 3 Maja.	Miasto Terespol	N	N	+	N	N	0	+	+,-	+,-	+	0	0	0
	Promocja miasta Terespol jako miejsca przyjaznego inwestorom.	Miasto Terespol	0	0	+	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0

Budowa farmy fotowoltaicznej.	Miasto Terespol	+	0	+	0	0	0	0	+	0	0	+	+0	0	0
Budowa instalacji fotowoltaicznych dla gospodarstw indywidualnych i jednostek użyteczności publicznej.	Miasto Terespol	+	0	+	0	0	0	0	+	0	0	+	+0	0	0
Promocja miasta, informacja turystyczna (budowa strony internetowej, witacze, aplikacja mobilna).	Miasto Terespol	0	0	+	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0
Rozwój i wyposażenie infrastruktury turystycznej i rekreacyjnej przeznaczonej na użytek publiczny, m.in. oznakowanie turystyczne (w tym wizualizacja pionowa).	Miasto Terespol	0	0	+	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0
Budowa dróg na terenie Centrum Gminy Terespol.	Gmina Terespol	N	N	+	N	N	0	+	+,-	+,-	+	0	0	0	0
Budowa ciągu pieszo – rowerowego przy drodze krajowej nr 2.	Gmina Terespol	N	N	+	N	N	0	+	+,-	+,-	+	0	0	0	0
Budowa drogi ulicy Północnej w Małaszewiczach Dużych.	Gmina Terespol	N	N	+	N	N	0	+	+,-	+,-	+	0	0	0	0
Budowa dróg w Kobyłanach ul. Modrzewiowa i ul. Świerkowa.	Gmina Terespol	N	N	+	N	N	0	+	+,-	+,-	+	0	0	0	0
„Utworzenie spójności komunikacyjnej z krajowym systemem transportowym w gminie Terespol, poprzez budowę i przebudowę dróg na terenie Wolnego Obszaru Celnego i łączącej WOC z drogą krajową Nr 2 w Małaszewiczach Małych”.	Gmina Terespol	N	N	+	N	N	0	+	+,-	+,-	+	0	0	0	0
Pozyskanie terenu pod Strefę Aktywności	Gmina Terespol	0	0	+	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0

	Gospodarczej.														
	Wykonanie uzbrojenia pod Strefę Aktywności Gospodarczej o powierzchni ok. 20 ha.	Gmina Terespol	0	0	+	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0
	Pozyskanie gruntów pod usługi handlowe oraz przygotowanie i uzbrojenie terenu pod usługi i handel o powierzchni ok. 8 ha.	Gmina Terespol w partnerstwie	0	0	+	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0
	Montaż paneli fotowoltaicznych na budynkach świetlic wiejskich Gminy Terespol.	Gmina Terespol w partnerstwie	+	0	+	0	0	0	+	0	0	+	+0	0	0
	Montaż paneli fotowoltaicznych na budynkach 3 szkół do 40 kW każda instalacja.	Gmina Terespol w partnerstwie	+	0	+	0	0	0	+	0	0	+	+0	0	0
	Montaż paneli fotowoltaicznych na terenie oczyszczalni ścieków i hydroforni oraz na budynku siedziby o mocy poszczególnych instalacji do 40 kW.	Gmina Terespol	+	0	+	0	0	0	+	0	0	+	+0	0	0
	Budowa farmy fotowoltaicznej do 1MW.	Spółka komunalna Eko - Bug	+	0	+	0	0	0	+	0	0	+	+0	0	0
	Budowa centralnej kotłowni na bazie odnawialnych źródeł energii (Kogeneracja).	Spółka komunalna Eko - Bug	+	0	+	0	0	0	+	0	0	+	+0	0	0
	Budowa biogazowni 0,5 MW.	Spółka komunalna Eko - Bug	-	-	+,-	-	-	0	+	0	-	+	+	0	0
	Budowa sieci ciepłowniczych do centrum Gminy.	Gmina Terespol	+	0	+	0	0	0	+	0	0	+	+0	0	0
	Budowa sieci energetycznych wykorzystujących OZE i tworzenie spółdzielni energetycznej.	Spółka komunalna Eko - Bug	+	0	+	0	0	0	+	0	0	+	+0	0	0
	Mikroinstalacje OZE na terenie gminy Terespol.	Gmina Terespol w partnerstwie	+	0	+	0	0	0	+	0	0	+	+0	0	0

Zagospodarowanie terenów rekreacyjnych w Kobylanach.	Gmina Terespol	0	0	+	0	0	+	0	+	+	0	0	0	0
Zagospodarowanie fortów Twierdzy Brześć z odtworzeniem ich elementów	Gmina Terespol	0	0	+	-/+	0	0	0	0	0	0	0	+	+
Modernizacja drogi powiatowej Zalesie- Sławatycze (odciążenie przejścia granicznego Terespol).	Powiat bialski	N	N	+	N	N	0	+	+,-	+,-	+	0	0	0
Drogi gminne.	Gmina Terespol	N	N	+	N	N	0	+	+,-	+,-	+	0	0	0
Promocja POF „Aktywne Pogranicze” - informacja turystyczna i gospodarcza (Strona internetowa, witacze, aplikacja na smartfona).		0	0	+	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0
Budowa sieci Ostatnia Mila w ramach Sieci Szerokopasmowej Lubelszczyzny.	Gmina Tucznia	0	0	+	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0
Produkcja ekologicznych produktów rolnych, mięsa, nabiału – system dystrybucji.	Gmina Tucznia	0	0	+	0	0	+	0	0	0	0	0	0	0
Panele fotowoltaiczne.	Gmina Tucznia	+	0	+	0	0	0	+	0	0	+	+0	0	0
Budowa mikrobiogazowni.	Spółdzielnia energetyczna	-	-	+,-	-	-	0	+	0	-	+	+	0	0
Modernizacja zasilania obiektów gminnych poprzez zastosowanie paneli fotowoltaicznych - poprawa efektywności energetycznej.	Gmina Tucznia	+	0	+	0	0	0	+	0	0	+	+0	0	0
Opracowanie jednolitego systemu informacji turystycznej na szlaku Zalesie- Sławatycze.	Gmina Zalesie	0	0	+	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0
Budowa i remonty dróg gminnych: 1. Budowa drogi ul. Polna w Zalesiu (dł. 650 m); 2. Budowa drogi ul. Stawy w Zalesiu (dł. 650 m);	Gmina Zalesie	N	N	+	N	N	0	+	+,-	+,-	+	0	0	0

	3. Remont drogi Dobryń Kolonia (dł. 3800 m); 4. Remont ul. Kościelna w Zalesiu (dł. 300 m); 5. Remont ul. Szkolna w Zalesiu (dł. 200 m).														
	Budowa ciągów pieszych, chodników.	Gmina Zalesie	0	0	+	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0
	Wykonanie instalacji fotowoltaicznych -200 szt.	Gmina Zalesie	+	0	+	0	0	0	+	0	0	+	+0	0	0
	Utworzenie strefy gospodarczej na terenie gminy Zalesie.	Gmina Zalesie	0	0	+	0	0	N	N	0	0	0	0	0	0
	Budowa farmy wiatrowej.	Inwestor zewnętrzny	-	-	+	-	0	0	0	0	-	+	0	0	0
	Budowa instalacji fotowoltaicznych na budynkach użyteczności publicznej oraz u mieszkańców na terenie gminy.	Gmina Zalesie/mieszkańcy	+	0	+	0	0	0	+	0	0	+	+0	0	0
	Budowa targowiska na terenie gminy Zalesie.	Gmina Zalesie	0	0	+	0	0	0	+	+	0	0	0	0	+
	Budowa sieci szerokopasmowej „ostatniej mili”.	Gmina Zalesie	N	N	+	-	-	0	0	0	0	0	0	0	0
	Modernizacja i budowa oświetlenia ulicznego na terenie gminy.	Gmina Zalesie	+	+	+	+	+	+	0	+	0	0	0	+	+
Cel strategiczny 2	Budowa instalacji solarnych u mieszkańców – ok. 500 szt.	Gmina Janów Podlaski	+	+	+	+	+	0	+	+,-	+	+	+	0	+
	Budowa przydomowych oczyszczalni ścieków – ok. 150 szt.	Gmina Janów Podlaski	+	+	+	+,-	+,-	+	0	0	0	0	0	0	0
	Modernizacja kotłowni w domach mieszkańców (wymiana kotłów na ekonomiczniejsze) – ok.	Gmina Janów Podlaski	+	+	+	+	+	0	+	0	0	+	+	0	0

	1000 szt.														
	Termomodernizacje budynków użyteczności publicznej (przedszkole, szkoły).	Gmina Janów Podlaski	+	+	+	+	+	0	+	0	0	+	+	0	0
	Urządzenie przestrzeni wokół świetlic wiejskich: ogrodzenia, tworzenie i urządzenie placów zabaw i zagospodarowanie terenu, montaż pomp ciepła, fotowoltaiki, montaż „wandaloodpornych” elektronicznych tablic informacyjnych; wyposażenie świetlic w sprzęt sportowy.	Gmina Janów Podlaski	+	+	+	+	+	0	+	+,-	+	+	+	0	+
	Termomodernizacja budynków zarządzanych przez wspólnoty mieszkaniowe wraz z wymianą źródła ciepła, uzupełnieniem o instalacje solarne czy fotowoltaiki.	Wspólnota Mieszkaniowa	+	+	+	+	+	0	+	0	0	+	+	0	0
	Budowa przydomowych oczyszczalni ścieków – ok. 200 szt.	Gmina Kodeń	+	+	+	+,-	+,-	+	0	0	0	0	0	0	0
	Budowa kanalizacji deszczowej w celu odwodnienia istniejących ulic.	Gmina Kodeń	+	+	+	+,-	+,-	+	0	0	0	0	0	0	0
	Termomodernizacje budynków użyteczności publicznej.	Gmina Kodeń	+	+	+	+	+	0	+	0	0	+	+	0	0
	Zagospodarowanie terenów wokół świetlic wiejskich – place zabaw, ogrodzenia, wyposażenie świetlic w sprzęt sportowy.	Gmina Kodeń	0	0	+	0	0	0	0	0	+	0	0	+	+
	Termomodernizacja budynków zarządzanych przez wspólnoty mieszkaniowe wraz z wymianą źródła ciepła.	Wspólnoty Mieszkaniowe	+	+	+	+	+	0	+	0	0	+	+	0	0
	Wymiana pieców węglowych, w domach osób fizycznych, na bardziej ekonomiczne i bardziej	Gmina Kodeń/mieszka	+	+	+	+	+	0	+	0	0	+	+	0	0

ekologiczne.	ńcy														
Modernizacja oświetlenia ulicznego w oparciu o technologie OZE i systemy energooszczędne (LED).	Gmina Kodeń	+	+	+	+	+	0	+	0	0	+	+	0	0	
Wymiana oświetlenia na energooszczędne w budynkach użyteczności publicznej.	Gmina Kodeń	+	+	+	+	+	0	+	0	0	+	+	0	0	
Instalacje pomp ciepła.	Gmina Kodeń	+	+	+	+	+	0	+	0	0	+	+	0	0	
Stworzenie gminnej bazy komunalnej.	Gmina Kodeń	0	0	+	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	
Rewitalizacja Zespołu parkowo pałacowego Placencja.	Gmina Kodeń	0	0	+	0	0	0	0	0	+	0	0	+	+	
Budowa przydomowych oczyszczalni ścieków.	Gmina Konstantynów, partnerstwo	+	+	+	+,-	+,-	+	0	0	0	0	0	0	0	
Remont ujęcia wody pitnej.	Gmina Konstantynów	0	0	+	+,-	+,-	+	0	0	0	0	0	0	0	
Rozbudowa sieci kanalizacyjnej w miarę rozrostu aglomeracji lub przybywania nowych gospodarstw domowych.	Gmina Konstantynów	+	+	+	+,-	+,-	+	0	0	0	0	0	0	0	
Budowa kanalizacji deszczowej w celu odwodnienia istniejących ulic.	Gmina Konstantynów	+	+	+	+,-	+,-	+	0	0	0	0	0	0	0	
Restrukturyzacja/rewitalizacja Bazy Spółdzielni Kółek Rolniczych.	Gmina Konstantynów	0	0	+	0	0	0	0	0	+	0	0	0	0	
Restrukturyzacja/rewitalizacja Centrum Osady Konstantynów.	Gmina Konstantynów	0	0	+	0	0	0	0	0	+	0	0	+	+	

Restrukturyzacja/ rewitalizacja Zespołu pałacowo-parkowego w Konstancynie.	Gmina Konstancynów	0	0	+	0	0	0	0	0	0	+	0	0	+	+
Rewitalizacja centrum miejscowości Komarno Kolonia i Zakalinki Kolonia.	Gmina Konstancynów	0	0	+	0	0	0	0	0	0	+	0	0	+	+
Oświetlenie drogowe wsi Witoldów.		+	+	+	+	+	0	+	0	0	+	+	0	0	
Modernizacja oświetlenia ulicznego w oparciu o technologie OZE i systemy energooszczędne (LED).		+	+	+	+	+	0	+	0	0	+	+	0	0	
Budowa pomp ciepła dla jednostek użyteczności publicznej.	Gmina Konstancynów	+	+	+	+	+	0	+	0	0	+	+	0	0	
Kompleksowa termomodernizacja budynków kulturalno- oświatowo-mieszkalnych na terenie gminy.	Gmina Konstancynów	+	+	+	+	+	0	+	0	0	+	+	0	0	
Wymiana oświetlenia na energooszczędne w budynkach użyteczności publicznej.		+	+	+	+	+	0	+	0	0	+	+	0	0	
Kontynuowanie budowy instalacji solarnych do ogrzewania c.w.u . dla gospodarstw domowych.	Gmina Konstancynów	+	+	+	+	+	0	+	+, -	+	+	+	0	+	
Modernizacja i rozbudowa sieci wodociągowej na terenie gminy.	Gmina Leśna Podlaska	0	0	+	+, -	+, -	+	0	0	0	0	0	0	0	
Budowa przydomowych oczyszczalni ścieków – ok. 60 szt. na terenie Gminy Leśna Podlaska.	Gmina Leśna Podlaska	+	+	+	+, -	+, -	+	0	0	0	0	0	0	0	
Budowa sieci kanalizacji na terenie gminy (m.in. Leśna Podlaska w kierunku na Nosów i w Nowej Bordziłówce) i remont oczyszczalni ścieków.	Gmina Leśna Podlaska	+	+	+	+, -	+, -	+	0	0	0	0	0	0	0	

Budowa kanalizacji deszczowej w Leśnej Podlaskiej i Witulinie.	Gmina Leśna Podlaska	+	+	+	+,-	+,-	+	0	0	0	0	0	0	0
Modernizacja hydroforni i przepompowni.	Gmina Leśna Podlaska	+	+	+	+,-	+,-	+	0	0	0	0	0	0	0
Budynek OSP w Witulinie – termomodernizacja budynku, wymiana stolarki, elektryki, zagospodarowanie terenu.	Gmina Leśna Podlaska	+	+	+	+	+	0	+	0	0	+	+	0	0
Adaptacja świetlic wiejskich na budynki użyteczności publicznej – remont/modernizacja/wyposażenie, w tym zagospodarowanie terenów wokół budynków świetlic wiejskich.	Gmina Leśna Podlaska	0	0	+	0	0	0	0	0	+	0	0	+	+
Remont/modernizacja wiat przystankowych.	Gmina Leśna Podlaska	0	0	+	0	0	0	0	0	+	0	0	0	+
Rewitalizacja budynków tzw. starej szkoły w Leśnej Podlaskiej wraz z budynkami komunalnymi na terenie gminy.	Gmina Leśna Podlaska	0	0	+	0	0	0	0	0	+	0	0	0	+
Rewitalizacja zabytkowego parku w Leśnej Podlaskiej.	Gmina Leśna Podlaska	0	0	+	0	0	0	0	0	+	0	0	+	+
Rewitalizacja zespołu klasztorowego (elewacja zewnętrzna) i odtworzenie ogrodów przyklasztornych w Leśnej Podlaskiej.	Gmina Leśna Podlaska	0	0	+	0	0	0	0	0	+	0	0	+	+
Termomodernizacja budynków użyteczności publicznej.	Gmina Leśna Podlaska	+	+	+	+	+	0	+	0	0	+	+	0	0
Wymiana kotłowni przy Zespole Placówek Oświatowych w Leśnej Podlaskiej.	Gmina Leśna Podlaska	+	+	+	+	+	0	+	0	0	+	+	0	0

	Instalacje solarne na budynkach użyteczności publicznej i gospodarstwach domowych – projekt o zasięgu gminnym.	Gmina Leśna Podlaska	+	+	+	+	+	0	+	+,-	+	+	+	0	+
	Instalacje hybrydowe - pompy ciepła.	Gmina Leśna Podlaska	+	+	+	+	+	0	+	0	0	+	+	0	0
	Modernizacja oświetlenie ulicznego na terenie gminy.	Gmina Leśna Podlaska	+	+	+	+	+	0	+	0	0	+	+	0	0
	Rozbudowa sieci kanalizacyjnej w miejscowości Łomazy.	Gmina Łomazy	+	+	+	+,-	+,-	+	0	0	0	0	0	0	0
	Budowa sieci kanalizacyjnej w miejscowości Lubenka.	Gmina Łomazy	+	+	+	+,-	+,-	+	0	0	0	0	0	0	0
	Budowa sieci wodociągowej wraz z przyłączami na terenie gminy.	Gmina Łomazy	0	0	+	+,-	+,-	+	0	0	0	0	0	0	0
	Budowa przydomowych oczyszczalni ścieków na terenie gminy.	Gmina Łomazy	+	+	+	+,-	+,-	+	0	0	0	0	0	0	0
	Usuwanie wyrobów zawierających azbest.	Gmina Łomazy	0	0	+	0	0	0	0	0	+	0	0	0	0
	Modernizacja oczyszczalni ścieków i przepompowni.		+	+	+	+,-	+,-	+	0	0	0	0	0	0	0
	Stworzenie gminnej bazy komunalnej.		0	0	+	0	0	0	0	0	+	0	0	0	0
	Utworzenie ośrodka rekreacyjno-wypoczynkowego na terenach po byłej cegielni w Łomazach.		0	0	+	0	0	0	0	0	+	0	0	+	+
	Modernizacja i budowa oświetlenia ulicznego na terenie Gminy.		+	+	+	+	+	0	+	0	0	+	+	0	0

Termomodernizacja budynków użyteczności publicznej.	Gmina Łomazy	+	+	+	+	+	0	+	0	0	+	+	0	0
Wykonanie instalacji solarnych.	Gmina Łomazy	+	+	+	+	+	0	+	+, -	+	+	+	0	+
Zainstalowanie pompy ciepła.	Gmina Łomazy w partnerstwie	+	+	+	+	+	0	+	+, -	+	+	+	0	+
Budowa sieci kanalizacyjnej w Piszczac – Kolonii.	Gmina Piszczac	+	+	+	+, -	+, -	+	0	0	0	0	0	0	0
Modernizacja oczyszczalni ścieków, sieci kanalizacyjnej oraz przepompowniami.	Gmina Piszczac	+	+	+	+, -	+, -	+	0	0	0	0	0	0	0
Budowa przydomowych oczyszczalni ścieków.	Gmina Piszczac	+	+	+	+, -	+, -	+	0	0	0	0	0	0	0
Budowa sieci wodociągowej Piszczac Trzeci – Połoski.	Gmina Piszczac	0	0	+	+, -	+, -	+	0	0	0	0	0	0	0
Modernizacja sieci wodociągowej i ujęcia wody.	Gmina Piszczac	0	0	+	+, -	+, -	+	0	0	0	0	0	0	0
Rekultywacja gminnego składowiska odpadów.	Gmina Piszczac	+	+	+	+	+	+	+	+	+	0	0	0	0
Zmniejszanie ilości materiałów zawierających azbest.	Gmina Piszczac	0	0	+	0	0	0	0	+	0	0	0	0	0
Zagospodarowanie terenu w Połoskach Nowych.	Gmina Piszczac	0	0	+	0	0	0	0	0	+	0	0	+	+
Kształtowanie przestrzeni publicznej na terenie gminy „Kubiki”, „Ostrówki”.	Gmina Piszczac	0	0	+	0	0	0	0	0	+	0	0	+	+
Termomodernizacja budynków użyteczności publicznej.	Gmina Piszczac	+	+	+	+	+	0	+	0	0	+	+	0	0
Budowa oświetlenia ulicznego.		+	+	+	+	+	0	+	0	0	+	+	0	0

Modernizacja oświetlenia ulicznego na terenie gminy Piszczac.		+	+	+	+	+	0	+	0	0	+	+	0	0
Budowa instalacji OZE na obiektach użyteczności publicznej i w gospodarstwach domowych.	Gmina Piszczac w partnerstwie	+	+	+	+	+	0	+	+,-	+	+	+	0	+
Organizacja imprez kulturalnych i sportowych.		0	0	+	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0
Utworzenie Gminnego Ośrodka Kultury.	Gmina Piszczac	0	0	+	0	0	0	0	0	+	0	0	0	+
Budowa kanalizacji.	Gmina Rokitno w partnerstwie	+	+	+	+,-	+,-	+	0	0	0	0	0	0	0
Modernizacja ujęcia wody.	Gmina Rokitno	0	0	+	+,-	+,-	+	0	0	0	0	0	0	0
Budowa przydomowych oczyszczalni ścieków.	Gmina Rokitno	+	+	+	+,-	+,-	+	0	0	0	0	0	0	0
Odnowa i rozwój wsi – remont budynku i zagospodarowanie terenu przy budynku poczty w Rokitnie.	Gmina Rokitno	0	0	+	0	0	0	0	0	+	0	0	+	+
Remonty świetlic wiejskich.	Gmina Rokitno	0	0	+	0	0	0	0	0	+	0	0	0	+
Termomodernizacja budynków.	Gmina Rokitno w partnerstwie	+	+	+	+	+	0	+	0	0	+	+	0	0
Budowa kolektorów słonecznych.	Gmina Rokitno	+	+	+	+	+	0	+	0	0	+	+	0	0
Budowa sieci kanalizacyjnej miejscowości Jableczna.	Gmina Sławatycze	+	+	+	+,-	+,-	+	0	0	0	0	0	0	0
Budowa przydomowych oczyszczalni ścieków w miejscowościach Krzywówółka, Krzywówółka Kolonia, Zańków, Sajówka.	Gmina Sławatycze	+	+	+	+,-	+,-	+	0	0	0	0	0	0	0

Rewitalizacja parku, rynku i terenu zieleńca przy ul. Rynek w Sławatyczach.	Gmina Sławatycze	0	0	+	0	0	0	0	0	0	+	0	0	+	+
Remont i modernizacja stadionu sportowego w miejscowości Sławatycze.	Gmina Sławatycze	0	0	+	0	0	0	0	0	0	+	0	0	+	+
Remont i modernizacja świetlic wiejskich oraz terenów do nich przyległych w miejscowościach: Liszna, Nowosiółki, Jableczna.	Gmina Sławatycze	0	0	+	0	0	0	0	0	0	+	0	0	+	+
Rewitalizacja terenu po byłym wysypisku śmieci w Sławatyczach.	Gmina Sławatycze	+	+	+	+	+	+	+	+	+	+	0	0	0	0
Termomodernizacja Szkoły w Jablecznej.	Gmina Sławatycze	+	+	+	+	+	0	+	0	0	+	+	0	0	
Termomodernizacja Schroniska Młodzieżowego w Lisznej.	Gmina Sławatycze	+	+	+	+	+	0	+	0	0	+	+	0	0	
Termomodernizacja budynku GOPS (budynek po dawnej strażnicy SG).	Gmina Sławatycze	+	+	+	+	+	0	+	0	0	+	+	0	0	
Termomodernizacja budynku po dawnym Komisariacie Policji.	Gmina Sławatycze	+	+	+	+	+	0	+	0	0	+	+	0	0	
Termomodernizacja budynków zespołu Szkół w Sławatyczach.	Gmina Sławatycze	+	+	+	+	+	0	+	0	0	+	+	0	0	
Termomodernizacja budynków wspólnot mieszkaniowych w Jablecznej.	Gmina Sławatycze	+	+	+	+	+	0	+	0	0	+	+	0	0	
Termomodernizacja świetlic wiejskich w Jablecznej, Lisznej, Nowosiólkach.	Gmina Sławatycze	+	+	+	+	+	0	+	0	0	+	+	0	0	
Termomodernizacja budynku po ośrodku zdrowia	Gmina	+	+	+	+	+	0	+	0	0	+	+	0	0	

w Krzywówłce.	Sławatycze														
Budowa Solarnych Systemów Grzewczych.	Gmina Sławatycze	+	+	+	+	+	0	+	+,-	+	+	+	0	+	
Instalacja pomp ciepła i likwidacja niskich emisji poprzez modernizację lokalnych kotłowni węglowych.	Gmina Sławatycze	+	+	+	+	+	0	+	0	0	+	+	0	0	
Budowa kanalizacji ściekowej w ulicach: Popieluszki, Cerkiewnej, Prusa, Asnyka i Łąkowej.	Miasto Terespol	+	+	+	+,-	+,-	+	0	0	0	0	0	0	0	
Przebudowa oświetlenia ulicznego na energooszczędne, wymiana opraw i budowa inteligentnych systemów oświetlenia ulicznego.	Miasto Terespol	+	+	+	+	+	0	+	0	0	+	+	0	0	
Budowa kanalizacji sanitarnej na terenie Centrum Gminy Terespol.	Gmina Terespol	+	+	+	+,-	+,-	+	0	0	0	0	0	0	0	
Budowa wodociągu na terenie Centrum Gminy Terespol.	Gmina Terespol	0	0	+	+,-	+,-	+	0	0	0	0	0	0	0	
Budowa cmentarza komunalnego w Gminie Terespol.	Gmina Terespol	0	0	+	0	0	0	0	0	+	0	0	0	0	
Poprawa efektywności energetycznej w budynkach szkół gminnych z wykorzystaniem odnawialnych źródeł energii.	Gmina Terespol w partnerstwie	+	+	+	+	+	0	+	0	0	+	+	0	0	
Kompleksowa wymiana lamp /sodowych/ na LED.	Gmina Terespol	+	+	+	+	+	0	+	+,-	+	+	+	0	+	
Budowa sieci kanalizacyjnej z przyłączami.	Gmina Tuczna	+	+	+	+,-	+,-	+	0	0	0	0	0	0	0	

Budowa przyłączy kanalizacyjnych.	Gmina Tuczna	+	+	+	+,-	+,-	+	0	0	0	0	0	0	0	0
Budowa przydomowych oczyszczalni ścieków.	Gmina Tuczna	+	+	+	+,-	+,-	+	0	0	0	0	0	0	0	0
Modernizacja ujęć wody – automatyka. Wymiana wodomierzy – inteligentne opomiarowanie.	Gmina Tuczna	0	0	+	+,-	+,-	+	0	0	0	0	0	0	0	0
Przebudowa centrum miejscowości.	Gmina Tuczna	0	0	+	0	0	0	0	0	+	0	0	+	+	
Budowa centrum aktywnego wypoczynku – kompleks sportowy.		0	0	+	0	0	0	0	0	N	0	0	0	0	
Budowa obszaru rekreacji, wypoczynku, aktywności.		0	0	+	0	0	0	0	0	N	0	0	0	0	
Termomodernizacja budynku Szkoły Podstawowej z Dąbrowicy Dużej.		+	+	+	+	+	0	+	0	0	+	+	0	0	
Termomodernizacja przedszkola gminnego.		+	+	+	+	+	0	+	0	0	+	+	0	0	
Termomodernizacja domu nauczyciela.		+	+	+	+	+	0	+	0	0	+	+	0	0	
Modernizacja oświetlenia ulicznego.		+	+	+	+	+	0	+	+,-	+	+	+	0	+	
Budowa sieci kanalizacyjnej w miejscowości Kijowiec PGR, Kijowiec, Lachówka Mała oraz ul. Stawy w miejscowości Zalesie (Sieć kanalizacyjna z PGR Kijowiec do Kijowca Lachówka mała Zalesie (ul. Stawy) Sieć grawitacyjna i tłoczna (dł. 12800 m). Przepompownie - szt. 5 Przyłącza kanalizacyjne - 164 szt.).	Gmina Zalesie	+	+	+	+,-	+,-	+	0	0	0	0	0	0	0	

Budowa przydomowych oczyszczalni ścieków na terenie gminy Zalesie.	Gmina Zalesie/mieszkańcy	+	+	+	+,-	+,-	+	0	0	0	0	0	0	0	0
Odnawialne źródła energii kolektory, pompy ciepła na terenie gminy Zalesie – 200 szt.	Gmina Zalesie	+	+	+	+	+	0	+	0	0	+	+	0	0	
Modernizacja kotłów na energooszczędne u mieszkańców na terenie gminy Zalesie.	Gmina Zalesie	+	+	+	+	+	0	+	0	0	+	+	0	0	
Termomodernizacja budynków użyteczności publicznej.	Gmina Zalesie	+	+	+	+	+	0	+	0	0	+	+	0	0	
Urządzenie przestrzeni publicznych wokół świetlic wiejskich.	Gmina Zalesie	0	0	+	0	0	0	0	0	+	0	0	+	+	
Budowa świetlic wiejskich w miejscowości Lachówka Duża i Horbów Kolonia.	Gmina Zalesie	0	0	+	0	0	0	0	0	+	0	0	0	+	
Remont świetlic wiejskich wraz z wyposażeniem.	Gmina Zalesie	0	0	+	0	0	0	0	0	+	0	0	0	+	
Utworzenie w świetlicach wiejskich pracowni internetowych.	Gmina Janów Podlaski	0	0	+	0	0	0	0	0	0	0	0	0	+	
Zakup sprzętu komputerowego i oprogramowania do celów dydaktycznych dla przedszkola.	Gmina Janów Podlaski	0	0	+	0	0	0	0	0	0	0	0	0	+	
Zakup nowej pracowni informatycznej dla gimnazjum.	Gmina Janów Podlaski	0	0	+	0	0	0	0	0	0	0	0	0	+	
Komputeryzacja GOPS.	Gmina Janów Podlaski	0	0	+	0	0	0	0	0	0	0	0	0	+	
Dostosowanie istniejącego obiektu ośrodka zdrowia do wymogów spełniających normy	Gmina Janów	0	0	+	0	0	0	0	0	0	0	0	0	+	

	procedury Zakładu Opieki Zdrowotnej wraz z zakupem specjalistycznego sprzętu.	Podlaski													
Cel strategiczny 3 Aktywne, zdrowe i wykształcone społeczeństwo	Zakup sprzętu komputerowego i oprogramowania do celów dydaktycznych dla przedszkola.	Gmina Kodeń	0	0	+	0	0	0	0	0	0	0	0	0	+
	Poprawa jakości edukacji przedszkolnej przez rozszerzenie programu zajęć.	Gmina Kodeń	0	0	+	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0
	Budowa nowego budynku przedszkola samorządowego wraz z wyposażeniem.	Gmina Kodeń	N	N	+	N	N	0	0	0	N	0	0	0	0
	Utworzenie oddziału żłobka przy istniejącym przedszkolu samorządowym.	Gmina Kodeń	0	0	+	0	0	0	0	0	0	0	0	0	+
	Doposażenie placówek oświatowych w sprzęt dydaktyczny.	Gmina Kodeń	0	0	+	0	0	0	0	0	0	0	0	0	+
	Dostosowanie istniejącego obiektu przedszkola do wymogów spełniających normy prowadzenia Zakładu Opieki Zdrowotnej.	Gmina Kodeń	0	0	+	0	0	0	0	0	0	0	0	0	+
	Rozwój powszechnej edukacji zdrowotnej i promocji zdrowia w gminie.	Gmina Kodeń	0	0	+	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0
	Ułatwienie dostępu do specjalistycznych usług medycznych.	Gmina Kodeń	0	0	+	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0
	Rozwój oferty edukacyjnej dla dorosłych mieszkańców gminy Uniwersytet III wieku.	Gmina Kodeń	0	0	+	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0
	Wyrównywanie szans edukacyjnych poprzez realizację projektów edukacyjnych dla uczniów w placówkach oświatowych w Kodniu.	Gmina Kodeń	0	0	+	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0

	Stworzenie systemu edukacji pozaszkolnej dla dzieci i dorosłych – cel: podnoszenie wszelkich umiejętności.	Gmina Kodeń	0	0	+	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0
	Budownictwo socjalne.	Gmina Kodeń	N	N	+	N	N	0	0	0	N	0	0	0	0
	Zajęcia sportowe dla uczniów i dorosłych mieszkańców gminy.	Gmina Kodeń	0	0	+	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0
	Zagospodarowanie/modernizacja terenów - boiska do gier zespołowych.	Gmina Kodeń	0	0	+	0	0	0	0	0	N	0	0	0	+
	Modernizacja i rozbudowa infrastruktury zwiększającej aktywność fizyczną mieszkańców gminy.	Gmina Kodeń	N	N	+	N	N	0	0	0	N	0	0	0	0
	Wspieranie inicjatyw na rzecz tworzenia nowych miejsc pracy m.in. poprzez rozwój spółdzielni socjalnej.	Gmina Kodeń	0	0	+	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0
	Dostosowanie budynków użyteczności publicznej do potrzeb osób niepełnosprawnych.	Gmina Kodeń	0	0	+	0	0	0	0	0	N	0	0	0	+
	Aktywizacja społeczna i gospodarcza różnych grup społecznych.	Gmina Kodeń	0	0	+	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0
	Remont budynku po dawnej „agronomówce” w Zabłociu, oraz obiektu w Kopytowie z przeznaczeniem na cele mieszkalnictwa socjalnego.	Gmina Kodeń	0	0	+	0	0	0	0	0	N	0	0	0	+
	Promowanie profilaktyki i edukacji zdrowotnej wśród społeczeństwa.	Gmina Konstantynów	0	0	+	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0
	Utworzenie oddziału żłobka przy istniejącym	Gmina	0	0	+	0	0	0	0	0	0	0	0	0	+

	przedszkolu samorządowym.	Konstantynów													
	Budowa siłowni zewnętrznej przy istniejącym kompleksie sportowym.	Gmina Konstantynów	0	0	+	0	0	0	0	0	N	0	0	0	+
	Poprawa jakości edukacji przedszkolnej przez rozszerzenie programu zajęć.		0	0	+	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0
	Wyrównywanie szans edukacyjnych w placówkach oświatowych.	Gmina Konstantynów	0	0	+	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0
	Budownictwo socjalne.	Gmina Konstantynów	N	N	+	N	N	0	0	0	N	0	0	0	+
	Remont budynku Warsztatów Terapii Zajęciowej- II etap.	Gmina Konstantynów	0	0	+	0	0	0	0	0	N	0	0	0	+
	Realizacja programów zdrowotnych (profilaktycznych) zwiększających dostępność mieszkańców do usług medycznych.	Gmina Leśna Podlaska	0	0	+	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0
	Zajęcia sportowe dla uczniów i dorosłych mieszkańców gminy.	Gmina Leśna Podlaska	0	0	+	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0
	Prowadzenie edukacji zdrowotnej.	Gmina Leśna Podlaska, podmioty gospodarcze, organizacje pozarządowe, instytucje	0	0	+	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0
	Modernizacja i rozbudowa budynku przedszkola samorządowego w Leśnej Podlaskiej wraz z doposażeniem.	Gmina Leśna Podlaska	N	N	+	N	N	0	0	0	N	0	0	0	0

Projekty edukacyjne dla uczniów oraz dorosłych mieszkańców, w tym seniorów (zajęcia, warsztaty, szkolenia etc.).	Gmina Leśna Podlaska	0	0	+	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0
	Zagospodarowanie/modernizacja terenów zwiększające aktywność fizyczną mieszkańców (sport, rekreacja) – boiska do gier zespołowych, place zabaw.	Gmina Leśna Podlaska	N	N	+	N	N	0	0	0	N	0	0	0	0
Wspieranie różnych form aktywności społecznej mieszkańców, organizacji z terenu gminy.	Gmina Leśna Podlaska	0	0	+	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0
	Wspieranie rozwoju podmiotów ekonomii społecznej.	Gmina Leśna Podlaska	0	0	+	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0
	Wspieranie rozwoju spółdzielni socjalnej – Inkubatora przetwórstwa lokalnego.	Gmina Leśna Podlaska	0	0	+	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0
Ułatwienie dostępu do specjalistycznych usług medycznych.	Gmina Łomaz	0	0	+	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0
	Rozwój i upowszechnienie edukacji zdrowotnej.	Gmina Łomaz	0	0	+	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0
	Modernizacja i rozbudowa infrastruktury sportowej na terenie gminy.	Gmina Łomaz	0	0	+	0	0	0	0	0	N	0	0	0	+
	Doposażenie placówek oświatowych w sprzęt dydaktyczny.	Gmina Łomazy	0	0	+	0	0	0	0	0	0	0	0	0	+
	Dostosowanie budynków użyteczności publicznej do potrzeb osób niepełnosprawnych.	Gmina Łomazy	0	0	+	0	0	0	0	0	N	0	0	0	+
	Rozwój powszechnej edukacji zdrowotnej i promocji zdrowia w gminie.	Gmina Piszczac	0	0	+	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0

Ułatwienie dostępu do specjalistów.	Gmina Piszczac	0	0	+	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0
Modernizacja infrastruktury do uprawiania sportów i rekreacji.	Gmina Piszczac	0	0	+	0	0	0	0	0	0	N	0	0	0	+
Remont i modernizacja bazy oświatowej na terenie gminy.	Gmina Piszczac	0	0	+	0	0	0	0	0	0	N	0	0	0	+
Doposażenie placówek oświatowych w sprzęt dydaktyczny.	Gmina Piszczac	0	0	+	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	+
Zajęcia edukacyjne.	Gmina Piszczac	0	0	+	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0
Dostosowanie budynków użyteczności publicznej do potrzeb osób niepełnosprawnych.	Gmina Piszczac	0	0	+	0	0	0	0	0	0	N	0	0	0	+
Aktywizacja różnych grup społecznych.	Gmina Piszczac	0	0	+	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0
Kursy specjalistyczne.	Gmina Rokitno	0	0	+	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0
Remont budynku po dawnym ośrodku zdrowia w Krzywówłce z przeznaczeniem na cele mieszkalnictwa socjalnego.	Gmina Sławatycze	0	0	+	0	0	0	0	0	0	N	0	0	0	+
Remont budynku po dawnej strażnicy SG w Sławatyczach z przeznaczeniem na utworzenie Domu Pomocy Społecznej.	Gmina Sławatycze	0	0	+	0	0	0	0	0	0	N	0	0	0	+
Aktywizacja społeczna poprzez realizację projektów z zakresu profilaktyki zdrowia.	Miasto Terespol	0	0	+	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0
Budowa tras nordic walking, siłowni na świeżym powietrzu, skate parku.	Miasto Terespol	0	0	+	0	0	0	0	0	0	N	0	0	0	+
Budowa stadionu w mieście Terespol.	Miasto Terespol	0	0	+	0	0	0	0	0	0	N	0	0	0	+

	Projekty z zakresu promowania aktywnego trybu życia.	Miasto Terespol	0	0	+	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0
	Budowa przychodni zdrowia w centrum gminy Terespol.	NZOZ	N	N	+	N	N	0	0	0	N	0	0	0	+
	Rozbudowa Zespołu Szkół w Kobylanach – przygotowanie infrastruktury przedszkolnej poprzez dobudowanie pomieszczeń dla oddziału przedszkolnego.	Gmina Terespol	N	N	+	N	N	0	0	0	N	0	0	0	0
	Kluby Senior Wigor.	Gmina Tuczna	0	0	+	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0
	Rozbudowa Środowiskowego Domu Samopomocy – rozszerzenie oferty.	Gmina Tuczna	N	N	+	N	N	0	0	0	N	0	0	0	0
	Kompleks sportowo –rekreacyjny.	Gmina Tuczna	0	0	+	0	0	0	0	0	N	0	0	0	+
	Centrum Integracji Społecznej.	Gmina Tuczna	0	0	+	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0
	Spółdzielnia Socjalna.	Gmina Tuczna	0	0	+	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0
	Utworzenie przedszkola w Gminie Zalesie.	Gmina Zalesie	N	N	+	N	N	0	0	0	N	0	0	0	0
	Budowa siłowni na świeżym powietrzu, wyposażenie świetlic w sprzęt sportowy.	Gmina Zalesie	0	0	+	0	0	0	0	0	0	0	0	0	+
	Organizacja imprez kulturalnych i sportowych na terenie gminy.	Gmina Zalesie	0	0	+	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0
	Budowa, rozbudowa, modernizacja infrastruktury sportowej na terenie gminy.	Gmina Zalesie	N	N	+	N	N	0	0	0	N	0	0	0	0
Cel strategiczny	Zakup wyposażenia jednostek OSP –wozy bojowe: lekki, średni i ciężki, łódź motorowa.	Gmina Janów Podlaski	0	0	+	0	0	0	0	0	0	0	0	0	+

Wyposażenie sołtysów i radnych w komputery w celu sprawnego przesyłania informacji z UG.	Gmina Janów Podlaski	0	0	+	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	+
Budowa i remonty infrastruktury melioracyjnej.	Gmina Janów Podlaski	-	-	+	-	-	-	0	0	0	0	0	0	0	+
Wyposażenie sołtysów w komputery i szkolenia z obsługi w celu sprawnego przesyłania informacji z UG.	Gmina Kodeń	0	0	+	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	+
Budowa i remonty infrastruktury melioracyjnej.	Gmina Kodeń	-	-	+	-	-	-	0	0	0	0	0	0	0	+
Zakup sprzętu na potrzeby przeprowadzenia melioracji.	Gmina Kodeń	0	0	+	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	+
Budowa zbiornika małej retencji wraz z infrastrukturą.	Gmina Kodeń	-	-	+	-	-	-	0	-	+	+,-	0	0	0	
Budowa magazynu na sprzęt przeciwpowodziowy.	Gmina Kodeń	0	0	+	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	+
Zakup sprzętu przeciwpożarowego dla OSP.	Gmina Kodeń	0	0	+	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	+
Stworzenie nowoczesnego systemu zarządzania kryzysowego.	Gmina Kodeń	0	0	+	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0
Zakup programów komputerowych podnoszących jakość świadczonych usług w UG.	Gmina Kodeń	0	0	+	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	+
Rozwój e-administracji.	Gmina Kodeń	0	0	+	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0
Szkolenia pracowników samorządowych mające na celu podniesienie ich kwalifikacji i jakości obsługi mieszkańców.	Gmina Kodeń	0	0	+	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0

Poprawa bezpieczeństwa przeciwpowodziowego.	Gmina Kodeń	0	0	+	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0
Usuwanie wyrobów zawierających azbest.	Gmina Kodeń	0	0	+	0	0	0	+	+	0	0	0	0	0	0
Przygotowanie dokumentów strategicznych gminy.	Gmina Konstantynów	0	0	+	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0
Podniesienie wiedzy i kompetencji pracowników w zakresie pozyskiwania funduszy zewnętrznych oraz realizacji projektów partnerskich z ich udziałem.	Gmina Konstantynów	0	0	+	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0
Zakup średniego samochodu pożarniczego dla jednostki OSP Konstantynów.	Gmina Konstantynów	0	0	+	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	+
Utrzymanie zbiornika małej retencji „Konstantynów”.	Gmina Konstantynów	0	0	+	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0
Rozbudowa zbiornika małej retencji.	Gmina Konstantynów	-	-	+	-	-	-	0	-	+	+,-	0	0	0	0
Popraw bezpieczeństwa przeciwpowodziowego.	Gmina Konstantynów	0	0	+	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0
Stworzenie nowoczesnego systemu zarządzania kryzysowego.	Gmina Konstantynów	0	0	+	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0
Współpraca międzynarodowa z partnerskimi samorządami z zagranicy.	Gmina Leśna Podlaska	0	0	+	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0
Zakup programów komputerowych podnoszących jakość świadczonych usług w UG.	Gmina Leśna Podlaska	0	0	+	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	+
Wdrożenie systemu monitoringu w wybranych miejscach publicznych (Centrum Leśnej	Gmina Leśna Podlaska	0	0	+	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0

	Podlaskiej, budynki użyteczności publicznej).														
	Wyposażenie służb ratowniczych (zakup samochodu strażackiego i osprzętu).	Gmina Leśna Podlaska	0	0	+	0	0	0	0	0	0	0	0	0	+
	Zakup samochodu do przewozu osób niepełnosprawnych.	Gmina Leśna Podlaska	0	0	+	0	0	0	0	0	0	0	0	0	+
	Wdrożenie działań melioracyjnych na terenie Gminy.	Gmina Leśna Podlaska/ współpraca z Powiatem Białskim i innymi gminami oraz osobami fizycznymi	-	-	+	-	-	-	0	0	0	0	0	0	+
	Rozwój e-administracji.	Gmina Łomazy	0	0	+	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0
	Szkolenia pracowników administracji.	Gmina Łomazy	0	0	+	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0
	Remont i doposażenie jednostek OSP na terenie gminy.	Gmina Łomazy w partnerstwie	0	0	+	0	0	0	0	0	0	0	0	0	+
	Stworzenie zbiornika retencyjnego przy rzece Zielawa.	Gmina Łomazy	0	0	+	-	-	-	0	-	+	+,-	0	0	0
	Rozwój elektronicznej administracji.	Gmina Piszczac	0	0	+	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0
	Poprawa dostępności do usług publicznych w gminie.	Gmina Piszczac	0	0	+	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0
	Doposażenie Gminnych Ochotniczych Straży Pożarnych.	Gmina Piszczac	0	0	+	0	0	0	0	0	0	0	0	0	+

Kursy, szkolenia pracowników.	Gmina Rokitno	0	0	+	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0
Magazyn przeciwpowodziowy.	Gmina Sławatycze	0	0	+	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	+
Magazyn sprzętu p.poż i garaż.	Gmina Sławatycze	0	0	+	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	+
Komisariat Policji.	Gmina Sławatycze	0	0	+	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0
Zakup samochodów p.poż.	Gmina Sławatycze	0	0	+	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	+
Budowa małej retencji wraz z infrastrukturą przy rzece Bug na gruncie Gminy Sławatycze.	Gmina Sławatycze	-	-	+	-	-	-	0	-	+	+,-	0	0	0	0
Podniesienie kompetencji pracowników sektora instytucji publicznych.	Miasto Terespol	0	0	+	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0
Remont jednostki, doposażenia i zakup wozu bojowego dla OSP.	Miasto Terespol	0	0	+	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	+
Wzmocnienie/przebudowa/wałów powodziowych.	Miasto Terespol	-	-	+	-	-	-	0	-	+	+,-	0	0	0	0
Budowa zbiornika retencyjnego wraz z budowlami na rzece Czapelce w miejscowości Kobylany gmina Terespol.	Gmina Terespol	-	-	+	-	-	-	0	-	+	+,-	0	0	0	0
Podniesienie niwelety korony drogi.	Gmina Terespol	0	0	+	0	0	0	0	+	0	0	0	0	0	+
Budowa budynku Państwowej Straży pożarnej z zapleczem i Centrum Szkolenia Służb Ratowniczych.	Państwowa Straż Pożarna i Gmina Terespol - partnerstwo	0	0	+	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	+

Szkolenia.	Gmina Tuczna	0	0	+	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0
Badania, ewaluacja. Szkolenia i wdrażanie.	Gmina Tuczna	0	0	+	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0
Zakup średniego samochodu pożarniczego.	Gmina Tuczna	0	0	+	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	+
Zakup sprzętu na potrzeby przeprowadzenia melioracji.	Gmina Tuczna	0	0	+	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	+
Zakup komputerów przenośnych dla radnych Gminy Zalesie.	Gmina Zalesie	0	0	+	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	+
Zakup średniego samochodu ratowniczo – gaśniczego (Zalesie).	Gmina Zalesie	0	0	+	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	+
Zakup średniego samochodu ratowniczo – gaśniczego (Kijowiec).	Gmina Zalesie	0	0	+	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	+

W Prognozie przeprowadzono analizę wpływu na środowisko planowanych przedsięwzięć - przy założeniu, że przedsięwzięcia będą spełniały wszystkie obowiązujące obecnie wymagania przepisów Prawa ochrony środowiska. W Prognozie przeanalizowano możliwy wpływ wskazanych do realizacji w Strategii zadań na następujące aspekty środowiska: różnorodność biologiczną, ludzi, zwierzęta, rośliny, wodę, powietrze, powierzchnię ziemi, krajobraz, klimat, zasoby naturalne, zabytki, dobra materialne. Określono czy oddziaływanie to może mieć kierunek negatywny, pozytywny czy obojętny na poszczególne elementy.

W ramach każdego z priorytetów określono szereg działań szczegółowych (inwestycyjnych, organizacyjnych, szkoleniowych, prawnych i innych).

Zidentyfikowano oddziaływania na środowisko poszczególnych priorytetów w odniesieniu do poszczególnych aspektów środowiskowych. Przedstawiono je w formie matrycy pozwalającej na łatwą identyfikację aspektów środowiskowych.

Sumaryczna analiza oddziaływań wykazuje, że realizacja celów i kierunków działań wynikających z Strategii będzie miała zdecydowanie pro – środowiskowe oddziaływanie, w związku z czym należy uznać tę realizację za wielce potrzebną.

Działania przewidziane w Strategii w sposób zdecydowanie pozytywny wpłyną na realizację i spełnienie celów środowiskowych dla jednolitych części wód podziemnych i powierzchniowych określonych w Planie gospodarowania wodami w obszarze dorzecza Wisły. Pozytywny wpływ będziemy mogli również zaobserwować w obszarze ochrony powietrza. Jednakże inwestycje realizowane na obszarach chronionych mogą generować negatywne oddziaływania na ekosystemy, gatunki roślin lub zwierząt bądź krajobraz polegające na niszczeniu siedlisk przyrodniczych i siedlisk gatunków, fragmentacji ekosystemów i korytarzy ekologicznych, tworzeniu barier utrudniających migrację zwierząt, zmianie warunków abiotycznych siedlisk itp. Dlatego podstawową zasadą jaką należy się kierować wdrażając zapisy Strategii powinno być wyprzedzające unikanie konfliktów ze środowiskiem w całości oraz z jego poszczególnymi komponentami na etapie planowania szczegółowej lokalizacji przedsięwzięć. Wymogiem obligatoryjnym jest zgodność z planami ochrony obowiązującymi na terenie rezerwatów przyrody i parków krajobrazowych oraz planami zadań ochronnych na obszarach Natura 2000. Na obszarach chronionych, które nie posiadają planów ochrony planowanie powinno być poprzedzone rzetelnym rozpoznanie uwarunkowań środowiskowych, prowadzącym do identyfikacji istotnych problemów i obszarów konfliktowych, a decyzja o lokalizacji wynikać z wielokryterialnej oceny wariantów przedsięwzięcia. Jeśli uniknięcie konfliktów nie jest możliwe, realizacja projektów powinna być uwarunkowana zastosowaniem środków łagodzących negatywne oddziaływania bądź wykonaniem kompensacji środowiskowej.

Przedstawiona ocena ma charakter poglądowy, gdyż dla przedsięwzięć faktycznie oddziałujących na środowisko powinny zostać opracowane szczegółowe raporty o oddziaływaniu na środowisko na etapie ubiegania się o pozwolenie na budowę.

W poniższej tabeli została przeprowadzona szczegółowa ocena potencjalnych oddziaływań na środowisko wynikających z realizacji celów, kierunków działań i przedsięwzięć zawartych w Strategii oraz sposoby przeciwdziałania, ograniczania i kompensacji. W tabeli nie wymieniano wszystkich zadań zawartych w Strategii a skupiono się na grupach zadań powodujących takie same lub podobne oddziaływanie.

Tabela. 15 Szczegółowa ocena potencjalnych oddziaływań na środowisko wynikających z realizacji celów, kierunków działań i przedsięwzięć zawartych w Strategii oraz sposoby przeciwdziałania, ograniczania i kompensacji

Priorytet	Cel	Komponenty środowiska	Identyfikacja potencjalnych oddziaływań	Charakter oddziaływań	Zasięg przestrzenny oddziaływań	Sposoby zapobiegania, ograniczania i kompensacji negatywnych oddziaływań
Priorytet 1: Zrównoważona i wyspecjalizowana gospodarka	1.1. Zintegrowana dostępność komunikacyjna przygranicznego obszaru	Rośliny i zwierzęta oraz bioróżnorodność	Niszczenie i fragmentacja siedlisk przyrodniczych oraz siedlisk roślin i zwierząt, niszczenie i pogarszanie stanu populacji gatunków roślin i zwierząt (w tym rzadkich, chronionych i zagrożonych), m.in. poprzez pogorszenie warunków siedliskowych, wzrost śmiertelności, płoszenie; obniżenie lub przerwanie drożności korytarzy ekologicznych, synantropizacja związanych z realizacją infrastruktury technicznej	krótkoterminowy, długoterminowy, bezpośredni, pośredni	lokalny, regionalny ponadregionalny	-
		Krajobraz, powierzchnia ziemi i gleby	Redukcja powierzchni gleb, zmiany ukształtowania powierzchni ziemi oraz krajobrazu związane z realizacją infrastruktury transportowej	długoterminowy, bezpośredni,	lokalny, regionalny	Wykorzystanie tras istniejącej infrastruktury, tworzenie zintegrowanych korytarzy transportowo – przesyłowych, omijanie w miarę możliwości terenów o znacznych deniwelacjach, zagrożonych powierzchniowymi ruchami masowymi lub o wysokich walorach krajobrazu (w szczególności podlegających ochronie prawnej)
		Wody powierzchniowe i podziemne	Zmniejszenie oddziaływań negatywnych na stan wód powierzchniowych i podziemnych w wyniku rozwoju transportu kolejowego i odciążeniu transportu samochodowego.	długoterminowe, pośrednie	lokalny, regionalny ponadregionalny	-
			Pogorszenie stanu wód (ilościowego i jakościowego) w wyniku rozwoju infrastruktury technicznej, zarówno w trakcie realizacji inwestycji (zmiana stosunków wodnych, zanieczyszczenia pochodzące z terenu budowy) jak i w okresie jej eksploatacji (związki ropopochodne, zanieczyszczenia z zimowego utrzymania dróg, pośrednio przez emisję spalin; zmiana stosunków wodnych)	krótkoterminowy, długoterminowy, bezpośredni, pośredni	lokalny, regionalny ponadregionalny	Odpowiednia organizacja zaplecza budowy, w celu zapobiegania przedostawaniu się zanieczyszczeń do środowiska gruntowo – wodnego , odwodnienie dróg przez odpowiedni system uniemożliwiający przenikanie zanieczyszczeń do wód; instalacja urządzeń do oczyszczania wód (m.in. osadniki, separatory substancji ropopochodnych)

poprzez zidentyfikowaną specjalizację w zakresie transportu, logistyki i spedycji oraz przetwórstwa przemysłowego z efektywnym wykorzystaniem sektora	Powietrze i klimat	Zmniejszenie emisji zanieczyszczeń do atmosfery w wyniku rozwoju infrastruktury kolejowej (odciążenie transportu samochodowego)	długoterminowe, pośrednie	lokalny, regionalny, ponadregionalny	-
	Zdrowie człowieka	Poprawa stanu zdrowia mieszkańców regionu w wyniku integracji infrastrukturalnej aglomeracji (m.in. usprawnienie komunikacji, rozwój transportu kolejowego, redukcja kongestii drogowej, poprawa warunków środowiskowych)	długoterminowe, pośrednie	lokalny, regionalny	-
		Pogorszenie stanu zdrowia mieszkańców regionu jako skutek rozwoju i użytkowania infrastruktury drogowej, kolejowej i energetycznej (przy uwzględnieniu powstałych zmian środowiskowych: hałasu, pola elektromagnetycznego, zanieczyszczeń powietrza i wody)	krótkoterminowy, długoterminowy, bezpośredni, pośredni	lokalny, regionalny, ponadregionalny	Lokalizacja infrastruktury technicznej uwzględniająca potencjalne wpływy na zdrowie mieszkańców, stosowanie ekranów akustycznych oraz obudowy dróg zielenią, monitoring natężenia hałasu na terenach zabudowanych, tworzenie obszarów ograniczonego użytkowania na terenach o ponadnormatywnej uciążliwości akustycznej.
	Dziedzictwo kulturowe	Zagrożenie dla obiektów zabytkowych lub dóbr kultury współczesnej w obszarze inwestycji podczas budowy i eksploatacji infrastruktury	krótkoterminowy, bezpośredni,	lokalny	Niekolizyjna lokalizacja realizowanej infrastruktury, zastosowanie odpowiednich metod budowy lub zabezpieczeń dóbr dziedzictwa kulturowego
	Rośliny i zwierzęta oraz bioróżnorodność	Możliwe obniżenie różnorodności biologicznej, pogorszenie stanu zachowania siedlisk przyrodniczych oraz siedlisk roślin i zwierząt, pogorszenie stanu zachowania populacji gatunków (w tym rzadkich, chronionych, hodowlanych) jako skutek nowych innowacyjnych technologii	długoterminowy, pośredni	lokalny, regionalny, ponadregionalny	Uwzględnienie aspektów środowiskowych i zasady przezorności przy testowaniu i wprowadzaniu innowacyjnych technologii.
		Poprawa skuteczności zarządzania i ochrony środowiska przyrodniczego w wyniku propagowania działań nakierowanych na rozwój dobrych praktyk rolniczych, w tym rolnictwa przyjaznego środowisku	długoterminowy, pośredni,	lokalny, regionalny	-
		Poprawa stanu siedlisk przyrodniczych, siedlisk roślin i zwierząt, poprawa stanu populacji gatunków roślin i zwierząt w związku z wdrażaniem ekoinnowacji przyjaznych środowisku	długoterminowy, pośredni,	lokalny, regionalny	-

	Krajobraz, powierzchnia ziemi i gleby	Redukcja powierzchni gleb, zmiany ukształtowania powierzchni ziemi oraz krajobrazu związane z realizacją infrastruktury	długoterminowy, bezpośredni,	lokalny	Wykorzystanie tras istniejącej infrastruktury, tworzenie zintegrowanych korytarzy transportowo – przesyłowych, omijanie w miarę możliwości terenów o znacznych deniwelacjach, zagrożonych powierzchniowymi ruchami masowymi lub o wysokich walorach krajobrazu (w szczególności podlegających ochronie prawnej)
		Wdrożenie technologii: redukujących zapotrzebowanie na surowce kopalne, infrastrukturę wytwórczą	długoterminowy, pośredni	lokalny, regionalny	-
		Poprawa środowiska glebowego poprzez rozwój dobrych praktyk rolniczych i rolnictwa ekologicznego	długoterminowy, pośredni,	lokalny, regionalny	-
		Poprawa jakości gospodarowania przestrzenią, w tym oszczędniejsze jej użytkowanie na cele związane z trwałym zainwestowaniem terenu w rezultacie lepszego rozpoznania funkcjonowania środowiska lub opracowania nowatorskich rozwiązań technologicznych lub organizacyjnych	długoterminowy, pośredni	lokalny, regionalny ponadregionalny	-
	Wody powierzchniowe i podziemne	Pogorszenie stanu wód (ilościowego i jakościowego) w wyniku rozwoju infrastruktury technicznej, zarówno w trakcie realizacji inwestycji (zmiana stosunków wodnych, zanieczyszczenia pochodzące z terenu budowy) jak i w okresie jej eksploatacji (związki ropopochodne, zanieczyszczenia z zimowego utrzymania dróg, pośrednio przez emisję spalin; zmiana stosunków wodnych)	krótkoterminowy, długoterminowy, bezpośredni, pośredni	lokalny, regionalny	Lokalizacja infrastruktury technicznej poza obszarami o wysokich walorach przyrodniczych, uwzględnienie ochrony wartości przyrodniczych (kosztów środowiskowych) na etapie planowania lokalizacji infrastruktury technicznej, przenoszenie gatunków rzadkich i chronionych na siedliska zastępcze, odtwarzanie siedlisk roślin i zwierząt w miejscach zastępczych, budowa przejść dla zwierząt, stosowanie siatek ograniczających kolizje ze zwierzętami, prowadzenie prac poza okresem lęgowym ptaków, rozrodu płazów, stosowanie obudowy dróg zielenią
		Poprawa efektywności i jakości zarządzania środowiskiem wodnym (a zarazem jego stanu) na skutek powiększenia zasobów wiedzy specjalistycznej oraz rozwoju kompetencji, w tym dotyczących rolnictwa przyjaznego środowisku	długoterminowy, pośredni	lokalny, regionalny ponadregionalny	-

	Powietrze i klimat	Możliwe pogorszenie stanu powietrza na skutek zintensyfikowania rozwoju gospodarczego, np. w zakresie gałęzi przemysłu emitujących zwiększone ilości zanieczyszczeń	długoterminowy, pośredni	lokalny, regionalny	Stosowanie nowoczesnych rozwiązań, technologii i najlepszych dostępnych technik, które ograniczać będą oddziaływania negatywne wynikające z realizacji niektórych inwestycji
		Możliwa poprawa jakości powietrza atmosferycznego na skutek powiększenia zasobów wiedzy specjalistycznej, również w zakresie nowoczesnych, innowacyjnych technologii rolniczych	długoterminowy, pośredni	lokalny, regionalny, ponadregionalny	-
	Zdrowie człowieka	Poprawa dobrostanu mieszkańców regionu (w tym zdrowia) w związku z ograniczaniem wykluczenia społecznego wskutek rozwijania kapitału ludzkiego.	długoterminowy, pośredni	regionalny	-
		Poprawa stanu zdrowia społeczeństwa w związku z upowszechnieniem produkcji i konsumpcji, zdrowej, ekologicznej żywności	długoterminowy, pośredni	lokalny, regionalny, ponadregionalny	-
		Pogorszenie stanu zdrowia mieszkańców regionu jako skutek rozwoju i użytkowania infrastruktury drogowej, kolejowej, energetycznej oraz rozwoju centrów logistycznych (przy uwzględnieniu powstałych zmian środowiskowych: hałasu, pola elektromagnetycznego, zanieczyszczeń powietrza i wody)	krótkoterminowy, długoterminowy, bezpośredni, pośredni	lokalny, regionalny, ponadregionalny	Lokalizacja infrastruktury technicznej uwzględniająca potencjalne wpływy na zdrowie mieszkańców, stosowanie ekranów akustycznych oraz obudowy dróg i terenów użytkowanych przemysłowo zielenią, monitoring natężenia hałasu na terenach zabudowanych, tworzenie obszarów ograniczonego użytkowania na terenach o ponadnormatywnej uciążliwości akustycznej.
	Dziedzictwo kulturowe	-	-	-	
	Dziedzictwo kulturowe	Poprawa stanu siedlisk przyrodniczych, siedlisk roślin i zwierząt, poprawa stanu populacji gatunków roślin i zwierząt w związku z wdrażaniem eko-innowacji.	długoterminowy, pośredni,	lokalny, regionalny	-

			Poprawa stanu siedlisk przyrodniczych, siedlisk roślin i zwierząt w związku prowadzeniem kompleksowych działań z zakresu ochrony siedlisk przyrodniczych	długoterminowy, bezpośredni	lokalny, regionalny	-
			Niszczenie i fragmentacja siedlisk przyrodniczych oraz siedlisk roślin i zwierząt, niszczenie i pogarszanie stanu populacji gatunków roślin i zwierząt (w tym rzadkich, chronionych i zagrożonych), m.in. poprzez pogorszenie warunków siedliskowych, wzrost śmiertelności, płoszenie; obniżenie lub przerwanie drożności korytarzy ekologicznych, synantropizacja związanych z realizacją infrastruktury technicznej	krótkoterminowy, długoterminowy, bezpośredni, pośredni	lokalny, regionalny	Lokalizacja infrastruktury technicznej poza obszarami o wysokich walorach przyrodniczych, uwzględnienie ochrony wartości przyrodniczych (kosztów środowiskowych) na etapie planowania lokalizacji infrastruktury technicznej, przenoszenie gatunków rzadkich i chronionych na siedliska zastępcze, odtwarzanie siedlisk roślin i zwierząt w miejscach zastępczych, budowa przejść dla zwierząt, stosowanie siatek ograniczających kolizje ze zwierzętami, prowadzenie prac poza okresem lęgowym ptaków, rozrodu płazów, stosowanie obudowy dróg zielenią
			Zmniejszone wykorzystanie zasobów naturalnych związane z rozwojem i budową odnawialnych źródeł energii	długoterminowy, pośredni	ponadregionalny	-
		Krajobraz, powierzchnia ziemi i gleby	Redukcja powierzchni gleb, zmiany ukształtowania powierzchni ziemi oraz krajobrazu związane z realizacją infrastruktury	długoterminowy, bezpośredni,	lokalny	Wykorzystanie tras istniejącej infrastruktury, tworzenie zintegrowanych korytarzy transportowo – przesyłowych, omijanie w miarę możliwości terenów o znacznych deniwelacjach, zagrożonych powierzchniowymi ruchami masowymi lub o wysokich walorach krajobrazu (w szczególności podlegających ochronie prawnej)
			Ograniczenie ubytków pokrywy glebowej, przekształceń powierzchni ziemi oraz degradacji krajobrazu poprzez redukcję potrzeb terenowych dla składowania odpadów, poprawa jakości pokrywy glebowej na skutek poprawy jakości wód	długoterminowy, bezpośredni,	regionalny	-

	Wody powierzchniowe i podziemne	Poprawa stanu jakościowego wód na skutek poprawy stanu powietrza	długoterminowy, pośredni,	lokalny, regionalny	-	
		Powietrze i klimat	Poprawa stanu jakościowego i ilościowego powietrza na skutek rozwoju nowoczesnych technologii i innowacji w zakresie efektywnych energetycznie i niskoemisyjnych rozwiązań	długoterminowy, pośredni,	lokalny, regionalny	-
		Zdrowie człowieka	Poprawa stanu zdrowia mieszkańców i poprawa opieki zdrowotnej w wyniku rozwijania innowacyjnej medycyny oraz poprzez minimalizację narażenia na szkodliwe czynniki środowiskowe w związku z wdrażaniem eko-innowacji	długoterminowy, pośredni,	lokalny, regionalny	-
		Dziedzictwo kulturowe	-	-	-	-
	1.5 Kreowanie sieciowego transgranicznego produktu turystycznego oraz wspieranie rozwoju instytucji kultury	Rośliny i zwierzęta oraz bioróżnorodność	Poprawa stanu siedlisk przyrodniczych, siedlisk roślin i zwierząt, poprawa stanu populacji gatunków roślin i zwierząt w związku z poprawą stanu środowiska	długoterminowy, bezpośredni	lokalny	-
			Poprawa stanu siedlisk przyrodniczych, siedlisk roślin i zwierząt w związku z prowadzeniem kompleksowych działań z zakresu ochrony siedlisk przyrodniczych	długoterminowy, bezpośredni	lokalny, regionalny	-
			Ochrona różnorodności biologicznej, poprawa warunków siedlisk przyrodniczych oraz siedlisk roślin i zwierząt (w tym chronionych, rzadkich i zagrożonych), poprawa stanu populacji roślin i zwierząt, siedlisk przyrodniczych, siedlisk roślin i zwierząt, form ochrony przyrody, utrzymanie i poprawa drożności korytarzy ekologicznych, zwiększenie spójności obszarów przyrodniczo cennych	długoterminowy, bezpośredni, pośredni	lokalny	-
			Obniżenie różnorodności biologicznej, likwidacja nisz ekologicznych, niszczenie i pogorszenie stanu siedlisk przyrodniczych oraz siedlisk roślin i zwierząt (w tym chronionych, rzadkich i zagrożonych), niszczenie i pogorszenie stanu populacji roślin i zwierząt, form ochrony przyrody, przerwanie i osłabienie drożności korytarzy ekologicznych, osłabienie spójności obszarów przyrodniczo cennych w wyniku realizacji działań o charakterze przeciwpowodziowym	krótkoterminowy, długoterminowy, bezpośredni, pośredni	lokalny, regionalny, ponadregionalny	Udrażnianie cieków w celu utrzymania lub przywrócenia funkcji korytarzowej (m.in. budowa i usprawnianie przeplawek), zachowanie różnorodności morfologicznej koryta i reżimu przepływu, stosowanie działań zwiększających naturalną retencję w zlewniach oraz innych przyjaznych środowisku rozwiązań przeciwpowodziowych, tworzenie budowli habitatowych (kryjówki dla ryb), odbudowa ekotonów wzdłuż koryt rzecznych, stosowanie przyjaznych środowisku rozwiązań na etapie prac budowlanych, przenoszenie gatunków rzadkich i chronionych na siedliska zastępcze.

		<p>Możliwe obniżenie różnorodności biologicznej, pogorszenie stanu zachowania i niszczenie siedlisk przyrodniczych oraz siedlisk roślin i zwierząt (w tym chronionych, rzadkich i zagrożonych), pogorszenie stanu zachowania populacji gatunków, osłabienie drożności korytarzy ekologicznych, synantropizacja, ekspansja gatunków inwazyjnych, osłabienie spójności obszarów przyrodniczo cennych w wyniku rozbudowy infrastruktury okolicy turystycznej, wzrostu natężenia ruchu turystycznego, upowszechnienia nowych form turystyki</p>	<p>krótkoterminowy, długoterminowy, bezpośredni, pośredni</p>	<p>lokalny, regionalny ponadregionalny</p>	<p>Uwzględnienie przy lokalizacji infrastruktury okolicy turystycznej obowiązku ochrony siedlisk i gatunków, w szczególności na obszarach chronionych, dostosowanie obciążenia turystycznego do chłonności i pojemności turystycznej obszarów, kanalizacja ruchu turystycznego, promowanie form turystyki przyjaznych środowisku przyrodniczemu.</p>
		<p>Niszczenie i fragmentacja siedlisk przyrodniczych oraz siedlisk roślin i zwierząt, niszczenie i pogarszanie stanu populacji gatunków roślin i zwierząt (w tym rzadkich, chronionych i zagrożonych), m.in. poprzez pogorszenie warunków siedliskowych, wzrost śmiertelności, płoszenie; obniżenie lub przerwanie drożności korytarzy ekologicznych, synantropizacja związanych z realizacją infrastruktury technicznej</p>	<p>krótkoterminowy, długoterminowy, bezpośredni, pośredni</p>	<p>lokalny, regionalny ponadregionalny</p>	<p>Lokalizacja infrastruktury technicznej poza obszarami o wysokich walorach przyrodniczych, uwzględnienie ochrony wartości przyrodniczych (kosztów środowiskowych) na etapie planowania lokalizacji infrastruktury technicznej, przenoszenie gatunków rzadkich i chronionych na siedliska zastępcze, odtwarzanie siedlisk roślin i zwierząt w miejscach zastępczych, budowa przejść dla zwierząt, stosowanie siatek ograniczających kolizje ze zwierzętami, prowadzenie prac poza okresem lęgowym ptaków, rozrodu płazów, stosowanie obudowy dróg zielenią</p>
	<p>Krajobraz, powierzchnia ziemi i gleby</p>	<p>Podniesienie walorów krajobrazu przestrzeni publicznych miast</p>	<p>długoterminowy, bezpośredni,</p>	<p>lokalny</p>	<p>-</p>
		<p>Ograniczenie ubytków pokrywy glebowej, przekształceń powierzchni ziemi oraz degradacji krajobrazu poprzez redukcję potrzeb terenowych dla składowania odpadów, poprawa jakości pokrywy glebowej na skutek poprawy jakości wód</p>	<p>długoterminowy, bezpośredni,</p>	<p>regionalny</p>	<p>-</p>
		<p>Redukcja powierzchni gleb, zmiany ukształtowania powierzchni ziemi oraz krajobrazu związane z realizacją infrastruktury</p>	<p>długoterminowy, bezpośredni,</p>	<p>lokalny</p>	<p>Wykorzystanie tras istniejącej infrastruktury, tworzenie zintegrowanych korytarzy transportowo – przesyłowych, omijanie w miarę możliwości terenów o znacznych deniwelacjach, zagrożonych powierzchniowymi ruchami masowymi lub o wysokich walorach krajobrazu (w szczególności podlegających ochronie prawnej)</p>

		Degradacja pokrywy glebowej, przekształcenie rzeźby terenu i zagrożenie degradacją krajobrazu wskutek wprowadzenia masowej turystyki w miejsca wrażliwe	krótkoterminowy, długoterminowy, bezpośredni, pośredni	lokalny, regionalny ponadregionalny	Dostosowanie intensywności wykorzystania środowiska przyrodniczego miejsc atrakcyjnych turystycznie do ich chłonności ekologicznej i stopnia odporności na presję różnych sposobów wykorzystania turystycznego, określenie i egzekwowanie wysokich standardów architektoniczno – krajobrazowych dla infrastruktury turystycznej
	Wody powierzchniowe i podziemne	Wzrost zanieczyszczenia wód na skutek podwyższonej presji na jakość wód oraz zwiększonego obciążenia obiektów turystycznych wyposażonych nieobjętych zbiorczym systemem odprowadzania ścieków i niedostatecznie wyposażonych w systemy ich oczyszczania	długoterminowe, pośrednie	lokalny, regionalny ponadregionalny	-
	Powietrze i klimat	Poprawa jakości powietrza poprzez eliminację zagrożeń związanych z kontrolowanym i niekontrolowanym składowaniem odpadów w środowisku	długoterminowy, bezpośredni,	lokalny, regionalny	-
		Pogorszenie jakości powietrza i klimatu akustycznego w związku z realizacją przedsięwzięć	krótkoterminowy, pośredni,	lokalny	Odpowiednia organizacja zaplecza budowy
	Zdrowie człowieka	Poprawa stanu zdrowia i bezpieczeństwa mieszkańców w wyniku działań na rzecz poprawy warunków środowiska	długoterminowy, pośredni	lokalny, regionalny ponadregionalny	-
		Poprawa stanu zdrowia społeczeństwa w związku z upowszechnianiem zdrowego i aktywnego stylu życia poprzez tworzenie i promowanie produktów turystycznych	krótkoterminowy, długoterminowy, bezpośredni, pośredni	lokalny, regionalny ponadregionalny	-
	Dziedzictwo kulturowe	Wzbogacenie zasobów materialnych i niematerialnych dziedzictwa kulturowego	długoterminowy, bezpośredni, pośredni	lokalny, regionalny	-
		Ochrona przed degradacją obiektów zabytkowych, w tym nadanie nowych funkcji obiektom nieużytkowanym – także na cele kreowania dóbr kultury	długoterminowy, bezpośredni, pośredni	lokalny, regionalny	-
		Zagrożenie dla obiektów zabytkowych lub dóbr kultury współczesnej w obszarze inwestycji podczas budowy i eksploatacji infrastruktury	krótkoterminowy, bezpośredni,	lokalny	Niekolizyjna lokalizacja realizowanej infrastruktury, zastosowanie odpowiednich metod budowy lub zabezpieczeń dóbr dziedzictwa kulturowego

Priorytet 2: POF atrakcyjnym miejscem zamieszkania i pobytu	2.1. Lepszy stan środowiska przyrodniczego poprzez rozwój infrastruktury komunalnej	Rośliny i zwierzęta oraz bioróżnorodność	Poprawa stanu siedlisk przyrodniczych, siedlisk roślin i zwierząt, poprawa stanu populacji gatunków roślin i zwierząt w związku z wdrażaniem ekoinnowacji.	długoterminowy, pośredni,	lokalny, regionalny	-
			Poprawa stanu siedlisk przyrodniczych, siedlisk roślin i zwierząt, poprawa stanu populacji gatunków roślin i zwierząt w związku z poprawą stanu środowiska	długoterminowy, bezpośredni	lokalny	-
		Krajobraz, powierzchnia ziemi i gleby	Zmniejszone wykorzystanie zasobów naturalnych związane z rozwojem i budową systemów wodno-kanalizacyjnych	długoterminowy, pośredni	ponadregionalny	-
			Poprawa stanu jakościowego gleby na skutek rozbudowy sieci kanalizacyjnych	długoterminowy, bezpośredni,	lokalny, regionalny	Wykorzystanie tras istniejącej infrastruktury, tworzenie zintegrowanych korytarzy transportowo – przesyłowych, omijanie w miarę możliwości terenów o znacznych deniwelacjach, zagrożonych powierzchniowymi ruchami masowymi lub o wysokich walorach krajobrazu (w szczególności podlegających ochronie prawnej)
		Wody powierzchniowe i podziemne	Poprawa stanu jakościowego i ilościowego wód na skutek inwestycji w infrastrukturę wod-kan	długoterminowy, pośredni,	lokalny, regionalny	-
		Powietrze i klimat	Poprawa jakości powietrza poprzez eliminację zagrożeń związanych z kontrolowanym i niekontrolowanym składowaniem odpadów w środowisku	długoterminowy, bezpośredni,	lokalny, regionalny	-
		Zdrowie człowieka	Poprawa stanu zdrowia i bezpieczeństwa mieszkańców w wyniku działań na rzecz poprawy warunków środowiska	długoterminowy, bezpośredni	lokalny, regionalny ponadregionalny	-
		Dziedzictwo kulturowe	-	-	-	-
Priorytet 3: Zdrowe , aktywne i wyształcone społeczeństwo	Wszystkie Cele wymienione w tym Priorytecie	Rośliny i zwierzęta oraz bioróżnorodność	-	-	-	-
		Krajobraz, powierzchnia ziemi i gleby	-	-	-	-
		Wody powierzchniowe i podziemne	-	-	-	-
		Powietrze i klimat	-	-	-	-
		Zdrowie człowieka	Poprawa stanu zdrowia mieszkańców i poprawa opieki zdrowotnej w wyniku rozwijania innowacyjnej medycyny oraz poprzez minimalizację narażenia na szkodliwe czynniki środowiskowe w związku z wdrażaniem ekoinnowacji	długoterminowy, pośredni,	lokalny, regionalny	-

			Poprawa stanu zdrowia społeczeństwa w związku z upowszechnieniem produkcji i konsumpcji, zdrowej, ekologicznej żywności	długoterminowy, pośredni	lokalny, regionalny, ponadregionalny	-
			Poprawa warunków bytowych mieszkańców poprzez rozwój przedsiębiorczości i nowoczesnego rolnictwa	długoterminowy, pośredni	lokalny, regionalny, ponadregionalny	-
		Dziedzictwo kulturowe	-	-	-	-
Priorytet 4: Integracja obszaru i sprawne rządzenie	Wszystkie Cele wymienione w tym Priorytecie	Rośliny i zwierzęta oraz bioróżnorodność	Niszczenie i fragmentacja siedlisk przyrodniczych oraz siedlisk roślin i zwierząt, niszczenie i pogarszanie stanu populacji gatunków roślin i zwierząt (w tym rzadkich, chronionych i zagrożonych), m.in. poprzez pogorszenie warunków siedliskowych, wzrost śmiertelności, płoszenie; obniżenie lub przerwanie drożności korytarzy ekologicznych, synantropizacja związanych z realizacją infrastruktury technicznej	krótkoterminowy, długoterminowy, bezpośredni, pośredni	lokalny, regionalny, ponadregionalny	Lokalizacja zbiorników małej retencji poza obszarami o wysokich walorach przyrodniczych, uwzględnienie ochrony wartości przyrodniczych (kosztów środowiskowych) na etapie planowania lokalizacji zbiornika, przenoszenie gatunków rzadkich i chronionych na siedliska zastępcze, odtwarzanie siedlisk roślin i zwierząt w miejscach zastępczych.
		Krajobraz, powierzchnia ziemi i gleby	Redukcja powierzchni gleb, zmiany ukształtowania powierzchni ziemi oraz krajobrazu związane z budową zbiorników małej retencji	długoterminowy, bezpośredni,	lokalny	-

		Wody powierzchniowe i podziemne	Pogorszenie stanu wód (ilościowego i jakościowego) w wyniku realizacji inwestycji na etapie budowy (zmiana stosunków wodnych, zanieczyszczenia pochodzące z terenu budowy) jak i w okresie jej eksploatacji (zmiana stosunków wodnych)	krótkoterminowy, długoterminowy, bezpośredni, pośredni	lokalny, regionalny	Lokalizacja infrastruktury technicznej poza obszarami o wysokich walorach przyrodniczych, uwzględnienie ochrony wartości przyrodniczych (kosztów środowiskowych) na etapie planowania lokalizacji infrastruktury technicznej, przenoszenie gatunków rzadkich i chronionych na siedliska zastępcze, odtwarzanie siedlisk roślin i zwierząt w miejscach zastępczych, budowa przejść dla zwierząt, stosowanie siatek ograniczających kolizje ze zwierzętami, prowadzenie prac poza okresem lęgowym ptaków, rozrodu płazów, stosowanie obudowy dróg zielenią
		Powietrze i klimat	Pogorszenie jakości powietrza atmosferycznego w trakcie realizacji inwestycji	długoterminowy, pośredni	lokalny, regionalny	Odpowiednia organizacja zaplecza budowy
		Zdrowie człowieka	Poprawa dobrostanu mieszkańców regionu (w tym zdrowia) w związku z ograniczeniem wykluczenia społecznego wskutek rozwijania kapitału ludzkiego.	długoterminowy, pośredni	regionalny	-
			Poprawa dobrostanu mieszkańców regionu w związku z lepszym dostępem do infrastruktury publicznej, edukacyjnej i sportowej	długoterminowy, pośredni	regionalny	-
			Poprawa stanu zdrowia i bezpieczeństwa mieszkańców w wyniku działań na rzecz zabezpieczenia przed sytuacjami kryzysowymi (klęski żywiołowe – zwłaszcza powodzie – oraz katastrofy)	długoterminowy, bezpośredni, pośredni	lokalny, regionalny	-
		Dziedzictwo kulturowe	Wzbogacenie zasobów materialnych i niematerialnych dziedzictwa kulturowego	długoterminowy, bezpośredni	lokalny, regionalny, ponadregionalny	-

6.3. Oddziaływania wtórne i skumulowane.

Oddziaływania skumulowane będą związane z jednoczesną realizacją w kilku zadań w tym samym czasie, na sąsiadujących terenach (akumulacja wpływów w czasie i przestrzeni). Związane będą z okresowym zwiększeniem hałasu i zanieczyszczenia powietrza związanego z etapem prac budowlanych. Należy jednak podkreślić, że natężenie i zakres przewidywanych oddziaływań skumulowanych będą niewielkie. Będą to oddziaływania krótkoterminowe, ograniczone do czasu trwania prac budowlanych. Nie zidentyfikowano oddziaływań skumulowanych wynikających z realizacji innych programów lub planów na tym terenie, w tym samym czasie.

Oddziaływania wtórne zachodzących najczęściej w sytuacji wzrostu jednej emisji, powstającej w związku z ograniczeniem innej. Określenie wtórnych oddziaływań w makroskalowych prognozach, sporządzanych na potrzeby dokumentów strategicznych, biorąc pod uwagę ich zasięg oraz stopień ogólności, jest albo w ogóle niemożliwe, albo obarczone zbyt dużą niepewnością, jak również niecelowe na tak wczesnym etapie planowania.

Zadaniem prognoz, wykonywanych na najwcześniejszym etapie planowania i podejmowania decyzji, jest przede wszystkim zidentyfikowanie możliwości wystąpienia oddziaływań na środowisko oraz określenie ich przybliżonej siły i kierunku, po to by umożliwić skorygowanie celów i założeń rozpatrywanego dokumentu, aby jego potencjalne oddziaływania negatywne (zwłaszcza te najsilniejsze) mogły ulec zmniejszeniu, a oddziaływania pozytywne (zwłaszcza te najsłabsze) zwiększeniu.

W tabeli poniżej przedstawiono relacje pomiędzy potencjalnymi oddziaływaniami przedsięwzięć Strategii na poszczególne elementy środowiska oraz oddziaływaniami pośrednimi mogącymi mieć miejsce z związku z realizacją Strategii.

Tabela 16. Wzajemne powiązania oddziaływań

Element środowiska	Oddziaływania bezpośrednie	Wzajemne powiązania oddziaływań
POWIETRZE I KLIMAT	<ul style="list-style-type: none"> ➤ Hałas i wibracje ➤ Emisja spalin ➤ Zapylenie ➤ Imisja zanieczyszczeń 	<ul style="list-style-type: none"> ➤ Spaliny i pyły samochodowe zanieczyszczają powierzchnie ziemi, gleby i wody powierzchniowe ➤ Zanieczyszczanie powietrza i zmiany topoklimatu wpływają na florę i faunę ➤ Hałas i wibracje wpływają na zdrowie człowieka i świat zwierzęcy ➤ Zmiany pokrycia powierzchni ziemi wpływają na mikroklimat.
WODY POWIERZCHNIOWE I PODZIEMNE	<ul style="list-style-type: none"> ➤ Obniżenie poziomu wód gruntowych ➤ Zmiana stosunków wodnych ➤ Zanieczyszczenia wód 	<ul style="list-style-type: none"> ➤ Zanieczyszczenia użytkowych poziomów wód podziemnych mają wpływ na zdrowie ludzi ➤ Zmiany poziomu wód gruntowych (odwodnienia), wpływają na wilgotność gleby, a to z kolei oddziałuje na florę i faunę ➤ Zanieczyszczenia wód wpływają na bioróżnorodność ➤ Poziom wód gruntowych i stosunki wodne

		<p>wpływają na stan zdrowotny roślinności danego obszaru, a tym samym na zmiany w krajobrazie</p> <ul style="list-style-type: none"> ➤ Zmiany pokrycia powierzchni ziemi i jej właściwości filtracyjnych wpływają na reżim wód gruntowych ➤ Zanieczyszczenia użytkowych poziomów wód podziemnych mają wpływ na zdrowie ludzi
FLORA i FAUNA	<ul style="list-style-type: none"> ➤ Zmiany przestrzeni życiowej i ekosystemów ➤ Zagrożenie dla niektórych gatunków ➤ Zmniejszenie bioróżnorodności 	<ul style="list-style-type: none"> ➤ Rozwój transportu, budowa dróg oraz inne procesy urbanizacyjne wpływają na florę i faunę pośrednio poprzez: ➤ Zmiana stanu czystości powietrza, hałasu i drgań, mikroklimatu, poziomu wód gruntowych, zbiorników wód powierzchniowych i podziemnych, zanieczyszczenie gleby i pokrycia powierzchni ziemi ➤ Stan flory i fauny ma wpływ na zdrowie fizyczne i psychiczne człowieka ➤ Stan flory wpływa na krajobraz
GLEBY i ŚRODOWISKO GRUNTOWO-WODNE	<ul style="list-style-type: none"> ➤ Zmiany pokrycia powierzchni terenu ➤ Zmiany struktury gruntu, składu biologicznego i chemicznego 	<ul style="list-style-type: none"> ➤ Zmiana pokrycia powierzchni terenu wpływa na zmianę mikroklimatu ➤ Zwiększenie powierzchni nawierzchni nieprzepuszczalnych czyli pogorszenie się własności retencyjnych i filtracyjnych, wpływa to na wody gruntowe i ujęcia wody oraz na mikroklimat. ➤ Zanieczyszczenia opadające na powierzchnię dróg spływają wraz z wodami opadowymi do gleby i wód gruntowych.

6.4. Rozwiązania mające na celu zapobieganie, ograniczanie negatywnych oddziaływań na środowisko, mogących być rezultatem realizacji projektowanego dokumentu, w szczególności na cele i przedmiot ochrony obszaru Natura 2000 oraz integralność tego obszaru

Rozważając cele określone w Strategii należy stwierdzić, iż wiele z celów bezpośrednio jest skierowana na poprawę stanu środowiska naturalnego, w innych natomiast poprawa środowiska osiągnana jest w sposób pośredni. Niemniej jednak należy pamiętać, iż w wyniku realizacji zapisów, Strategii mogą powstać negatywne oddziaływania, o których mowa była w poprzednich rozdziałach.

Do przedsięwzięć realizowanych w ramach Strategii, które mogą negatywnie oddziaływać na środowisko należy większość inwestycji infrastrukturalnych przede wszystkim: na etapie budowy inwestycje w zakresie budowy lub modernizacji infrastruktury sportowej, drogowej rewitalizacji terenów itp., a także w fazie realizacji i eksploatacji m.in. drogi, infrastruktury turystycznej, zbiornika retencyjnego. Negatywne oddziaływanie tych inwestycji na środowisko można ograniczyć do racjonalnego poziomu poprzez dobrze przemyślany wybór lokalizacji, ponieważ skala wywoływanych przez nie przekształceń środowiska zależeć będzie w znacznym stopniu

od lokalnych uwarunkowań. Ponadto, prawidłowy projekt, uwzględniający potrzeby ochrony środowiska zarówno na etapie budowy, jaki i w fazie eksploatacji inwestycji pozwoli także ograniczyć te oddziaływania.

W celu zmniejszenia lub eliminacji negatywnego oddziaływania na środowisko przyrodnicze lub społeczne proponuje się podjęcie działań łagodzących opisanych poniżej w tabeli 17.

Tabela 17. Proponowane środki i zalecenia łagodzące niekorzystne oddziaływania na środowisko wynikające z realizacji Strategii

Element środowiska przyrodniczego	Środki łagodzące/zalecenie
LUDZIE	<ul style="list-style-type: none"> ➤ oznakowanie obszarów, gdzie prowadzone będą prace budowlane i modernizacyjne w celu zwiększenia bezpieczeństwa ludzi podczas wykonywania tych prac; ➤ stosowanie sprawnego technicznie sprzętu, stałe prowadzenie nadzoru budowlanego oraz bezwzględne przestrzeganie przepisów BHP; ➤ ograniczenie czasu pracy maszyn budowlanych do niezbędnego minimum w celu zmniejszenia emisji spalin oraz hałasu; ➤ stosowanie systemów zabezpieczających rusztowania oraz maszyny i urządzenia podczas remontów i innych prac budowlanych, ograniczające jednocześnie uciążliwości przez nie wywoływane; ➤ stosowanie roślinności izolacyjnej (obudowa biologiczna wzdłuż ciągów komunikacyjnych);
ZWIERZĘTA	<ul style="list-style-type: none"> ➤ wykonanie inwentaryzacji budynków i terenów planowanych pod budowę pod kątem występowania ptaków, nietoperzy i zwierząt chronionych; ➤ prowadzenie prac poza okresem lęgowym ptaków oraz rozrodu nietoperzy i innych zwierząt, których występowanie zidentyfikowano w rejonie planowanych inwestycji; ➤ w przypadku braku możliwości prowadzenia prac w okresie poza lęgowym odpowiednio wcześniejsze zabezpieczenie budynków przed zakładaniem w nich lęgowisk; ➤ w trakcie prac modernizacyjnych zapewnienie nadzoru ze strony ornitologów i chiropterologów na wypadek odnalezienia miejsc gniazdowania ptaków oraz rozrodu nietoperzy; ➤ po przeprowadzeniu prac remontowych, w przypadku braku możliwości zachowania istniejących schronień, wyposażenie budynków w schronienia alternatywne (skrzynki dla ptaków i nietoperzy), równoważące ubytek takich miejsc; ➤ prowadzenie prac budowlanych i modernizacyjnych w możliwie najkrótszym czasie;
ROŚLINY	<ul style="list-style-type: none"> ➤ wykonanie inwentaryzacji przyrodniczej obszarów dysfunkcyjnych pod kątem występowania cennych gatunków roślin, przede wszystkim obszarów wodno-błotnych o wysokich walorach przyrodniczych; ➤ wkomponowywanie istniejącej roślinności w rewitalizowaną przestrzeń obszarów dysfunkcyjnych, wprowadzanie nowych obszarów zieleni urządzonej, dostosowanej do warunków siedliskowych oraz współgrającej z otoczeniem;

	<ul style="list-style-type: none"> ➤ zachowanie wysokiej kultury prowadzenia robót budowlanych, z poszanowaniem wymagań ochrony środowiska; ➤ prowadzenie ręcznych wykopów w sąsiedztwie systemów korzeniowych w czasie wykonywania prac budowlanych; ➤ unikanie usuwania korzeni strukturalnych drzew w przypadku prowadzenia wykopów w sąsiedztwie bryły korzeniowej; ➤ zabezpieczenie ran na drzewach powstałych w wyniku prowadzonych prac budowlanych odpowiednimi środkami grzybobójczymi; ➤ zabezpieczenie pni drzew narażonych na otarcia ze strony sprzętu budowlanego np. włókniny i obudowy drewniane; ➤ lokalizowanie zapleczy budów możliwe najdalej od stanowisk roślin o dużych walorach przyrodniczych;
<p>WODA</p>	<ul style="list-style-type: none"> ➤ zabezpieczenie/uszczelnienie terenów zapleczy budów (magazynowanie substancji, materiałów oraz odpadów w sposób eliminujący kontakt z wodami opadowymi i gruntowymi); ➤ kontrolowanie szczelności zbiorników paliw płynnych pojazdów stosowanych w czasie prac budowlanych w celu niedopuszczenia do miejscowego skażenia środowiska gruntowego substancjami ropopochodnymi; ➤ zapewnienie dostępu pracownikom przedsiębiorstw budowlanych do przenośnych toalet oraz regularnie opróżnianie toalet z wykorzystaniem samochodów serwisowo-asenizacyjnych wyposażonych w odpowiednie akcesoria; ➤ zachowanie szczególnej ostrożności w czasie prowadzenia prac w sąsiedztwie cieków i zbiorników wodnych; ➤ ograniczanie powierzchni nieprzepuszczalnych (np. poprzez stosowanie materiałów przepuszczalnych do budowy parkingów, ciągów pieszych i rowerowych); ➤ stosowanie w budowanych i modernizowanych budynkach rozwiązań technicznych mających na celu ograniczenie zużycia wody;
<p>POWIETRZE</p>	<ul style="list-style-type: none"> ➤ zachowanie wysokiej kultury prowadzenia robót, a w szczególności przez: systematyczne sprzątanie placów budowy, zraszanie wodą placów budowy (zależnie od potrzeb), ograniczenie do minimum czasu pracy silników spalinowych maszyn i samochodów budowy, uważne ładowanie materiałów sypkich na samochody, stosowanie osłon na rusztowania, urządzenia, maszyny i pojazdy, ograniczających pylenie oraz inne zanieczyszczenia, stosowanie gotowych mieszanek wytwarzanych w wytwórniach, aby ograniczyć do minimum operacje mieszania kruszywa ze spoiwem na miejscu budowy, wykorzystanie pojazdów zasilanych alternatywnymi źródłami napędu, propagowanie ruchu rowerowego, pieszego, poprzez budowę odpowiednich ciągów komunikacyjnych; ➤ zwiększenie powierzchni terenów zielonych poprawiających skład powietrza atmosferycznego (poprzez pochłanianie szkodliwych gazów – tlenki siarki, siarkowodór, dwutlenek węgla oraz produkcji tlenu); ➤ budowanie pasów zieleni izolacyjnej, ograniczającej uciążliwości komunikacyjne; stosowanie w budowanych i modernizowanych budynkach rozwiązań technicznych mających na celu ograniczenie niskiej emisji (stosowanie kotłów zasilanych ekologicznymi

	paliwami, termomodernizacja budynków – ograniczająca zużycie paliw i energii);
POWIERZCHNIA ZIEMI	<ul style="list-style-type: none"> ➤ zabezpieczenie/uszczelnienie terenów zapleczy budów (magazynowanie substancji, materiałów oraz odpadów w sposób eliminujący kontakt z glebą); ➤ kontrolowanie szczelność zbiorników paliw płynnych pojazdów stosowanych w czasie prac budowlanych w celu niedopuszczenia do miejscowego skażenia środowiska gruntowego substancjami ropopochodnymi; ➤ przed rozpoczęciem prac ziemnych zebranie warstwy wierzchniej gleby (humus), a po zakończeniu prac – rozdeponowanie na powierzchni terenu; ➤ przestrzegania prawidłowej gospodarki odpadami;
KRAJOBRAZ	<ul style="list-style-type: none"> ➤ zintegrowanie nowych przedsięwzięć inwestycyjnych z istniejącą rzeźbą terenu; ➤ wkomponowanie istniejących elementów krajobrazu o potencjalnie wysokich walorach przyrodniczych w rewitalizowaną przestrzeń; ➤ traktowanie zieleni urządzonej jako priorytetowego elementu kształtującego prawidłowo zagospodarowaną przestrzeń miejską;
KLIMAT	<ul style="list-style-type: none"> ➤ odpowiednie projektowanie zieleni na terenie osiedli, tak, aby pełniła funkcje ochrony przed wiatrem, wpływała na wymianę powietrza w mieście oraz przyczyniała się do zatrzymywania wilgoci; ➤ stosowanie zabiegów mających na celu zmniejszenie zatorów komunikacyjnych w mieście (odpowiednio zsynchronizowana sygnalizacja świetlna, propagowanie ruchu pieszego, rowerowego oraz komunikacji publicznej) podczas prowadzonych prac remontowych;
ZABYTKI, DOBRA MATERIALNE	<ul style="list-style-type: none"> ➤ planowanie nowych inwestycji w harmonii z istniejącym krajobrazem i historycznym układem przestrzennym; ➤ odpowiednie wyeksponowanie obiektów zabytkowych o wysokich wartościach artystycznych, historycznych i kulturowych na tle istniejącej zabudowy oraz planowanych inwestycji; ➤ prowadzenie prac remontowych obiektów zabytkowych w uzgodnieniu z Konserwatorem Zabytków;

W przypadku, gdy całkowite uniknięcie danego oddziaływania jest niemożliwe i istnieje niebezpieczeństwo nieodwracanego zniszczenia szczególnie cennych elementów przyrody, konieczne jest podjęcie odpowiednio wcześniej działań kompensacyjnych.

7. Niedostatki i braki materiałów utrudniające ocenę szkodliwego oddziaływania na środowisko ustaleń projektowanego dokumentu

W trakcie prac nad Prognozą opierano się wszelkich dostępnych materiałach dotyczących przepisów prawnych, sieci „Natura 2000”, danych o stanie środowiska oraz innych dokumentach niezbędnych do opracowania przedmiotowego dokumentu. W trakcie opracowywania Prognozy nie stwierdzono istotnych niedostatków lub braków materiałów, które ograniczyłyby możliwość wykonania Prognozy. Jedynym problemem

okazał się ogólny charakter zadań proponowanych w Strategii, utrudnił, a w pojedynczych przypadkach wręcz uniemożliwił określenie oddziaływania na środowisko danego przedsięwzięcia

8. Transgraniczne oddziaływanie na środowisko

Zgodnie z art. 104 ustawy z dnia 3 października 2008 r. o udostępnianiu informacji o środowisku i jego ochronie, udziale społeczeństwa w ochronie środowiska oraz o ocenach oddziaływania na środowisko w razie stwierdzenia możliwości znaczącego transgranicznego oddziaływania na środowisko, pochodzącego z terytorium Rzeczypospolitej Polskiej na skutek realizacji projektów polityk, strategii, planów lub programów, przeprowadza się postępowanie dotyczące transgranicznego oddziaływania na środowisko.

Pomimo tego, iż gminy Przygranicznego Obszaru Funkcjonalnego położone są w bezpośrednim sąsiedztwie wschodniej granicy Polski, zaproponowane w Strategii działania charakteryzują się lokalnym zasięgiem oddziaływań i nie mają znaczenia transgranicznego.

9. Rozwiązania alternatywne do rozwiązań zawartych w projekcie Strategii

Zintegrowana Strategia Rozwoju Przygranicznego Obszaru Funkcjonalnego „Aktywne Pogranicze” została sporządzona w układzie jednowariantowym. Dokument nie zawiera propozycji zadań alternatywnych dla realizacji celów Strategii. Sytuacja ta wynika z makroskopowego charakteru opracowania, którego założenia cechują się wysokim stopniem ogólności. W związku z tym brak jest możliwości precyzyjnego określenia działań alternatywnych dla wskazanych zadań. Dla tego rodzaju opracowań stosowanie kryteriów wariantowości, wykorzystywanych w analogicznych ocenach oddziaływania sporządzanych dla sparametryzowanych przedsięwzięć jest znacznie utrudnione.

Rozpatrywanie wariantów przyjętych założeń Strategii miało miejsce w toku opracowywania dokumentu i obejmowały m. in. opracowanie diagnozy stanu środowiska oraz sukcesywne konsultacje w ramach zespołu projektowego z przedstawicielami samorządu terytorialnego, administracji publicznej, przedsiębiorców, środowisk edukacyjnych oraz organizacji pozarządowych. Efektem tych prac było wypracowanie ostatecznej, jednowariantowej wersji Strategii.

Należy również podkreślić, że większość proponowanych do realizacji przedsięwzięć w ramach Strategii ma pozytywny wpływ na środowisko i proponowanie rozwiązań alternatywnych nie ma uzasadnienia. Zdefiniowane w Strategii działania, będące narzędziem służącym do spełnienia celów dokumentu nie mają charakteru tzw. twardych założeń, a wskazują raczej kierunek aktywności, pozwalający na elastyczny dobór formy ich realizacji.

Wobec powyższego przyjęto, że dalszy rozwój obszaru może przebiegać w dwóch scenariuszach tj. realizacji oraz odstąpienia od realizacji Strategii. Wariant polegający na zaniechaniu realizacji Zintegrowanej Strategii Rozwoju Przygranicznego Obszaru Funkcjonalnego „Aktywne Pogranicze” tzw. wariant 0, opisano w rozdziale 4 niniejszej Prognozy. Wariant 0 nie oznacza, że nic się nie zmieni, ponieważ brak realizacji inwestycji może także powodować negatywne konsekwencje środowiskowe.

10. Przewidywane metody analizy skutków realizacji postanowień projektu Strategii

W ramach Zintegrowanej Strategii Rozwoju Przygranicznego Obszaru Funkcjonalnego „Aktywne Pogranicze” został opracowany monitoring, którego celem jest zapewnienie zgodności realizacji projektów i programów z wcześniej zatwierdzonymi założeniami. Na podstawie informacji zebranych w trakcie monitoringu, możliwe jest dokonanie oceny projektów i programów według wcześniej określonych kryteriów.

Celem prowadzenia obserwacji monitorujących jest ocena stopnia realizacji zamierzeń określonych w strategii. Obserwacje te w głównej mierze polegać będą na dokonywaniu pomiarów wskaźników opisujących stan poszczególnych sfer funkcjonalnych i obszarów strategicznych obszaru. Monitoring realizacji strategii rozwoju obszaru w szczególności dotyczyć będzie:

- gromadzenia informacji na temat produktów będących wynikiem podejmowanych projektów i zadań,
- pomiarów stanu zaawansowania przedsięwzięć podejmowanych w obszarach działań skierowanych na realizację celów na poziomie taktycznym,
- gromadzenia i przetwarzania informacji dotyczących rodzajów i jakości rezultatów prowadzonych działań rozwojowych,
- gromadzenia i przetwarzania informacji na temat zmian ilościowych i jakościowych zachodzących w obszarach strategicznych w wyniku podejmowanych przedsięwzięć,
- gromadzenia i analizy informacji na temat zmian uwarunkowań prawnych dotyczących funkcjonowania samorządu terytorialnego, a także możliwości stosowania nowych rozwiązań w zakresie organizacji, prowadzenia i finansowania działań rozwojowych,
- dokonywania analiz porównawczych i tematycznych.

Tak prowadzony monitoring wypełnia funkcje sprawdzającą i informacyjną. Jego rolą jest dostarczenie danych na temat stanu istniejącego badanych zjawisk w czasie bieżącym. Dla potrzeb monitorowania strategii rozwoju zostały określone trzy podstawowe rodzaje wskaźników. Będą to wskaźniki:

- wskaźniki produktu – wytwory materialne i usługi otrzymywane lub wytwarzane w trakcie realizacji strategii,
- wskaźniki rezultatu – bezpośrednie i natychmiastowe efekty realizacji strategii,
- wskaźniki oddziaływania – konsekwencje strategii, wykraczające poza bezpośrednie i natychmiastowe efekty.

Wyżej wymienione wskaźniki będą służyły liczbowemu określeniu uzyskanych efektów działań, przyczyniających się do realizacji celów. Informacje zebrane w procesie monitoringu będą stanowiły materiał niezbędny do przeprowadzenia ewaluacji dokonań realizowanych i zrealizowanych w efekcie podejmowanych działań zaleconych w strategii rozwoju. Wyniki monitoringu są punktem wyjścia i jednym ze źródeł, wykorzystywanych w ewaluacji. Ewaluacja jest to proces oceny efektów realizacji interwencji publicznej, przeprowadzony w oparciu o odpowiednie kryteria, za pomocą odpowiedniej metodologii, w celu poprawy jakości podejmowanych działań ze szczególnym uwzględnieniem celów, jakie interwencja ma realizować.

Ewaluacja działań, wynikających ze Zintegrowanej Strategii Rozwoju Przygranicznego Obszaru Funkcjonalnego „Aktywne Pogranicze” będzie przebiegała w

trakcie jej realizacji, jako ewaluacja on-going oraz po zakończeniu realizacji strategii, jako ewaluacja ex-post:

- ewaluacja on-going – może być realizowana przez cały okres wdrażania strategii, jej celem jest diagnoza i analiza problemów, pojawiających się w trakcie realizacji strategii oraz określenie możliwości ich rozwiązania,
- ewaluacja ex-post – jest ewaluacją podsumowującą, dokonywaną po zakończeniu wdrażania strategii, celem ewaluacji ex-post jest określenie oddziaływania strategii oraz jej trwałości, w tej ewaluacji istotną rolę odgrywa odniesienie się do założonych celów oraz ocena na ile udało się je osiągnąć.

Kryteria przeprowadzania ewaluacji to trafność, skuteczność, efektywność (ewaluacja on-going) oraz skuteczność, efektywność, użyteczność oraz trwałość (ewaluacja ex-post):

- trafność – analiza określonych celów strategii w odniesieniu do zmieniających się potrzeb danego obszaru,
- skuteczność – określenie, czy kierunki działań strategii prowadzą do osiągnięcia celów, analiza tempa wydatkowanych środków oraz efektów strategii w kontekście zaplanowanych wartości docelowych,
- efektywność – analiza kosztów interwencji w odniesieniu do jej skuteczności,
- użyteczność – ocena na ile osiągnięte efekty odpowiadają rzeczywistym problemom społeczno-gospodarczym,
- trwałość – ocena, czy efekty interwencji będą utrzymywać się po jej zakończeniu oraz jak długo będą widoczne jej skutki.

11. Streszczenie w języku niespecjalistycznym

Niniejsze streszczenie odzwierciedla układ (rozdziały) prognozy oddziaływania na środowisko.

11.1. Wprowadzenie

Rozdział stanowi charakterystykę niniejszego dokumentu, w której przedstawiono podstawy prawne, cel i zakres Prognozy oraz metody zastosowane przy jej sporządzaniu. Podstawę prawną sporządzenia Prognozy stanowi art. 46 ustawy z dnia 3 października 2008 r. o udostępnianiu informacji o środowisku i jego ochronie, udziale społeczeństwa w ochronie środowiska oraz ocenach oddziaływania na środowisko (Dz. U. z 2008 r. nr 199, poz. 1227 z późn. zm.) Celem niniejszej Prognozy jest przeanalizowanie potencjalnego wpływu na środowisko skutków realizacji zamierzeń Zintegrowanej Strategii Rozwoju Przygranicznego Obszaru Funkcjonalnego „Aktywne Pogranicze” na lata 2015-2020.

Zakres dokumentu jest zgodny z art. 51 ust 2 ustawy z dnia 3 października 2008 r. o udostępnianiu informacji o środowisku i jego ochronie, udziale społeczeństwa w ochronie środowiska oraz o ocenach oddziaływania na środowisko i został uzgodniony z Regionalnym Dyrektorem Ochrony Środowiska w Lublinie oraz Państwowym Wojewódzkim Inspektorem Sanitarnym w Lublinie.

Prace nad opracowaniem Prognozy przebiegały wieloetapowo i obejmowały: ocenę aktualnego stanu środowiska regionu, ocenę potencjalnego wpływu na środowisko założeń realizowanych w ramach Strategii, opracowanie propozycji środków mających na celu eliminację lub minimalizację zidentyfikowanych negatywnych oddziaływań na środowisko, ocenę systemu monitoringu skutków wdrażania dokumentu. Najistotniejszą częścią Prognozy stanowi identyfikacja oddziaływań na poszczególne elementy środowiska regionu, której w celu obiektywizacji dokonano w niezależnych grupach eksperckich.

Wyniki prac grup porównano i ostatecznie uzgodniono wspólnie, a w celu ich zaprezentowania wykorzystano uproszczoną analizę macierzową (tabelę skutków środowiskowych).

11.2. Analiza zawartości Zintegrowanej Strategii Rozwoju Przygranicznego Obszaru Funkcjonalnego „Aktywne Pogranicze” na lata 2015- 2020

W rozdziale scharakteryzowano oceniany projekt Zintegrowanej Strategii Rozwoju Przygranicznego Obszaru Funkcjonalnego „Aktywne Pogranicze”, przedstawiając podstawy prawne jego opracowania, zawartość, główne cele oraz powiązanie z innymi strategicznymi dokumentami szczebla międzynarodowego, krajowego i regionalnego.

11.3. Opis stanu środowiska naturalnego Przygranicznego Obszaru Funkcjonalnego na obszarach objętych przewidywanym znaczącym oddziaływaniem

Rozdział zawiera analizę stanu środowiska Przygranicznego Obszaru Funkcjonalnego, odnoszącą się do jego poszczególnych komponentów (różnorodności biologicznej, fauny, flory, wód, powietrza, powierzchni ziemi, krajobrazu, klimatu, zasobów naturalnych, zabytków). Podstawowymi źródłami informacji na temat środowiska regionu były: dane gromadzone w ramach państwowego monitoringu przez Wojewódzki Inspektorat Ochrony Środowiska w Lublinie, dane gromadzone w ramach statystyki publicznej przez Główny Urząd Statystyczny. Charakterystyka stanu środowiska przedstawiona w rozdziale 3 jest ściśle powiązana z rozdziałem 6, w którym przedstawiono istniejące problemy ochrony środowiska istotne z punktu widzenia realizacji Strategii.

11.4. Potencjalne zmiany stanu środowiska w przypadku braku realizacji Zintegrowanej Strategii Rozwoju Przygranicznego Obszaru Funkcjonalnego „Aktywne Pogranicze” na lata 2015- 2020

W rozdziale opisano skutki braku realizacji Strategii. Rozważanie takiego wariantu tzw. zero jest jednym z podstawowych wymogów opracowania Prognozy. Uznano jednocześnie, że przyjęcie takiego kierunku rozwoju jest czysto hipotetyczne. Określone w Strategii cele i kierunki działań opierają się na zasadzie zrównoważonego rozwoju, stąd też z założenia mają prośrodowiskowy wydźwięk i powinny sprzyjać zachowaniu równowagi w przyrodzie oraz racjonalnemu wykorzystaniu zasobów regionu. W Prognozie stwierdzono, że zaniechanie realizacji założeń Strategii doprowadziłoby do pogorszenia warunków i jakości życia ludzi na terenie obszaru, zahamowania prośrodowiskowych (innowacyjnych) zmian w gospodarce, pogorszenia jakości środowiska miasta i miejscowości w wyniku intensyfikacji emisji zanieczyszczeń oraz nadmiernej eksploatacji zasobów.

11.5. Cele ochrony środowiska ustanowione na szczeblu międzynarodowym i krajowym istotne z punktu widzenia projektowanego dokumentu oraz sposoby w jakich te cele i problemy środowiska zostały uwzględnione podczas jego opracowania

W rozdziale tym opisano cele ochrony środowiska ustanowione na szczeblu międzynarodowym i krajowym oraz spójność celów niniejszej strategii z tymi celami.

11.6. Przewidywane oddziaływanie na środowisko

Na podstawie informacji zgromadzonych w rozdziale 3 zidentyfikowano istniejące problemy ochrony środowiska, istotne z punktu widzenia realizacji Strategii.

Rozdział 6 Prognozy stanowi ocenę wpływu na środowisko przewidywanych znaczących oddziaływań skutków realizacji założeń Strategii, będąca trzonem dokumentu. Stopień szczegółowości przeprowadzonej oceny jest zdeterminowany makroskalowym charakterem Strategii i w związku z tym ogranicza się jedynie do opisowej (jakościowej) identyfikacji prawdopodobnych oddziaływań (kierunków zmian), jakie zachodzą w analogicznych sytuacjach, głównie o charakterze bezpośrednim (relatywnie łatwych do zdiagnozowania). Jednocześnie sporządzona ocena nie obejmuje wszystkich potencjalnych skutków środowiskowych realizacji Strategii, gdyż na tak precyzyjne analizy nie pozwala objętość niniejszego opracowania. Większość z zamierzeń inwestycyjnych przewidywanych do realizacji w ramach Strategii wymagać będzie przeprowadzenia postępowania w sprawie oceny oddziaływania na środowisko w odniesieniu do konkretnych warunków środowiskowych. W związku z tym przyjęto, że na tym etapie wystarczające będzie omówienie typowych oddziaływań i ich potencjalnych skutków środowiskowych. Dla części zadań ze względu na ich bardzo ogólny charakter nie można było jednoznacznie określić wpływu na środowisko.

Rozdział 6 poświęcono również analizie rozwiązań mających na celu zapobieganie, ograniczanie oraz kompensację przyrodniczą negatywnych oddziaływań na środowisko, będących rezultatem realizacji założeń Strategii. W analizie podkreślono, że zasadniczo każdy z celów i strategicznych kierunków działań Strategii wpisuje się w listę rozwiązań mających na celu zapobieganie zanieczyszczeniu oraz ochronę środowiska regionu, co wynika z wyraźnego, czytelnego kontekstu dokumentu, skonstruowanego w oparciu o zasadę zrównoważonego rozwoju. Za podstawowe środki zapobiegawcze uznano odpowiednie lokalizowanie poszczególnych inwestycji, przestrzeganie prawa z zakresu ochrony środowiska oraz stosowanie rozwiązań technicznych i technologicznych ograniczających emisję zanieczyszczeń do środowiska. W celu zmniejszenia lub eliminacji negatywnego oddziaływania na środowisko przyrodnicze lub społeczne zaproponowano podjęcie działań łączących opisanych dokładnie w rozdziale 6.

11.7. Niedostatki i braki materiałów utrudniające ocenę szkodliwego oddziaływania na środowisko ustaleń projektowanego dokumentu

W trakcie prac nad Prognozą opierano się na wszelkich dostępnych materiałach dotyczących przepisów prawnych, sieci „Natura 2000”, danych o stanie środowiska oraz innych dokumentach niezbędnych do opracowania przedmiotowego dokumentu.

11.8. Transgraniczne oddziaływanie na środowisko

W rozdziale stwierdzono, że w przypadku Strategii nie ma potrzeby przeprowadzania postępowania dotyczącego transgranicznego oddziaływania na środowisko.

11.9. Rozwiązania alternatywne do rozwiązań zawartych w projekcie Strategii

Strategia Rozwoju została sporządzona w układzie jednowariantowym. Dokument nie zawiera propozycji zadań alternatywnych dla realizacji celów Strategii. Sytuacja ta wynika z makroskalowego charakteru opracowania, którego założenia cechują się wysokim stopniem ogólności. W związku z tym brak jest możliwości precyzyjnego określenia działań alternatywnych dla wskazanych zadań. Dla tego rodzaju opracowań stosowanie kryteriów wariantowości, wykorzystywanych w analogicznych ocenach oddziaływania sporządzanych dla sparametryzowanych przedsięwzięć jest znacznie utrudnione. Należy również podkreślić, że większość proponowanych do realizacji przedsięwzięć w ramach Strategii ma pozytywny wpływ na środowisko i proponowanie rozwiązań alternatywnych nie ma uzasadnienia.

11.10. Przewidywane metody analizy skutków realizacji postanowień projektu Strategii

Celem monitoringu jest opisanie zmian stanu środowiska w wyniku realizacji założeń Strategii oraz sprawdzenie czy założone środki łagodzące przyniosą zakładany efekt. Pomiar skutków realizacji postanowień przyjętego dokumentu w zakresie oddziaływania na środowisko będzie się odbywał poprzez zestaw odpowiednich wskaźników (mierników). W tym celu należy wykorzystać funkcjonujący na terenie gmin system monitoringu środowiska przyrodniczego prowadzony przez różne instytucje.

